

Letnik VIII.

DRUŽINSKI LIST S PODOBAMI.

1927, štev. 1.

Živa voda.

Povest. — Spisal Matija Malešič.

Prvo poglavje.

Oče je imel tri sinove. Ko je hudo obolel in spoznal, da ne ozdravi, če ne pije žive vode, jim je rekel, naj je gredo po svetu iskat. Kdor jo najde in je prinese, tisti je njegov najljubši in bo njegov naslednik. Sinovi so se odpravili po svetu iskat žive vode...

»Oho!« uteče ob mislih na pravljico glasno mlinarju Trdanu. Naglo in prestrašeno se ozre po postaji, ko da se boji, da je kdo slišal vzklik in ugenil njegove misli. Ali so nerodni ljudje, ki malo govorijo, pa veliko mislijo! Ko opazi, da ga res vpraševaje gleda skozi okno železničar in stara ženica s klopí, stopi naglo h konjema na cesti in jima z nogo zgrne razmetano deteljo na kupček. »Kaj mi le pade v glavo?« misli tiho in ko da hoče sam sebe pokarati radi nepremišljenega vzklika. »Ali kaj!« Misel gloje po glavi in je ne more odpoditi. »Če pa je primera taka, da bi jo z rokami zgrabil. Tako se začenjajo pravljice, tako jih je začenjala mati, tako jih začenjaja pripovedovati vnukom, ko mu zajezdijo obe kolena in gledajo vanj z odprtimi usti in na stežaj odprtimi očmi, ko da se boje, da kako besedo preslišijo. Le zato mi je prišla na misel, ker sem jo v nedeljo vnukom pripovedoval.« Odpne konjema komata in se čudi, kako da je na to pozabil, ko jima je vrgel detelje in jima snel uzdi iz gobcev.

Misel o očetu, ki je poslal svoje tri sinove po svetu iskat žive vode, pa mu ne da in ne da miru. »Le zato, ker si pravil pravljico v nedeljo vnukom? E, Trdane, zakaj pa prav to pravljico pripoveduješ

vnukom in ne katere druge? Dosti jih znaš! Pa pripoveduješ prav to in to prvo, kadar pridejo na obisk Metini otroci; vselej, kadar prosijo za pravljico, jo pripoveduješ Metinim in Micikinim in Rezikinim malčkom, prva je vselej ta o očetu s tremi sinovi in z živo vodo.«

»Eh, kaj!« In zopet spregovori glasno mlinar Trdan. Pa se naglo domisli, da lahko škili kje izza okna železničar nanj in se čudi, čemu govori sam s seboj. In zamahne z roko in hoče pregnati misel na tisto pravljico. Pa je ne prežene. Pa poskusi drugače in misli veselo: »Eh, kaj! Nisem bolan!«

»Stoj, Trdan!« vrši misel po možganih. »Tri sinove imaš! Po svetu si jih odpravil!«

»Odpravil!« prizna Trdan. Pa se skuša braniti: »Ali bilo je drugače ko v pravljici. Nista hudobna najstarejši in srednji kakor v pravljici. Najstarejši je pobegnil sam, nisem ga odpravil. Ženilo bi se osemnajstletno fante! Ne boš, dokler ni stari res star in ne onemore! Pa je pobegnilo, mislilo na Ameriko, potikalo se po službah, zašlo k vojakom. Tam ga je izučilo! O, kako vali hlode na žago in naklada skladownice desk! In je za delo na žagi in v mlinu za tril In je prvi zjutraj na nogah. In premelje in prežaga noči in ne spi podnevi. Ni hudoben Tone, najstarejši, še na deklino ne misli, da ga bom moral sam ženiti, ker je že zlezl čez trideseto.«

»Po svetu je bil...« ugovarja misel.

»In je v vojašnici pil živo vodo, ki ga je ozdravila! In je fant, da ga ni v devetih farah naokoli takega!« Skoro veselo se brani Trdan.

»Živo vodo je našel Tone? Kaj pa Jože, srednji, tvoj ponos? Ali ni Jože našel studenca z živo vodo?«

»Čez Jožeta pa ni besede!« Ponos gori v Trdanovih očeh. »Gospod je Jože, kaplan, ki ga tam za hribi ljubi vsa fara! In vsa fara blagruje faro, na katero pride za župnika.«

»Živa voda, živa voda,« draži misel. »Kateri je našel studenec z živo vodo? Kateri jo je prinesel domov? Tone, modri, pridni? Jože, gospod, kaplan, župnik na bogati fari? Janko, najmlajši? Premisli, Trdan! Pa je morda le našel studenec z živo vodo najmlajši ko v pravljici? Modrih, pridnih fantov je naokoli vse polno! Koliko hiš je, ki se bahajo, da je izšel iz njih gospod kaplan in gospod župnik ali celo gospod dekan! Ali inženir, kje je blizu naokoli izšel iz kmečke in mlinarske hiše inženir? Inženir, to je Janko, najmlajši.«

Trdan brez potrebe premešča sedež po koleslju in v obilici lepih misli sam ne ve, kako pod milim Bogom bi pretolkel čas do prihoda vlaka. Potegne uro. »Saj bi moral že sopihati na postajo!« premisli in prisluhne. Tiho je v zelenem poletju. Hipoma se mlinar domisli. Zopet pogleda na uro, presodi čas, pa izvleče iz telovnikovega žepa žolto, trebušasto cigaro z rdečim obročkom čez napet trebušček. Ne odgrizne ji konice. Izvleče nož in ji lepo in previdno odreže konico, ki jo spravi v žep. Gospod, ki je barantal za tiste rimske kamne, ki so vzdani v jez in v mlin, mu jo je podaril že pred letom. Na božič jo je imel že v ustih, pa se mu je je zdelo škoda. In na Veliko noč je že razmehčal po njenem napetem trebuščku rdeči obroček. Pa je ni prižgal. Sina, inženirja, sprejme z njo.

Namesti rdeči obroček v sredino rejenegega trebuščka, spoštljivo jo prižge in korači k železničarju. »Ali ima zamudo?« vpraša nekam prijateljsko in ko da je pozabil na prejšnji njegov začuden pogled, ko je govoril sam s seboj. In premika, premika in namešča rdeči obroček po napetem trebuščku cigare.

»Ima! Iz postaje pa je že odšel! So ga že najavili!«

Namešča, namešča Trdan rdeči obroček po cigari in se strahoma domisli, kaj če dogori do obročka prej ko prisopiha vlak. In misli, da jo je v obilici misli le prežgodaj prižgal. In ne ve, kaj bi še vprašal železničarja. Železničar le opazi rdeči obroček na cigari in zre nevoščljivo nanj. »Ko da ste prišli po nevesto...« meni in pokaže na cigaro in na ozaljšano konjsko opremo.

»Sin pride!« izreče skoro malomarno Trdan.

»Gospod?«

»Kaplana mislite?«

»Katerega pa?«

»Ne! Inženir!« Trdan začuti, da mu je šinila vročina v lica. In ko da ga je malo sram. Preveč je poudaril zadnjo besedo.

»Kako? Inženir?«

»Kako? Inženir!« Trdan se skoro otrse na začudenega železničarja. »Ne bere časopisov!« si misli. Vsi časopisi so pisali, da je Janko na Dunaju naredil izpit in postal inženir. In otrse pepel s cigare in se ozre na progo. Na uho mu udarja ropotanje vlaka.

Železničar umolkne, ko da mu je zadnja mlinarjeva beseda zaprla sapo.

Trdan že razločno razbere sopihanje lokomotive, za ovinkom vidi dim iz nje. »Kje pa obstane? Ali čisto na postaji?«

»Prepelje! Zadnji voz obstoji približno tamle!« Železničar pokaže z roko.

Trdan skoro steče v pokazano smer. Ali vlak ga prehiti. Obstati mora, da pregleda po vseh vozovih in oknih in ne zgreši sina. In v naglici in v razburjenju bi se mu skoro prismočil rdeči obroček na cigari. Čisto je pozabil nanj.

»Vidiš prevzetnost, učeno!« zakipi v njem, ko vidi sina ob oknu v oddelku prvega razreda. In niti z roko niti s klobukom mu ne pomaha v pozdrav. Tudi besede v pozdrav ne zakliče skozi okno. Le z očmi pozdravi in z glavo komaj vidno pokima. In se obrne do gospodične, ki stoji ob njem.

»Tako!« Jeza vstaja v Trdanu. »Zato sem zmetal toliko denarja zate!« Pogleda na cigaro, opazi, da se je prismočil rdeči obroček in da že vsenaokrog tli. Ne prestopi se z mesta, s silno vnemo skuša pogasiti tleči obroček in ga namestiti na napetem trebuščku.

Sin skoči z voza. »Pozdravljeni, oče!« zakliče, pa ne pristopi k njemu. »Prtljago moram dobiti!« reče, ko da se hoče opravičiti. In izroči železničarju listek. Pa tudi sedaj ne pristopi k očetu. Pod okno tiste gospodične stopi in govori z njo in z osivelim gospodom, ki stoji ob njej.

Trdan potegne rdeči obroček s cigare, ga zmečka, vrže ob tla in ga pohodi. »Prav mi je, bedaku!« bruhne glasno iz njega. Obrne se in hoče h konjema. Zategel žvižg, vlak odhaja.

»Kar odpelje naj se z njo!« mu hipoma jezno vzkipi v glavi. In sunkoma se obrne.

Tista gospodična maha z belim robcem, sivi gospod maha z belo čepico, Janko maha z robcem in klobukom.

»Pa bi se rajši kar odpeljal z njo, če ti je slovo tako težko!« reče pikro. Ali sin ga ne sliši. Vse dokler vidi beli robec na odhajajočem vlaku, maha z robcem in klobukom, maha, maha, ko da razen belega robca na vlaku ni zanj pod milim Bogom ničesar drugega na svetu. In še ko ne vidi več belega robca in je krenil vlak za ovinek, maha, maha.

»Mahaj, mahaj, ves dan in vso noč mahaj! In nprti si svojo ropotijo na rame in jo tovari do doma, če se misliš ponižati in misliš priti pogledat domov.« Trdih in odločnih korakov hiti Trdan h konjema.

Ko da se je hipoma streznil, povezne Janko klobuk na glavo in sune robec v žep. Ozre se za očetom in vidi in se zave, kaj je napravil. Steče za njim in mu moli obe roki naproti. »Pozdravljeni, oče! Pozdravljeni! Ne zamerite mi! Prav z Dunaja sem se vozil z njo in njenim očetom. Posloviti sem se moral! Kaj mi ne stisnete roke v pozdrav?«

»Čemu? Trda in žuljava je moja roka. Ni mehka in bela ko roka tiste deklina.« Trdan poudari zadnjo besedo in ne seže sinu v roko.

Rdečica sili Janku v lica. »Res mi ne podaste roke?«

»Prosim, pomagajte mi prenesti pletenico s proge na peron!« prosi Janko železničarja.

Železničar rad pomore.

Trdan vidi, da misli sin resno in trmasto. »Le čemu sem mučil konja in čakal?« vztraja v svoji trmi.

Sin ne odgovori. Z železničarjem neseta pletenico na peron.

»Zdaj pa resno besedo! Ali misliš domov ali ne misliš?« in jima zastavi pot.

»Rekel sem! Ne mislim!«

»Prav!« Jezno in trmasto hiti stari h konjema, pobere z rokami raztreseno deteljo izpod njiju, jo

Londonski dijaki gredo na počitnice.

»Čemu? Prej sem hotel, z obema rokama bi ti jo stisnil, pa se nisi zmenil za to...«

Sta že trčila Trdana! Ves rdeč je mladi inženir v obraz. Ne premisli, upornost mu zagori v očeh, obrne se do železničarja in ga vpraša, kdaj pride prvi vlak na postajo. Vseeno, s katere strani privozi in kam vozil Odpelje se kamorkoli!

»Trdan je, ves Trdanov!« začuti oče. In premišlja, kako bi ogladil svoje besede in mu znosil prtljago na voz, pa ne bi vkljub temu klonil pred sinom. »Če ne misliš domov, čemu sem prišel z vozom in čakam že dobro uro?«

»Mislim sem, drugače Vam ne bi brzojavil in ne bi izstopil! Če ste pa taki...«

»Le počasi, gospod inženir! Komur je nališpana tuja deklina več ko rodni oče...«

jezno vrže na koleselj in zapenja konjema komata.

»Zdaj imaš, oče! Tako se vrača iz sveta najmlajši, najmilejši, tisti, ki je v pravljici našel studenec žive vode in jo prinesel očetu...« Vse vre v starem, sune priročnega konja, ki odmika gobec in se brani uzde.

»Ko si pošiljal denar, si bil dober! Sedaj ne potrebuje več tvojega denarja! Gospod je, inženir je! Pred gosposkim dekletom se te sramuje... To je tisto! Sramuje se te!« Mlinar skoči na voz, zgrabi bič, nategne vajeti. Ali vse v trmo in skelečo užaljenost ga zabolí:

»Lepo pogleda žena, ko se vrnem brez njega. In Katica! In mlinar Kržan in njegova Cilka!« In naglo skoči z voza, ovije vajeti na priročno ročico in miri nemirna konja. Ko ju pomiri, stopi na peron. »Matere, ki te komaj, komaj čaka, ne pozdraviš?« vpraša hladno in osorno.

»Oče!« Sin plane s klopi. Trepetajoč je njegov glas, ves bled je v obraz, nemiren je njegov pogled.

Oče se ne more ubraniti misli, da gre sinu na jok. »Dosti je tvoje trme! Konja sta nemirna! Ne delaj mi sramote vsaj pred ljudmi!« In zgrabi njegovi usnjati torbi in ju nese na voz. In prime za ročaj pletenice in jo potežka. »Ko da je svinec v njej. Ne zmorem je sam. Ali mi ne pomoreš?«

Sin pomore in molče prisede k očetu.

Spočita konja prhneta ko veter po cesti.

In se vozita Trdana. In molčita. Opazi sin rože po konjskih komatih in opremi, opazi šopek na biču. »Katičina ljubezen!« mu sili v srce. Raznežil bi se, da tako uporno ne molči oče ob njem in si mukoma ne prizadeva, da bi mu pomotoma ne utekel pogled na levo na sina. Le na konja zre, vihti bič, ju švrka, pa zadržuje vajeti, da se ne spustita v divji dir. Čisto brez potrebe ju švrka z bičem in ju vznemirja.

Po trgu pozdravljajo znanci molčečega voznika in tihega njegovega sina. Pozdravljanje mehča očetovo trmo. Morda je ne mehča, ali mlinar ve, kaj se spodobi pred ljudmi, ki vedo, odkod se vrača njegov Janko in kak gospod je sedaj njegov sin.

»Mislil sem, da bo najino snidenje drugačno.« Postrani ošine sina s pogledom in udari po odročnem konju, da se vznemirjen vzbne na zadnje noge.

Sin naglo poseže po vajetih, ker se zboji, da oče ne ukroti razdraženega konja. »Ne bijte ga! Saj ni kriv, da je bilo snidenje tako, kakršnega si tudi jaz nisem zamišljal.«

»Kdo je kriv? Premisli in povej! Ali jaz?« Trdan pogleda od blizu sinu v oči.

Sin čuti, da mora izpiti ta kelih nejevolje za spravo. Iz vasi drdra koleselj. In da se ne zavije oče zopet v trmasti molk, reče: »Ni bilo prav, da Vam nisem takoj segel v roko. Bil sem ko na trnju! Vlak stoji le minuto! Posloviti sem se moral od sopotnikov. Spodobi se! Prav od Dunaja smo se vozili v istem vozu...«

»Prvega razreda! Za žuljavi denar kmečkega očeta...«

Prehudo zasklele očetove besede. Zmeden je mladi inženir in jeclja: »Povabila sta me... Poznamo se... Namena nisem imel Vas prezreti... Le pozabil sem v naglici...«

»Povej po pravici! Sramoval si se me pred tisto gosposko deklinol!«

»Oče!« Sin krikne in ogorčeno pogleda očetu v oči.

»Mislila je, Bog ve, kako bogatih in imenitnih staršev sin je tale učeni inženir! Pa ti zagleda na postaji kmečko grčo...«

»Oče, ustavite konja!« Sin iztrga vajeti iz očetovih rok in jih sunkoma nategne. Konja obstaneta in se vzpenjata.

»Kaj misliš?« Trdan grabi po vajetih.

»Skočim s koleslja! Do večera že pridem peš domov!«

»Kaj te je tista deklina obsedla?« Zgrabi ga za ramo in ga siloma potisne na sedež. »Naj naju kdo vidi in raztrobi o tem ljudem! Lepe raznese naokoli o Trdanih!«

»Mehko me je pogrelo v srce, ko sem Vas zagledal... Povedal sem jima, da ste moj oče...«

Trdan trdo drži z levico sina za ramo, v desnici stiska vajeti in požene konja v lahen dir. »Kdo je tista deklina?«

Sin čuti, s kakim poudarkom in namenom nazivlje oče sopotnico za deklino. In hoče izbegniti. »Na jug se pelje z očetom na morje!«

»Kdo je, sem vprašal, ne, kam se pelje. In čemu je toliko mahala z belim robcem v slovo in čemu bi najrajši stekel za vlakom, ga ujel in se odpeljal z njo — to me zanima.«

»Kar se spodobi, se spodobi!«

»Res je to, sinko! Po tej progji in z osebnim vlakom se ponavadi ne vozijo bogataši na morje. Toliko vem.«

»Škoda, da mi niste o tem pisali! Vprašal bi ju...«

»Mene boš za nos vlekel?«

»Oče, ako nimava pametnejših pogovorov in ako mi še zmeraj ne morete pozabiti...« In siloma hoče Janko z voza.

Oče vidi, kako je naplačal sinu njegovo vedenje na postaji. In se mu taja srce. »Če ga ni bilo sram... In če jima je celo povedal, da ga čaka oče... Seveda, kar se spodobi, se spodobi!« misli in pridrži s silo sina na vozu.

To so Trdani! Razžalosti sina, najmlajšega, najljubšega sina, in mu zagreni veselje vrnitve in ga zbada, zbada, ko bi ga najrajši potrepljal po rami in mu priznal svojo slabost: »Najmilejši si mi, Janko! Ne morem reči, da te imam najrajši! Ali veš, to je tako nekam čudnega, kar čuti oče do svojega najmlajšega otroka...«

Čuti sin, da se mora izbruhati oče, prej ko mu reče prijazno besedo. Ve, da nestrpno sili očetu v grlo skrbna beseda, ki ne bo mehka, pa bo očetovska beseda in beseda ljubezni. Pa se noče ukloniti očetovi trmi, noče mu ponuditi prilike za prijazne in skrbne besede.

»Že vem, kdo ti izpraša vest!« Široko se nasmeje oče, ko da je hipoma pozabil na rdeči, poteptani obroček na cigari in ko da se ne jezi več na tisto gosposko deklino. In ko da se je že nazbadal sina. In spusti njegovo ramo. Ve, da mu ne skoči s koleslja.

»Ko da mi je niste že Vi do pičice izprašali in me prisilili obuditi kes in trdni sklep!«

»Pokore ti ne naložim! Naloži ti jo Cilka!« In radovedno in hudomušno zre sinu v oči.

»Cilka?« Janko se zdrzne in si v očividni zadregi zvija svalčico.

»Njej povem! Čisto gotovo ji povem o tisti gosposki deklini in o mahanju z robcem! Pa se pogovorita, kakor vesta in znata.«

»Če ne bo hujšega!« Janko preмага zadrego in je vesel, da je led prebit in je spregovoril oče nagajivo besedo. Ko išče vžigalice, zatiplje v žepu cigaro. In jo veselo pomoli očetu. »Take še niste kadili, mislim!«

Očetu zaiskre oči. Podolgovata, žoltkasta cigara je prepasana z lepim, širokim, rdečim obročkom.

se namesti na sedežu in puha v vroče solnce kolarje dima. Hitita iskra domača konjiča po beli cesti, ne švrka in ne vznemirja ju gospodarjev bič. Tiho je po polju, ko zamaknjeni so gozdovi v svojo lepoto. Na uho, vajeno dunajskega hrupa, poje tišina prelepo pesem o domovini. Oko jo gleda, mirno in tiho domovino. In pije njen čar. Kakor zakleta kraljična je.

»Kaj sem že hotel reči...« Oče napeto brska po spominu in išče, išče zveze s prejšnjimi besedami.

Bernardo Strozzi.

Kuharica.

(Genova, galerija Brignole.)

Odpira usta, da nekaj pove sinu. Pa se premisli in naglo zapre usta. Spoštljivo jo vzame v roko in jo ogleduje. »Take še videl nisem, nikar kadil! Kje si jo pa izteknil?«

»Tisti gospod, oče tiste... tiste, radi katere sva se gledala dosedaj ko solnce in dež, mi jo je dal na potu. Ne kadi najslabših tisti gospod. Pa je nisem prižgal, shranil sem jo in si mislil: očetu jo dam.«

»No!...« Trdan spravi cigaro v žep, položi bič med noge in tleskne z jezikom konjema. »No, kaj sem že hotel reči...«

Tudi sin se ne more domisliti, kaj je hotel reči očetu. Najrajši bi zavriskal v poletno popoldne. Udobno

»Da tudi vem, ne povem!« misli z naslodo Janko. »Le iščite, oče, vsakdanjo besedo! Ne prikrijete mi, kaj Vam sedaj poje v srcu! Ne zabrišete, čemu so Vam sedaj pošle vsakdanje besede.«

»Že vem!« Ves oveseljen je Trdan, skoro poskoči na sedežu in se obrne nagajivo k sinu. »Ne bil bi rad v tvoji koži, ko se pomenita s Cilko.«

»Naj Vas ne skrbi! Ne nosim zaman Trdanovega imena!«

Oče bi ga najrajši udaril po rami. »Sedaj šele vem, čemu ji nisi ničesar pisal. Lepo se ti zahvali, ko zve, zakaj si molčal!«

»Nisem silil za njo!«

»Čisto nedolžen nisi! Kako pa je bilo, ko si bil v osmi gimnaziji?«

»Študentovske muhe! In tista mlada nepremišljena leta!«

»O starec!«

»Nisem starec, ali pametno mislim.«

»In misli potujejo na jug, na morje.«

Niti hud ni Janko. »Če ji res mislite povedati, ji povejte čimprej. Prej ko zve, prej me pusti pri miru in se ogleda po pripravnem ženinu.«

»Ne bo šlo tako gladko, sinko Janko! Šole je sita, se mi vidi. In vtepla si je v glavo misel, da je biti bolje gospa inženirjeva ko navadna učiteljica na kmetih. Tako sodim.«

»Vse leto ji nisem pisal. Sama sodi o sebi, da je zelo prebrisana in modra. Če je res, ve, kaj je pomenil moj molk.«

»Je prebrisana! In modra! O, kako je modra! Misliš, da se je porodila misel na turbino in elektriko v njenem starem?«

»Kržan misli na turbino in elektriko?« Ko da ga je kdo zbedel, dvigne Janka s sedeža. Široko in z živim ognjem v očeh gleda očeta.

»Vse prepočasi misli in preneroden in prestarokopiten in preskop je, pravim, da bi v njegovi glavi vzrastla ta misel. Cilka mu jo je vbila v glavo. Načrte napraviš, delo boš vodil v mlinu in okoli njega se boš moral sukati tedne in tedne, čisto udomačiš se pri njih. Ni vrag, da se ne prilepiš na nastavljene limanice. Tako je presodila, mislim.«

»Pametno in trezno mislite.« Janko je ves nemiren. Prijetni mir in tiha zadovoljnost, ki je pred hipi veseljačila po srcu, je zbežala nekam po beli cesti in se porazgubila po gozdovih.

»Povedal sem ti, da te preveč ne presenetijo. Ko sem se peljal pote, me je Cilka ustavila. Bila je v obleki, ki jih tudi učiteljice ne nosijo vsakdanje dneve, doma in na počitnicah še celo ne. Ko je prihajala k nam dan na dan spraševati po tebi in tvojih pismih, ni nikdar nosila take obleke. Še ob nedeljah za k maši je ni oblekla.«

»Izognem se ji. Po bližnici jo udarim. Da sem se nasedel na dolgi vožnji in se mi je zahotelo hoje, jim rečete.«

»Rekel si, da ne nosiš zaman Trdanovega imena. Nalašč ne. Rekli bi, da bežiš pred njimi! Le da veš, kako in kaj, sem ti povedal.«

In se vozita Trdana. In molčita. Janko kadí cigareto za cigareto, ves vznemirjen je, včasih skrivaj pogleda očeta. Ko da bi mu rad nekaj povedal in se ne upa. Oče je zatopljen v svoje misli. Težke in napete so misli, ki jih misli, drugače bi mu ne lezli v jeti iz rok. »Če te poprosi Kržan za načrte, ali mu jih obljubiš?«

»Čemu ne?« Stari se zgane in nategne vajeti. »Ali... ali...« Janku zastaja beseda, preveč dima

je potegnil iz cigarete in ga duši. »Še rajši bi napravil načrte in izpeljal tako delo doma.«

Sunkoma se ozre oče nanj in ga gleda z očmi, v katerih ni še nikdar sijalo toliko ponosa, veselja in ljubezni. »Saj pravim! Na to mislim in o tem premišljujem že mesece. Sin je inženir, pa naj bi nas prehitel sosed? In bi njemu svetila elektrika, mi bi pa tavalili s petrolejkami in leščerbami po mlinu in žagi...«

»Oče!« Janko vzplamti. Ne more se premagati, zgrabi očeta za levo pest in mu jo krepko stisne. »Čisto z dna srca ste mi vzeli besede in želje. Kako Vas imam rad! Nisem se Vam upal niti povedati svojih želj in načrtov.«

Jankove besede niso čisto Trdanove. Oče hoče dvigniti bič in ošvrkniti konja, pa se domisli, da sta pridna in tečeta ko da čutita radost, ki kipi v očetu in sinu. Poseže po žoltkasti cigari z rdečim obročkom, pa se domisli, da bi jo izpuhal v zrak, ne da bi živa duša občudovala rdeči obroček. Veselo, skoro preveselo mu raja po glavi: »Janko, najmlajši! Prav govori pravljica! Našel si živo vodo! Ti si jo našel, najmlajši! In jo nosiš s seboj!« Obrača svoj obraz od sina in se boji, da bi sin razbral z njega misli, ki jih misli.

Janko je ves oživel. Ko da se mu je odvalil težak kamen od srca; ko da je komaj, komaj čakal, da pove, kar je bilo leta in leta zakopano na dnu srca; ko da so se mu izpolnile najlepše sanje. Naglo govori, ko da se boji, da se oče premisli, hlastno in z navdušenjem govori, ker hoče izbruhati, kar je pretežko ležalo v srcu, in si ga hoče z naglimi besedami olajšati.

»Laže tisti, ki trdi, da smo revni. Bogati smo, samo znati moramo bogastvo spoznati in ga zgrabiti. Voda je bogastvo! Ali ni škoda vsake kapljice, ki brez koristi steče mimo mlina? Vsaka kapljica mora koristiti razumnemu človeku! Zato jo je Bog dal zemlji in zato je dal človeku razum, da jo izkoristi! Drugod so že davno spoznali, kako bogastvo skriva voda! Ni manj bogastva v vodi ko v premoğu! Nimamo premoğa — dober je Bog, pa nam je dal vodo!«

»Živa voda, živa voda, živa voda...« brni veselo Trdanu po glavi.

»Nimamo plodnih polj, beračija so vse te ilovnate njivice! Dober je Bog, pa nam je dal gozdove. O, kako bogastvo so gozdovi! Ne samo za kurjavo, Bog varil! To je metanje bogastva v ogenj, metanje zlata v blato! Razumno uporablanje lesa! Goni voda turbine, ni kapljica ne steče mimo brez koristi; gonijo turbine žage in žagice, vse vrste žag in žagic gonijo; rezljajo žage in žagice iz najskrivljenejše breze predmete, ki jih tam za gorami plačujejo z zlatom; gonijo turbine stroje, ki čarajo zlato; gonijo turbine dinamo, ki čara elektriko...«

»Preživa voda! — Preživa voda ne ozdravi! Prehuda je! Strup je lahko!« se budi Trdanu.

»Zasvetila bo pri nas električna luč prej ko pri Kržanu!« To ga veseli, neizmerno veseli. »O, najmlajši, moj Janko!« ga prešinja ponos. »Bojim se, da se vnameš! Sam ogenj te je!« reče in ga smehljaje gleda. »Ali ustavim pred gostilno? Pogasiva ogenj!«

Oče se domisli, da mu je dala žena doma bogato popotnico, da jo pojedsta v trgu. Janko bo gotovo lačen po dolgi vožnji, je menila. V trgu pa ga ni mogel siliti v gostilno.

»Nočem ga gasiti, tudi Vi ga ne smete! Kar sem rekel, je sveta božja resnica!«

Ne brani se Janko kozarca vina. O, še vse v čem drugem bi danes ustregel očetu! Ko mu je iztresel svoje srce! In mu je oče, ki se ga je bal, pritrdil! In si nista bili njiju srci še nikdar tako blizu ko na tej vožnji! Če ima veselje nad tem, da ga razkazuje ljudem in se baha z njim!? Naj! Če mu je srčna radost, da zveni iz tujih ust beseda: gospod inženir! Le radujte se, oče!

Zasedita se Trdana v gostilni. Židane volje je oče. Petkrat, desetkrat izvleče žoltkasto cigaro z rdečim obročkom, že vleče nož, da ji odreže konico, pa se vedno domisli, da pride danes še svečanejši trenutek. Razigrane volje je Janko ob očetovi sreči in zadovoljstvu. Siplje, siplje, ko iz rokava stresa dogodbe z Dunaja.

»Z vriskom bi te pozdravil, tako mi je lahko pri srcu!« prizna očetu, ko hitita konja v zvezdnato noč in dohitita domačo reko. In zavriska. »Njo sem pozdravil, neizmerno silo, ki jo zajezimo, da nam bo služila s slednjo kapljico!«

»Mine te vriskanje, le čakaj!« zaskrbi očeta.

»Ne mine me! Modri ste, oče! Prav je, da sva se ustavila v gostilni in se zasedela! Spijo že pri Kržanovih! Pod oknom zavriskam Cilki, pa si naj domišlja, kar hoče!«

»Ne spijo! Vem, da naju pričakujejo.«

»Modri ste, prav je, da sva bila v gostilni! Poguma in dobre volje sem se napil. Pa da moram pred sto Cilki in pred sto očetov, ki bi bili radi moji tastje...« Janku zamre beseda na ustih, Oče je pogнал konja v nagel dir, ko da misli previhirati mimo Kržanovega mlina in žage. Tri luči jima trenutno zasvetijo naproti. Mirno gori luč na žagi, premika se luč na vratih v mlin, nasproti jima hiti luč na cesti.

»Vidiš!« zašepeče v strahu oče.

»Kaj bi...« šepne Janko. Iz njegovega glasu pa ne zveni več tisti pogum in dobra volja, ki je brnela malo prej.

»Dober večer, ljudje božji, dober večer! O, saj sta prava! Kam pa tako drevita?« Kržan miga s petrolejko in skuša ujeti priročnega konja za uzdo.

Trdan mora zadržati konja.

»Kod sta vozarila? Že popoldne smo se vaju nadejali in vaju čakali.«

»Niti skriva nel!« misli Trdan in miri konja.

»Gospod inženir! Predvsem: čestitam! Takega gospoda pa še ni rodila naša dolina! Saj niti ne vem, če smem še reči ti takemu gospodu?«

»Oni, ali nikakor drugače!« Janko krepko stisne Kržanovo desnico.

»Kaj ne zapelješ k mlinu?«

»Nimava se kedaj muditi! Zamudila sva se že preveč!«

»Ta bi bila lepa, da bi se Trdanov Janko prvič kot inženir peljal mimo našega mlina!« Kržan prime priročnega konja za uzdo in ga vleče na pot proti mlinu.

»Sosed Kržan, danes res nimava kedaj! Drugič!«

»Doma naju čakajo! Saj se čudim, da nama niso v strahu, da sva se ponesrečila, že prišli naproti!«

»Do nas pridejo naproti! In pri nas ostanejo!« Kržan ne odneha. Konja že obrača na pot proti mlinu.

»Imej vsaj malo usmiljenja z Jankom. Pot z Dunaja ni pot od tvojega do mojega mlina. Utrujen je in zaspan, da komaj še odpira oči.« Trdan nategne vajeti in ustavi konja.

Kržanu je na obrazu videti, kako mu je hudo. »Ali vsaj kozarec vina in majhen prigrizek za dobrodošlico! Hej, ženske, kje ste?«

Naglo hiti s praga luč po poti.

»Janko!« krikne Cilka. Židano obleko ima. Vsa rdeča je v obraz.

»Gospod Janko! Gospod Janko!« ponavlja Kržanka. In v njenem veselju in čudenju ni nič narejenega.

»Pozdravljena, Cilka! Pozdravljeni, teta Kržanova!« Janko ne stopi z voza, stisne obema desnici. In mu je na obrazu videti, da je res izmučen od dolge vožnje, zdelan in zaspan.

»Prinesi, če imaš kaj prigrizka!« sili Kržan ženo. »Po vino skočim! Popazi, Cilka, da nama ne utečeta soseda.«

Trdan se rahlo dotakne sinovega kolena. Sin razume.

»Niti čestitala ti še nisem, Janko, v tej naglici!«

»Vem, da si vesela! Kaj bi še govorila!«

»Res sem vesela! Ne veš, kako me je vzradostilo, ko sem brala po časopisih.«

Janko čuti rahlo želo. Zazeha. »Preveč so pisali! Tistih čestitk bi ne bilo treba!«

»Zakaj ne? Malo je inženirjev pri nas!«

»Res?« Janko se zasmije.

Cilka čuti, kaj zveni iz njegovega smeha. »Veliko učenja si imel to leto...«

Janko ve, kam meri. In ne odgovori.

»Inženirji se morajo dosti učiti!« razglablja Trdan.

Cilka ni Jankovega molka prav nič vesela in je tudi Trdanove besede ne potolažijo. In da ne stopi Janko z voza, to jo vznemirja. Ne ve, kaj bi še rekla.

Na srečo pride oče z vinom, mati prinese zvrhan krožnik mesa, pečene in ocvrte kuretine in prekajene svinjine, na drugi krožnik je v stolpič naložila potic in maslenega kruha.

In zopet se dotakne Trdanovo koleno sinovega.

Trčijo, prigriznejo, da se ne zamerijo. Trdan sili in sili k odhodu. Janko obljubi, da se prihodnje dni zgleda pri Kržanovih in pogovori z gospodarjem o tisti važni stvari, ki mu krade nočno spanje.

Konja prhneta po cesti.

»Si videl! Ob vsakdanjih dneh tudi po mlinih niso na mizi potice in masleni kruh in kuretina! S celo gostijo so te čakali.«

Janko molči, podpira glavo in zre v mračno reko. Hudo mu je pri spominu na Kržanov obraz, v katerem ni bilo hlimbe; ko da ga vznemirja Kržankina prisrčnost, ki ni bila narejena; ko da ga boli, ker je oblekla Cilka židano obleko na vsakdanji dan, za njegov prihod.

Trdan ne sili v sina. Razume, kaj šumi po njegovi glavi. Priganja konja, ko da se boji, da ga doma ne sprejmejo prijazni pogledi, ker prideta tako kasno. In nehote in nevede odgrizne žoltkasti cigari, ki jo je vteknil pred Kržanom v usta, konico. Zave se tega šele, ko jo je odgriznil. Naglo jo potegne iz ust, jo spravi v žep in udari po konjih.

Janko se vzdrami, ko mu udari na uho materin vzklik. Potegne si z roko po čelu, skoči z voza, prej ko oče ustavi konja, in steče k materi. Sladka grenkoba se mu nabira v grlu.

Sega v roke in jih stiska, stiska. Postarala se je mati v tem letu; vsa taka ko pred letom je Katica; še vse bolj moški ko pred letom je Tone. In sestra Meta je tu, sestra Micika je tu, sestra Rezika je tu. Z možmi so prišle in po dva najstarejša so pripeljale

s seboj. In miza se skoro šibi pod božjimi darovi, kakor se ni šibila po dnevu Jožetove nove maše več. In voda, domača voda šumi svojo pesem čez jez. In oče prižiga žoltkasto cigaro, opasano z rdečim obročkom.

»Umil bi se,« zajeclja Janko med toplimi besedami ljubezni in veselja. Ko da jih je preveč, teh toplih besed ljubezni in veselja in se boji, da ga zaduše. In jim hoče za hipec ubežati in se zbrati.

Mati mu sveti s petrolejko v podstrešno sobico, Katica ga spremlja s svečo, ki jo je pozabila postaviti na mizo v njegovi sobici.

S petrolejkami so ga sprejeli. Petrolejka gori v veži, petrolejka gori v sobi, s petrolejko mu sveti mati po strmih stopnicah, svečo nese za njo Katica.

»Zasveti električna luč po vsem mlinu. Tako zasveti, da bi v najskritejšem kotičku, v najtemnejši noči pobral najdrobnejšo iglico s poda — tako se zahvalim za vse to!« misli Janko. Ko pa stopi v svojo skromno sobico in vidi s snežnobelim prtom pogrnjeno mizo in na njej rože, ko vidi rože na umivalniku in rože ob postelji in rože na oknu, ga premaža. Naglo se obrne k materi in sestri. In čudno, čudno ju pogleda. Ko da hoče planiti k obema, ju objeti in poljubiti.

Premaža se. Naglo zajame v prgišče vode in si jo vrže v oči, ko da hoče nekaj izprati in izbrisati iz njih.

Trdanovi se ne objemajo in se ne poljubujejo. Pogled in mehka beseda včasih razodene, da se imajo radi.

(Dalje prihodnjič.)

V sveti noči.

V daljavi klic
kot glas ovčic:
nemara pastirji gredo
in v Betlehem ovčice nesò;
če ne, pa nedolžni otroci
božično pesem pojo ...

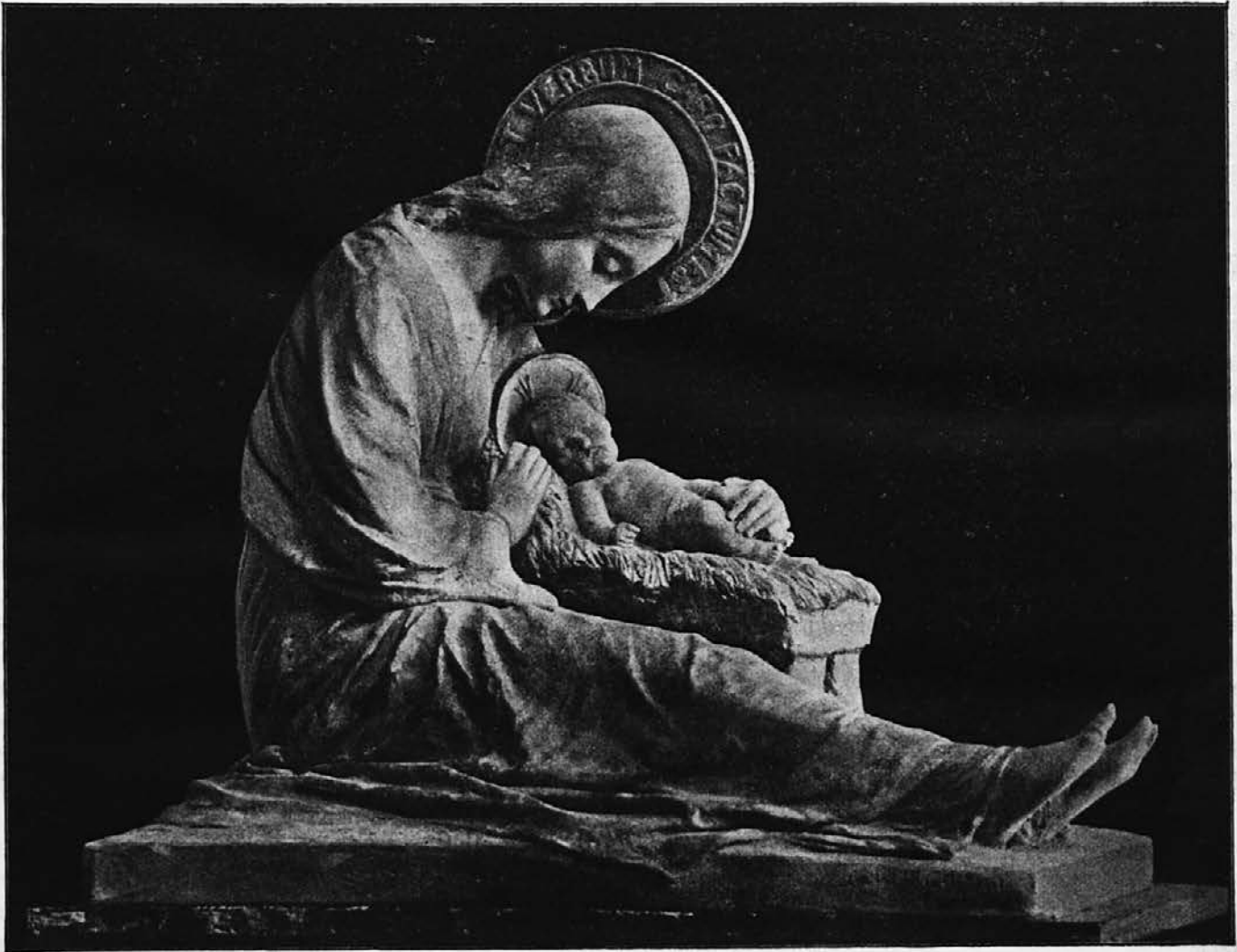
V daljavi je luč
pretrgala noč:
nemara že trije kralji gredo
in v Betlehem darove nesò;
če ne, pa naši ljudje gredo
in Detetu svoja srca nesò:
zlato — svojo vero močnò,
kadilo — upanje svoje krepkò,
in miro — svoje trpljenje grenkò ...

Božični mir.

Marija Kmetova.

Nizka je izba, začrnel je tram, peč gorka in dobra. V kotu nad mizo se vrti in giblje golobček — »sveti duh« — in ponihava z desne na levo in z leve na desno. Spodaj pod njim klečijo na mahu pastirci, držijo ovčice v rokah in gledajo angelce, ki oznanjajo mir božji nad sveto Družino.

V linah se zamaje veliki zvon in nas z resno in mirno besedo pozove v cerkev. Odmev njegove besede se dotika okenc in vrat. In hiše se zganejo, pota oživijo. Gole, krivenčaste veje in vejice tepk in jablan in bukev in lip in brez in topolov in jelk in smrek prisluškujejo zvonovom, ki pojejo in oznanjajo pesem božiča in govorijo o rojstvu Boga-človeka.

Vsa hiša je polna božiča: dišave potic se mešajo z duhom po kadilu, vmes se utrinjajo mehke in svetle besede kakor nikoli med letom. Dolgi, medli žarki svetiljke in lučke pri jaslicah se dotikajo stropa in sten in rdečih zagrinjalčkov na oknih.

Mi — otroci — sedimo pri peči in čakamo. Čakamo kakor v snu, kdaj se odpro sveta nebesa in pride Jezušček, majhen in nebogljen, pa vendar Gospod.

Zunaj se z rdečimi očesci-okenci spogledujejo hiše in hišice. Na mehka in mokra pota mežikajo, kjer se v tenkem ledu blestijo odsevi drobnih zvezdic z neba.

V cerkvi se široma zasvetijo luči in lučke, orgle zapojejo Zveličarju v pozdrav.

Mi klečimo in čakamo, čakamo kakor v snu, kdaj se nebesa odpro in pride Jezušček, majhen in nebogljen, pa vendar Gospod.

O, kakšni božiči so šli že odtlej mimo nas! Bučnejši in sijajnejši, a Jezuščka ni bilo v njih in ne miru. Učenosti premodrih knjig so nam osušile srce; bridkosti dolgih, trnjevih let so nam popile veselje in mir.

Mi čakamo, čakamo...

Ali nas vidiš, Mati, kako stojimo pri vratih in se ne upamo noter? O, pokliči nas noter in daj nam miru!

Moj mali Hlaček.

Napisal André Lichtenberger. (Nagrajeno od Francoske akademije.)

S pisateljevim in založnikovim dovoljenjem prevel Jožef Ovca.

I. Hlačkov božič.

Preden se je Hlaček zbudil, je nekaj reklo v njem: »Božič je!« in Hlaček je bil takoj zburjen. Hitro je skočil na tla iz svoje male postelje, v kateri je snoči tako težko zaspal, ker je mislil, da jutri ne pride nikoli; hitro je stekel h kaminu, kamor je bil postavil svoja dva rumena čreveljčka. Tedaj Hlaček zakriči in obstane od začudenja: boben, sablja, puška, štiri škatle vojakov, bonboni, dve knjigi s podobami in Bog vedi kaj še, in vse to za Hlačka... Svojo mamico zagleda, ki ga opazuje tam od vrat, in se ji vrže okrog vratu, ves srečen. Ona ga poljubi in mu pravi:

»Jezušček ti je prinesel vse to.«

Hlaček pozna Jezuščka; videl ga je naslikanega. Prav majhen je za toliko reči, ki jih nosi, in le kako ostane tako lep, ko mora skozi toliko dimnikov? Hlačkova hvaležnost se meša z velikim občudovanjem in Hlaček se mu zahvali s pobožnostjo. Pri tem pa le hiti, da pride čim prej do svojih novih zakladov.

Jana, angleška hišna, odgrne zastore: zunaj je svetlo, skozi okno sije solnce Nice, morje se modri pred vilo, zrak je poln radosti in ta lep, bleščeči božič še dviga Hlačkovo veselje. Komaj ga umijejo in za silo opravijo; komaj se loti zajutrkovati. Potem sede ob mami na tla z vsemi svojimi igračkami. Obrača jih sem, obrača tja in jih občuduje od vseh strani.

»Kako bi rad,« pravi naenkrat, »da bi moj ubogi očka bil tukaj!«

Mama mu odgovori s tihim vzdihom. Očka je odpotoval na velikem parniku in plove sedaj tam doli, zelo daleč, na drugem koncu zemeljske oble.

Tedaj zapoje zvonec. Jana vstopi in prinese ogromen šopek rož in še bolj ogromnega možica. Rože izroči mami, možica Hlačku in pravi:

»To pošilja gospod Aaron.«

Mama vzklikne od veselja, vsa zardi in skrije obraz v cvetlicah. Hlaček pa ni zadovoljen. Neprijazno gleda možica. Hlaček ne mara gospoda Aarona. Gospod Aaron je zelo bogat; lep je in še dosti mlad; s Hlačkom je vedno zelo prijazen, večkrat je peljal njega in mamo na sprehod s svojim vozom, bonbonov mu daje in mu pravi »ljubček«. Pa Hlaček ga ne mara; preveč mu jemlje mamico: kadar pride s sprehoda, ga najde mnogokrat, da sedi poleg nje, in potem ga zelo hitro pošljeta ven k Jani. In še nekaj, gospod Aaron je Jud. In Hlaček ve, da so Judje umorili ubogega Jezuščka, ko je bil velik. Hlaček se spominja slike, kjer je videl Kristusa na križu, in tam je bil pod križem človek v dolgi obleki, ki je podoben gospodu Aaronu. Res da hodi gospod Aaron k maši; Jud je pa

le. Kuharica Tereza pravi tako in prav ima... Le kako se upa obhajati Jezuščkov rojstni dan?...«

Mama pravi:

»O, kako lep možic, moj mali Hlaček! Naš prijatelj Aaron te preveč cartal!«

Pa Hlaček odvrne suhoparno:

»Ne maram tega možica.«

Mama na vso moč hvali njegovo lepoto, a Hlaček jo zlovoljno posluša in pravi: »Grd kriv nos ima kakor gospod Aaron; ne maram ga.« Mama se smeje in se norčuje iz Hlačka. Hlaček je razžaljen in ne odgovarja. Da se maščuje, obrne možica z grdim nosom k steni in ga zdaj pa zdaj grozeče pogleda.

Pa Hlačkova slaba volja ne traja predolgo. Ura odbije enajst. Ker je praznik, gre Hlaček z mamo v cerkev. Obleče si plašč z žametastim ovratnikom, natakne svoje lepe rumene rokavice in pokrije novo kapo s svilenimi trakovi; mamin molitvenik nosi in hodi ob njej. Ko hočeta vstopiti v cerkev, ju pozdravi neki gospod. To je gospod Aaron. Ona se mu zahvali za darilo, Hlaček pa ne mara odpreti ust. Mama ga opravičuje, in da potolaži gospoda Aarona, ga povabi za popoldne k sebi na čaj. Hlaček je hud; prvikrat se je kaj takega zgodilo. Gospod Aaron je videti zelo srečen, z roko si gladi brado in polglasno pripoveduje mami ljubeznivosti, ona se smehlja in malo zardeva.

Potem gredo v cerkev. Hlaček sede in zbrano posluša petje, obrede in pridigo gospoda župnika. Gospod župnik pripoveduje, kako se je Jezušček rodil med oslom in volom; govori o njegovi mučeniški smrti in priporoča, naj bi vsakdo v počestvenje njegovega spomina mislil na to, da stori svojemu bližnjemu kako veselje, zlasti pa ubogim in neznatnim.

Hlaček je kar srkal besede gospoda župnika in njegova duša je vsa nemirna od različnih čuvstev: čuti, da se mu je sovraštvo do Judov in do gospoda Aarona podvojilo; čuti veliko nežnost do malega Jezusa in bi mu jo rad dokazal z dejanjem, kakor je rekel gospod župnik. Pa kaj, ko je Hlaček tako majhen, da ne more nikomur napraviti veselja; vsi ljudje dajejo njemu in on ne more nikomur ničesar dati. Koga bi mogel najti, da bi bil bolj neznaten od njega in bolj ubog, tako da bi mu mogel pomagati ta dan?

Na poti domov premišljuje Hlaček o tej težavni stvari. Mama mu nekaj pripoveduje, a on je ne sliši. Ona ne sili vanj, marveč se tudi sama zasanja. Naenkrat pa dvigne glavo, ko zasliši glas majhnega dekleta, ki stoji tam na trgu ob sivem osedlanem oslu: včasi Hlačku dovolijo, da se malo sprejaha na njegovem hrbtu... Ne, danes Hlaček ne pojde. Osel jame rigati, da mu vošči dober dan, in deklica ga

krepko udari po hrbtu, da bi umolknil. Hlaček je žalosten zaradi tega in nenadoma se mu v glavi posveti. Ali mu ni Jezušček sam pokazal neznanostno bitje, ki mu je treba pomagati? Ubogi osel, edini izmed vseh, kar jih je srečal, ne obhaja božiča; on edini nima razloga, da bi bil srečen. Jezušček pa se je rodil ob oslu in volu. Hlaček ne pozna vola, a pozna osla, prav takega osla, kakršen je bil tisti, ki je videl Jezuščkovo rojstvo. In Bog vedi, morda je bil prav tale? Tereza pravi, da je že tako star! Hlaček se ves trese od razburjenja in veselja, hkrati pa mu je nekako hudo, da je sedel tistemu na hrbtu, ki je bil morda prvi Jezuščkov tovariš.

Med kosilom premišljuje Hlaček ves čas svoj načrt. Po kosilu gre mama v drugo sobo. Pisma hoče pisati in se preobleči, da sprejme gospoda Aarona. Hlaček se izmuzne skozi vrata in steče proti trgu: osla poišče, da mu dá nekaj sladkarij, ki so ostale na mizi. Dekletce se da pregovoriti in izroči osla Hlačku in tako se vrmeta obadva; Hlaček ga spoštljivo pelje in se ga kljub nestrpnosti ne upa priganjati, ko se ustavi, da si prepodi muho z oguljenega boka. Hlaček ustavi osla pod oknom obednice, mu naroči: »Čakaj!« in odhiti v obednico. Pa glej smolo! — Luiza je pospravila, ko je bil on z doma, in sedaj ni na mizi ničesar več. Hlaček bi mogel iti v kuhinjo in prositi kruha, a on ve prav dobro, da mora ljubezen do bližnjega ostati skrita. Hlaček je obupan. K oknu gre in vidi, da je osel na dvorišču. Osel dviga nos in ves radosten gre k njemu z drobnimi koraki. Ustavi se pred Hlačkom in zdi se, da ga gleda začuden, potem očitaje: Kaj je zdaj to? Ali so ga mar imeli za norca? In osel iztrobi svojo nesrečo z glasnim riganjem kakor dopoldne. To riganje odmeva v Hlačkovih ušesih kakor krik obupa in boleznega očitka. Oči se mu zalijejo s solzami — ali res ne bo mogel ničesar dati prijatelju malega Jezusa?

Tedaj Hlaček nenadoma zapazi na kamenu v lepi vazi šopek gospoda Aarona in, kakor dopoldne, se mu zopet posveti, sedaj razume, da je njegova dolžnost, da ustreže malemu Jezusu, ko kaznuje enega izmed njegovih rabljev in hkrati napravi veselje njegovemu prijatelju. Z apostolskim navdušenjem pograbi Hlaček šopek, smukne skozi vrata, zleti po stopnicah in je že pred oslom. Osel malo voha po rožah, potem ugrizne. Všeč so mu. Hlaček ga gleda ves blažen in srce mu prekipeva od sreče. Ne sliši, da se je okno salona odprlo, in ne opazi mame, ki je na oslovo riganje pomolila glavo na dvorišče, da vidi, kaj se godi.

»Hlaček, kaj pa počenjaš?«

Hlaček se naglo iztrezni in pogleda gor. Mamine obrvi so namrščene, njen glas je strog. Hlaček se ne gane in je nekako vznemirjen.

»Pridi takoj noter in mi prinesi ta šopek!«

Hlaček gre noter in klavrno izroči brezobličn povoj stebelc brez glav. Mama obupana vzkrikne:

»Moje uboge rože! Hlaček, kako si mogel tako z njimi ravnati?«

Hlaček je zelo potr. . .

»Da se zneseš nad tem dobrim gospodom Aaronom in da mene žališ, zato si to storil. Hudobni otrok ti! Grdi otrok ti!«

Hlaček, ves zmeden, jeclja:

»Hotel sem oslu napraviti veselje . . . Gospod župnik je rekel, da moramo misliti na uboge . . . Nisem vedel, da imaš gospoda Aarona tako rada . . .«

A namesto da bi se mama potolažila, jo zadnji njegov stavek še prav razdraži:

»Jaz nimam gospoda Aarona rada, jaz ga cenim, zapomni si, in on zasluži to; on je naš prijatelj.«

In tedaj začne Hlačka oštevati tako trdo, tako trdo, da se jame ubogemu Hlačku srce širiti, širiti, in da se mu uderejo solze. A mama se še ni omeščala; pošlje ga v salon v kot in mu ukaže z ostrim glasom, naj se ne gane, da ne napravi novih neumnosti, »če je to sploh mogoče.«

To je prehudo. Hlaček si zakrije obraz z rokami:

»Mama, mama, še nikoli me nisi tako oštevala, še tedaj ne, ko sem razbil tisti lepi medaljon, ki ti ga je očka dal, preden je odšel.«

In obupno zaihti . . . Joka dolgo; polagoma se mu solze ustavijo, toda v njem je vzkalil strahoten dvom: Ne veruje več ne v dobro ne v zlo, Jezušček ga je prevaril, osel je nezvesta duša; gospoda Aarona je treba prositi odpuščenja, svojo mamico je razžalil in ona ga je kregala, o tako, tako! Zopet se mu jecanje dviga v grlo in ne more ga udušiti.

»Hlaček!« pravi tedaj glas, ves vznemirjen.

Hlaček se ne upa ozreti.

»Moj mali Hlaček!« pravi glas še bolj ljubeznivo.

Hlaček tvega en pogled in vidi mamo, da se mu smehlja. Prav nič več ni videti huda, mamica.

»Pridi in me poljubi, moj mali Hlaček!« pravi in njene ustnice se malo tresejo.

Hlaček se ji vrže v naročje; ona ga posadi na kolena in ga obsuje z dolgimi poljubi, Hlaček zatisne oči in se ji z blaženostjo prepusti. Ko jih zopet odpre, vidi, da so mamine oči tako čudne. Ali jo je zopet razžalil, čeprav ni vedel? . . . O ne, saj se mama smeje in pobira tisto, kar je nekoč bil šopek gospoda Aarona.

»Ah,« pravi, »ko je že pokvarjen, naj bo popolnoma. Odnesi ga tvojemu oslu, da ga konča!«

Hlaček se ves srečen naglo odpravi.

»In ko vse poje,« mu pravi, preden je štopil skozi vrata, »pridi po pisemce, ki ga bom napisala gospodu Aaronu, da ga poprosim, naj ne hodi danes na čaj; malo me glava boli. Sam ga odneseš z oslom.«

Ko je Hlaček zvečer opravljal svojo molitev kakor običajno, mu je stala mati ob zgjavju, in ko je izgovoril tisti stavek: »Ne vpelji nas v skušnjava, temveč reši nas hudega,« je nekaj toplega kanilo na njegovo čelo. A Hlaček tega ni občutil: spal je že.

(Dalje prihodnjic.)

Slap Niagare in njegova okolica.

—a—

V Ameriki je kotlina, kjer je pet največjih jezer sveta. Imenuje se Lavrencijeva jezerska kotlina, ker teče skozi vseh petero jezer Reka sv. Lavrencija.

V prvo in največje jezero — Gorenje jezero — se izliva St. Louis River (reka) kot izvir in prvi del Reke sv. Lavrencija. Izvira v Severni Minnesoti, ki je ledeniška groblja, 650 m visoko nad morjem.

Reka St. Louis teče skozi 625 km dolgo, 260 km široko in 308 m globoko Gorenje jezero. Površina jezera meri 82.360 km² in leži v višini 183 m nad morjem. Na jugovzhodu Gorenjega jezera se jezerska kotlina oži v zaliv, iz katerega se izteka voda po Reki sv. Marije (St. Mary's River) v naslednje jezero Huron. V sekundi priteče po tej strugi 2500 m³ vode vanj.

Huronsko jezero je 6 m nižje od Gorenjega jezera, torej v nadmorski višini 177 m. Ker je padec precej velik, tvori reka mnogo hitric, kjer divja z veliko silo po strugi navzdol. Zaradi tega ni bila plovna. A zgradili so prekope in zdaj je reka plovna. Huronsko jezero je dolgo 430 km, široko 180 km in globoko 215 m. Površje meri 59.500 km². Na severozapadu jezera je veliko otokov. Imenujejo se Thirty Thousand Islands, to je trideset tisoč otokov. Razen Reke sv. Marije teče še več drugih rek v Huronsko jezero iz mnogo stotin manjših jezer.

Še večji dotok pa oddaja tretje jezero, Michigan, in to naravnost v Huronsko jezero. Michigansko jezero je dolgo 560 km, široko 135 km in 263 m globoko. Po površini je nekoliko manjše od Huronskega jezera. Obsega 58.000 km². V Michigansko jezero se izteka več velikih rek, ki imajo mnogo slapov in hitric. Otok v Huronsko jezero je pa popolnoma miren, padec znaša komaj meter, zato ni nikakih ovir za promet.

Reka sv. Lavrencija zapušča Huronsko jezero kot reka St. Clair River. Kmalu se močno razširi v jezero St. Clair, odkoder se izliva kot reka Detroit River v jezero Erie. Reka Detroit se imenuje po mestu Detroit ob izlivu v jezero Erie. Jezero St. Clair je zelo plitvo. Globoko je komaj 3 m. Da so pa mogle ladje iz Huronskega jezera v Eriesko, so to malo jezero s stroji mestoma poglobili na 6 m, tako da je mogoče voziti tudi z večjimi ladjami po njem.

V Eriesko jezero priteče vsako sekundo 6750 m³ vode: gladina Erieskega jezera je zopet samo meter nižja od gladine Huronskega jezera in meri 26.000 km². Dolgo je 400 km in široko 96 km. Globoko je pa samo 99 metrov. Eriesko jezero je nastalo tedaj, ko so ledeniške groblje zaprle izhod v dolino. Obrežje jezera je nizko kakor obrežje Michiganskega jezera.

Reka sv. Lavrencija zapušča Eriesko jezero z imenom Niagara. Ta vali s seboj v sekundi 7600 m³ vode

proti petemu in zadnjemu jezeru, Ontario, ki meri 17.000 km², je dolgo 300 km, široko 80 km in globoko 225 m. To jezero leži 100 m nižje od Erieskega jezera. Razdalja med obema jezeroma meri 53 km.

Tako velik padec — 100 m —, ki je med jezerom Ontario (75 m nad morjem) in Erieskim jezerom (175 m nad morjem), preteče Niagara polovico z mnogimi hitricami, drugo polovico pa tako, da pada čez 50 m visoko pečino. Ta pečina je 32 km pod Erieskim jezerom.

In to je oni slavni slap Niagare, kar pomeni v slikovitem jeziku Indijancev »Grmenje voda«.

Brž ko zapusti reka Niagara Eriesko jezero pri Erie fortu (fort je trdnjavnica z vojaško posadko), je široka 1200 m in teče bolj počasi. Nato se pa zoži za polovico prvotne širine ter teče hitreje, potem se zopet precej razširi. Deset kilometrov pod Erieskim fortom se cepi ob otoku Grand Island, teče ob njem 15 km daleč, se nato združi in hiti z vedno večjo brzino še krog 7 km. V zadnjem kilometru struge je njen padec še večji, hitrost reke vedno bolj narašča, Niagara drevi vedno hitreje, hipoma pa ji zmanjka struge in vsa ogromna množina vode trešči med ameriškim mestecem Niagarafalls in kanadsko vasjo Clifton z grmenjem in bobnjenjem v globino.

Sekundo za sekundo zdrkne 7600 kubičnih metrov vode čez pečine. Od te množine vode ima takozvani ameriški slap le desetino. Širok je ta slap 323 m in visok 47 m. Kanadski ali podkvasti slap je širok 918 m, a v zračni črti, v odprtini podkve pa 475 m. Visok pa je 44 m. Preko njega pade povprečno 6800 m³ vode v sekundi.

Od slapa dalje teče Niagara po 11 km dolgi, 61 do 107 m globoki in 76 do 162 m široki soteski, najprej počasi, potem hitreje. Sedaj spremeni tudi smer proti vzhodu, kjer dela zaradi ostrega ovinka silni vrtinec v širini 440 m pri 58 m globine. Tu reka ni plovna. Menda je ena sama ladja prispela preko tega vrtinca, druge niti ne poskušajo ne. Soteska se neha pri Queenstonu, kjer so velike vodne električne naprave in odkoder teče 2700 m široka reka z manjšim padcem bolj počasi.

Pred izlivom v jezero Ontario je plovna.

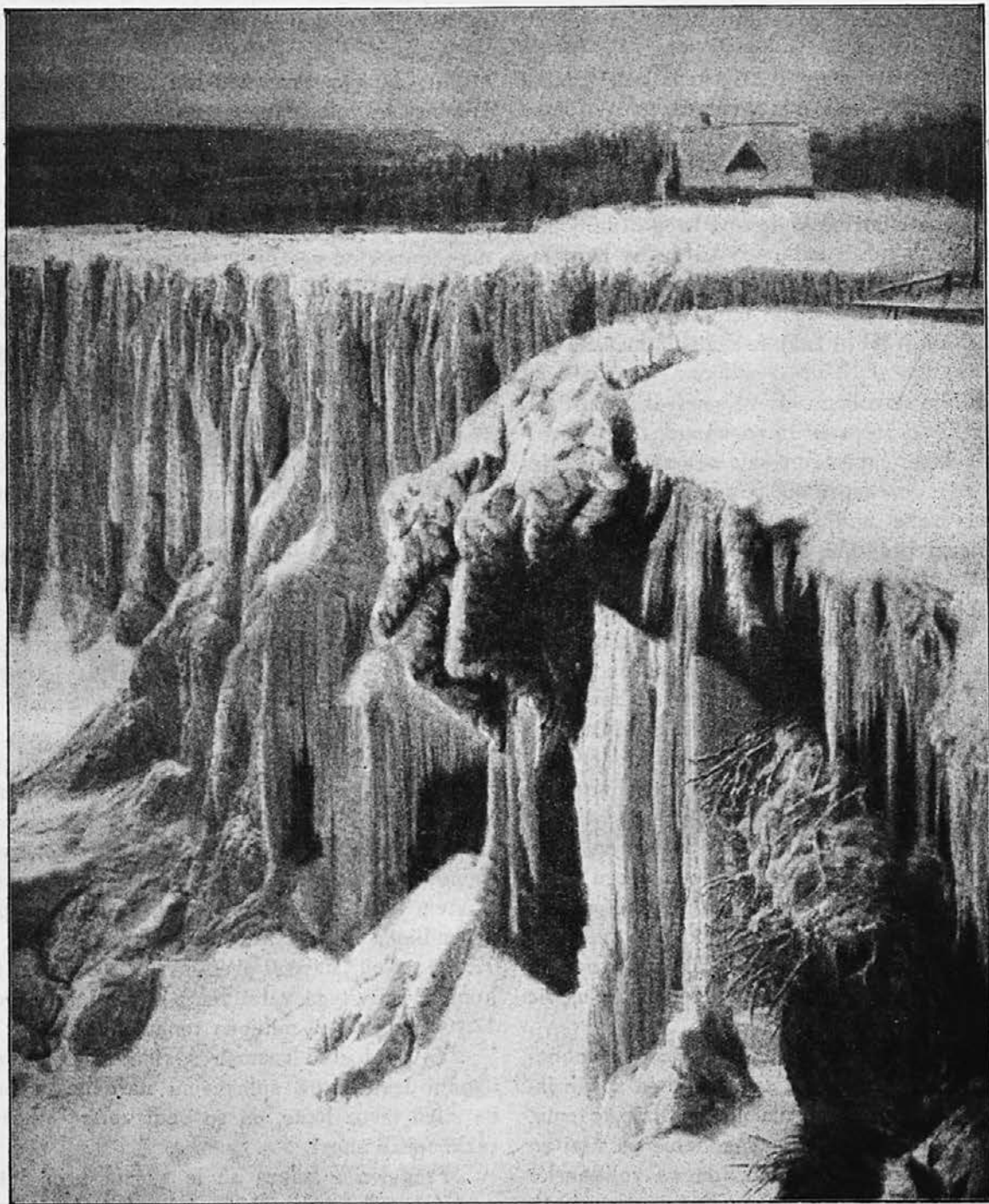
Nad reko pod slapom so razpeti trije mostovi. Dva v obliki loka, ki so ju zgradili l. 1897 in 1898. Tretji je starejši, še iz l. 1883.

Tudi nad slapom je most. Ta je zanimiv, ker niso mogli radi deroče reke napraviti niti zveze med bregovoma. Ko se je že več načrtov ponesrečilo, so spustili čez reko močnega zmaja in po njegovi vrvi vlekli vedno močnejše vrvi in slednjič tudi težke jeklene, na katere so obesili most.

Postanek in razvoj Niagare.

Velike množine vode, ki padajo neprestano čez pečine, jih trgajo vedno in neprestano. Opazili so kmalu, da potuje slap na leto povprečno za pol metra proti jezeru Erie nazaj. Iz tega tudi sledi, da si je sam

plasti. Ko so te že toliko odstranjene, da zgornje plasti same ne vzdrže več vodnega pritiska, tedaj zagrmí še ta kameniti slap v globino in slap se je premaknil spet za toliko nazaj. Ruši in drobi se pa tudi zgornja plast apnencev.

Slap Niagare pozimi.

slap izdolbel vso 11 km dolgo sotesko. Prvotno je bil slap blizu Queenstona, nedaleč od jezera Ontario.

Spodnji del te nad 50 m visoke stopnice je iz mehkejših, glinastih skrli, zgornja plast je pa iz odpornejših apnencev. Pod slapom je mogočen navpičen vrtinec, ki koplje dno struge in z njenim in naplavljenim kamenjem brusi in dolbe spodnje, mehkejše

Prvotni slap pri Queenstonu je oživel ob koncu zadnje ledene ali, kar je isto, v začetku sedanje poledene dobe. Tedaj je Eriesko jezero radi taljenja ledu močno narastlo, in ker se je bil njegov odtok v ledeni dobi zasul, je bilo jezero brez odtoka. Slednjič si je utrla jezero odtok pri Queenstonu, odkoder je voda kmalu dospela v jezero Ontario. Radi izpodjedanja

pa je izkopal slap v dolgi vrsti let to dolgo sotesko. Iz njene dolžine, 11 km, in sedanjega napredovanja slapa so razni zemljelovci določili njegovo starost in s tem tudi trajanje poledene dobe. A slap se vsako leto spremeni za tretjino do dve tretjini metra. Starost slapa in poledene dobe znaša 4000 do 30.000 let. V novejšem času ima večjo verjetnost manjša starost, vendar je brez dvoma večja od 4000 let. Ko bo po dolgih tisočletjih prišel slap do Erieskega jezera, tedaj ne bo več današnjega veličastnega slapa, temveč samo dolga, globoka in strma soteska.

Kako so izrabili vodo Niagare.

Padec tolike množine vode ima krog 8 milijonov konjskih sil. Vseh teh 8 milijonov sil pa ne nameravajo izkoristiti, ker bi tako izgubila vsa lepota slapa in tudi tujskega prometa ne bi bilo več. Ker je slap na ozemlju dveh dežel (držav), je določila mešana komisija, da izrabijo le 2 do 3 milijone konjskih sil. Leta 1910 je bilo dovoljeno, da so smeli izkoristiti na ameriški strani do 566·4 m³ in na kanadski 1019·5 m³ vode. Dočim Američani že uživajo ves svoj delež, izrabljajo Kanadci dosedaj le 458.500 konjskih sil. Vodo odvezemajo iz reke nad slapom in jo odvajajo po 13·6 km dolgem prekopu do Queenstona, kjer stoji od leta 1921 ogromna elektrarna.

V Lavrencijevi jezerski kotlini je mnogo večjih mest. Največje med njimi je velemesto Chicago ob Michiganskem jezeru. Za Slovence je važen ta del Amerike, saj je tam ob Erieskem jezeru Cleveland. Južno od Clevelanda je Pittsburg. Ob Reki sv. Lavrencija leži Monreal, ob Ontarijskem jezeru pa Toronto. V vseh teh mestih je mnogo Slovencev, posebno dosti jih je v Clevelandu.

Francoski jezuiti so ustanovili že l. 1665 na enem izmed Apostolskih otokov v Gorenjem jezeru misijonsko postajo La Pointe in štiri leta pozneje ob Zelenem zalivu Michiganskega jezera postajo sv. Frančiška Ksaverija. Kmalu za tem, l. 1673, in pozneje je ustanovil de la Salle več manjših utrd in trdnjav ob raznih jezerih in slapu Niagare.

Stalna prebivavstva ni bilo tedaj skoraj nobena. Le Indijanci so se selili sem in tja in so jih izkoriščali maloštevilni Evropci naseljenci. Navzlic temu, da je zemlja dobra in rodovitna, podnebje pa vsaj na južnih obalah jezer tudi ugodno, da so velikanske množine lesa po neizmernih gozdovih in je v jezerih polno rib, dolgo časa ti kraji niso bili naseljeni. Ko so pa l. 1817 začeli kopati kanal in zvezali Eriesko jezero in Njujorski zaliv (delali so ga devet let), so se pojavili kmalu parniki na Erieskem jezeru. Leta 1829 so pričeli kopati Wellandov kanal, to je kanal, ki je obšel slap Niagare. Tako so izvršili zvezo z morjem in jezeri in so pričeli bolj in bolj izrabljati rudnike, gozdove in druge zaklade zemlje. Vasi so zrastle kar čez noč, mesta pa v nekaj letih. Danes stoji tam

osem velikih mest, ki imajo čez 100.000 prebivavcev, Chicago pa 2 milijona in pol. Leta 1900 je bilo 3167 ladij, ki so rezale valove teh velikih jezer. Leta 1909 so prevozili v milijonih ton: železa 42·6, premoga 22·5, lesa 1200 čevljev, žita in moke 4·6, soli 0·532. Vsega skupaj je to 86·7 milijona ton. Po kanalih St. Mary's so izvozili več kakor skozi vse ostale kanale sveta.

Zanimivo je, kako izredno hitro se je razvilo mesto Chicago. Pred 250 leti je stala na kraju, kjer je danes to velemesto z mnogo tisoči poslopij, veliko univerzo svetovnega slovesa, tovarniškim, trgovskim središčem, majhna indijanska vas. Leta 1804 so ustanovili fort Dearbaru, ki je počasi uspeval. Leta 1830 je štel 70 prebivavcev. Kmalu potem je pridrevila reka naseljencev od zgornjega Mississippija in je bilo ondi l. 1841 že 5752 ljudi. Kraj je dobil pravice mesta in smel je tudi trgovati. Najprej je bilo mnogo kupčij za kožo. Nič manj ko za 330.000 dolarjev jih je šlo na razna tržišča. Leta 1851 je imel Chicago 34.000 prebivavcev in je postal že velik žitni trg. Leta 1860 je štel 112.172 ljudi. Žita so izvozili 16 milijonov hektolitrov. Obenem se je premeknilo središče mesne industrije, posebno prašičev, iz Cincinnatija v Chicago. Leta 1870 je imel Chicago 298.977 duš. Leto pozneje je bil v mestu silen požar. Iz pepela so se razvile z ameriško naglico lepe palače in poslopja. Že l. 1875 je bil Chicago največji žitni, mesni, živinski in lesni trg na svetu. Leta 1890 je bil osmo največje mesto sveta, z 1.099.850 prebivavci; leta 1900 je narastel na 1.698.575 in l. 1910 na 2.185.283 duš. Sedaj je že četrto največje mesto sveta.

Tako velikansko tržišče mora imeti tudi primerne prostore za vse vrste blaga. Leta 1900 so požrli velikanski žitni elevatorji, shrambe, 17 milijonov hektolitrov pšenice, 48 milijonov hektolitrov koruze, 37 milijonov hektolitrov ječmena. Staje za živino so imele v istem letu 2·9 milijona goved, 7 milijonov prašičev, 4·4 milijona ovac. Hkrati pa morejo sprejeti te staje 75.000 goved, 300.000 prašičev, 125.000 ovac ter 6000 konj. V zaliv tega veletržišča je priplulo v enem letu 12.400 ladij s 16·7 milijona tonami.

Za svoj silni razmah se ima Chicago zahvaliti ugodni legi in pa splošnemu naravnemu bogastvu. Že silen izvoz kaže, da so ondi velike množine najrazličnejših snovi.

Produkcija železa se je začela krog leta 1865, se višala od leta do leta vedno hitreje in prekosila že 1889 prvo tedanjo državo Anglijo. Sicer jo je Anglija še enkrat prekosila, ko je izvodnja v Združenih državah nekoliko padla, pa si je kmalu spet opomogla in jo v nekaj letih daleč prekosila; postala je prva država za železo. Znano je tudi, da so dobivali samoderen, čist baker kar na površju, in sicer so tehtali posamezni kosi celo 500 ton in več. Še večje množine so dobili iz zemlje. Ozemlje ima tudi več petrolejskih in solnatih vrelcev.

Po l. 1910 so še prihajali naseljenci, a svetovna vojna je preprečila nadaljnje naseljevanje. Sedaj sme iz vsake evropske države samo toliko priseljencev tja, kolikor je dovoljeno. Število prebivavcev od l. 1910 do danes torej ni moglo tako naraščati, kakor je naraščalo dotlej.

Pesem Niagare.

»Grmenje vodá«, kakor pravijo Indijanci slapu Niagare, je veselje in ponos vseh Američanov. Vedno je mnogo ljudi, ki občudujejo, kako se vali grmeči veletok vode kar bliskoma v globino, kako besno se bori slap z vodovjem, ki je pod njim. Kako visoko kipe brizgajoči oblaki belih pen slapu v obraz, kako vse bobni in doni in poje.

In vendar poje slap samemu sebi smrtno pesem, voda pa oznanja svojo bojno pesem, pesem moči in neugnanosti, neutrudljivosti, vedno bojevitega razpoloženja, kjerkoli pridrevi do ovir. Od pen mlečni valovi rojijo pod slapom ter slavijo s svojim šumom v razbesnelem veselju novo zmago. Vsak val odnese kos pečine — in teh kosov je legijon!

Pod slapom se še razburkano prelivajo valovi v sto novih valov, potem pa kakor trudni od veselega boja spolzé po strugi naprej in iščejo novih ovir, ki jih je treba zrušiti, kjer so zopet vsi čili in polni neugnane mladosti.

Tako slap pada, bobni in šumi v svoji silni veličini. Mavrice ga obkrožajo, kadar se mu smehlja solnce; kakor dvojna nevihta je, kadar divja slap v globini voda, grom in nevihta pa razsajata v oblakih

neba. Tudi pozimi, ko je napol okamenel, je prav tako lep.

Svoj naravni kras pa Američani še olepšajo o posebnih prilikah, ko ga razsvetlijo ponoči s poldrugim tisočem milijonov sveč močno svetlobo, z žarometi v beli in barvni luči. Takrat je slap sama pravljica. V beli svetlobi je kot izklesan iz belega marmorja, ali pa se zdi, kakor da lije čez skalovje mleko. Rdeč pa je videti, kot da hipoma priteče iz teme reka in slap jutranje zarje. V zeleni barvi je le še relief slapa, ki so ga obrusili iz zelenega smaragda. Potem lije modrina neba in lijejo in dero tisoči in tisoči pestrih, živih mavric iz črne noči, izginjajo v temni prepadi, a za njimi teko novi toki, nove barve, nova melodija, večna godba mavričnih barv in zlatega solnca . . .

Vse barve plešejo po slapu od nežnih, komaj vidnih, ki so kakor zamorjen vzdih, do krepkih, izrazitih barv, silnih črt, kot je izrazit in silen slap sam.

Slap pada . . . Bobnenje je njegova bojna pesem, da podira ovire, se bori za enakost, pa tudi umira za enakost. Šumenje slapa je kakor spomin na šepetanje morja, ki je valovilo nekoč nad to zemljo, na pljuskanje valov, ki so se podili po razigranem morju, in spomin na tuljenje viharjev, ki so drevili pred seboj velikanske valove, jih metali daleč na suho zemljo in grizli z njimi ped za pedjo zemlje in jo vlekli v svoj mokri grob.

Spomin je na tisto morje, ki je nekoč bilo, pa ga ni več.

Samo slap je še, ki pada, pada . . .

Vrani krakajo.

Kra, kra!
Huda zima bo prišla,
bo prinesla nam snega.

Vrani se bojimo ga:
mrzla zima — mnogo zla!
Kra, kra!

Jože Krajinar.

Očetu.

Oče, oče, kako Ti je zdaj?
Čuj, zemljo razrahljaj
in dahni skozi grob,
da bo vedel sinko Tvoj,
kako je zdaj s Teboj.

Ah, Ti trdno spiš!
Oče, pri nas je božični čas,
oče, oče, spomni se nas!
Ali Ti je mrzlo kot nam,
ali Ti je težko kot nam,
da molčiš?

Oče, jaz slutim glas Tvojih besed:
»Jaz spim mirno in spim sladko!
Raztegnil bom grob, da ne bo nam tesno,
le k meni — žena in vas deset!«

Jan Plestenjak.

Zarjica.

Magajna Bogomir.

»S tari Marjo si je zlomil roko. Kličejo Vas,« je rekla štirinajstletna Tina. Odšel sem z njo. V poldanskem počitku so ležali delavci v gručah ob cesti in po zaprašenem travniku. Stroj za trenje kamenja pa je brzel naprej in gnal skozi vročino delavcem prah v oči, da so trudno, zaspano pomežikali, ko sem šel mimo. Marjo je ležal tik grmovja. S pomočjo Tine sem mu uravnal in povezal roko. S tem bi bil dogodek končan, da ni pristopil višji paznik. Priliznjeno globoko se je priklonil pred menoj.

»Izvolite pristopiti, gospod! Pristrčno bi me to veselilo, gospod; saj ste gotovo zelo utrujeni. Ponudil bi Vam čašo vina, gospod!«

Dobro sem ga poznal in vedel sem, da je z delavci vse drugačen kot z menoj in da oni nikakor ne smejo štediti z besedico »gospod« in z globokimi pokloni pred njim. Neprijeten mi je bil že v svojem glasu in radi tega sem se priklonil in odgovoril nehote oponašajoč njegov glas:

»Hvala lepa, gospod! Ni mi do vina sedaj, dasi me Vaše vabilo pristrčno veseli, gospod!«

Začutil je ost v besedi, kajti ni se mi posrečilo, da bi ohranil popolnoma resen obraz. Radi tega se je mahoma obrnil k Tini.

»Kaj pa zijaš, zijalo telebansko!«

Preplašila se je in se pozabila umekniti. Imel je majhne, zalite oči, ki so znale prikovati v grozo mehak pogled nase. Potegnili je glavo naprej. Zazdelo se mi je, da hoče pokazati meni svojo moč. Prijel je dekletce za ramo in jo začel stresati, da so ji poskakovali v kratko pristrženi kodri na glavi.

»Veš, da te čaka nepomita posoda; veš, da sem že pokosil, a? Skidaj se pomivat! Pa ne! Kje imaš očeta? Zadnji dve uri ga ni bilo. Se je šel zopet dret v gozd? Iskat ga pojdi in mu povej, da tu prav nič ne potrebujemo 'teatrov', prav nič, si razumela? Veste,« — se je obrnil k meni — »njen oče je malo tako« — pokazal je s prstom na čelo. Dekletce je prebledelo. »Za pevca se ima in hodi prepevat v gozd. Saj bi ga že odslovil, če ne bi sicer razbijal kamenja, da leti v metre naokrog. Ampak sedaj mi je manjkal, odkar je tu, že celih osem ur. Slišiš, punca, tega ne bom več trpel. Pojdi ga iskat in ako ga ne privedeš v poldanskem odmoru, mu pozneje povej, da je ta cesta dovolj široka. Si razumelo, dekle, a?«

»Sem,« je zajecala Tina. Mož pa je prijel mojo roko kot v slovo in odšel. Vesel sem bil, da se je končal nelep prizor.

»Tina!« sem rekel.

»Kaj je?«

»Daj mi roko, Tina! S teboj pojdem v gozd. Tujka si in niso ti poznane njegove mrežaste steze. Ni lahko najti poti v Črni rebri. Ne boj se me! Pazniku ne verujem. Prašičje oči ima in prav, da je pokazal sebi s prstom na čelo. V tvojih očeh pa je ogenj in tvoje čelo je visoko. Če je dobro jabolko, je jablana tudi. Nisem verjel pazniku. Daj mi roko, Tina!«

Ozrla se mi je presenečeno v obraz in plašno ponudila roko. Pot je vodila strmo. Macesnovje in borovje je vplivalo na dušo kot neveselo presanjana noč. Ni mi odgovarjala in zastonj sem iskal v njeni notranjosti, da bi našel pravo besedo. Obrazek, pol otroški, pol dekliški, se je zamislil v senčno pot. V polmraku strehe hrastovega gozda, v katerega sva prišla, se mi je zazdelo, da joka. Nekje pod drevjem je bilo slišati potok in v daljavi komaj slišno petje — kot pesem neznane pokrajine —, drobno, drobno, morda slavčevo.

Za hip se je ustavila, položila roko na čelo in prisluhnila in nato šla brez besede dalje.

»Kaj si slišala, Tina?«

»Nič.«

»Ni bil slavček?«

»Morda je bil.«

»Imaš rada ptičke?«

»Rada.«

Umolknila je. Najini koraki so enakomerno odmevali v kotlini. Kamen, ki se je zakotalil v globel, je ropotal proti potoku.

»Da, da, najbrž je bil slavček. Mislila sem si in nisem vedela za gotovo, da poje. Pojem rada tudi sama, kot oče. Mati in brat sta tudi velikokrat prepevala, samo da je bil brat majhen, majhen, še dete, in je komaj znal.«

Razveselil sem se, da je začela deklica govoriti kar sama.

»Pa zapoj pesemco, Tina! Glej, čudno lepo je tu in ti boš kot slavček v gozdu nad potokom.«

»Ne morem peti danes. Povedala bom rajši pesemco, ki jo je zložil oče in prepeval dolgo po materini in bratovi smrti.«

Obstala je in se zagledala v potok, ki se je pričel svetlikati skozi razredčeno grmičje. Dvakrat je dvignila roko in jo zopet izpustila kot mrtvo ob telesu. Mislil sem, da jo je sram, ko je začela poltiho, plašno, skoraj nerodno, ne da bi privzdignila trepalnice, ki so ji v pol zaprle oči:

»Bleda mati, bled otrok.

Očka v zemljici leži.

Žena, mati: Nina, nana!

Otrok v zibelki ji spi.

„Vstani, sinek,“ mati pravi,
 „solnčece se že smeji.“
 Sinek pa še — nina, nana,
 mu v samo večnost zro oči.

„Mrtev,“ krikne bleda žena.
 Solnčece v večer hiti.
 In ko je zarjica rumena,
 je mati - žena bela smrt.«

Tina Strnadova, štirinajstletno delavsko dekle, umivalka paznikovih posod — čudno, da sem se pri tej pesmi spomnil sebe, hrupnega življenja v mestu in izgubljenih cest. V tem preprostemu dekletu sem začutil globino in resno bridkost življenja, ki je lepo prav radi te bridkosti. In vendar sem mislil, v kako čudovit cvet bi se razvila duša tega dekleta, da bi mu bilo dano to, kar je dano nam. Tako pa mora skrivati svojega angela, ki ga blati gospod paznik in gotovo tudi marsikdo drugi s krivično, neplemenito besedo, v sebi in morda sem bil jaz prvi tujec, ki se mu je upala ga razodeti. Privzdignil sem ji obrazek in videl, da so lica zamazana v joku. Molčala je poprej, ker ji ni bilo besede, da bi se razodela z njo. Preprosta pesemca in senca v očeh sta storili to.

»Tina, lepo je tvoje srce. Zakaj ravna paznik grdo s teboj?«

»Saj ne ve, kaj dela. Navajen je tako.«

»Moral bi vedeti, toda on je grd človek.«

»Ne more vedeti, ker je navajen tako.«

»Kljub temu, Tina, jih je mnogo, ki dobro vedo, kaj delajo. Spoznal sem jaz in spoznala boš ti. Ne obupuj takrat in umakni se s svojim angelom kot danes v samoto! Takim ljudem, ki so kot tisti paznik, ne razodevaj svojega srca!«

Pot se je začela nižati proti potoku. Skozi presledke med vejami so prihajali žarki in risali mrežaste sence po tleh. Skozi te sence pa je potoval rdeči odsev njene obleke. Ponovno sem se ozrl v to pego in zazdelo se mi je, da je podobna krvavemu madežu, ki potuje skozi sence. Mislil sem na pesem. Oče ni v zemlji, živi, razbija kamenje ali pa prepeva v gozdu. Ni vsakdanje, da prepeva v gozdu. Darovana sta mu bila žena in sin. Še ima hčer, ali kdo ve, če mu je bilo bridkosti dovolj? Vsakdanjost ni resnica, pesem pa je, in v njej je pel, kot da je mrtev sam. Po zraku so krožile resice nepoznane rastline. Kmalu jih je bila polna vsa pot. Zazdelo se je, kot da potujejo v njeni smeri. V solncu so požarevale kot zvezde in se ustavljale v črnih kodrih otroka. Pred nama se je razprostrla jasa — v dolino vtisnjena dolinica — polna cvetja in solnca. Obkrožal jo je na eni strani potok z vrbjem in jelševjem, na drugi strani proti gozdu robidovje, polno cvetočih šipkov. Še nekaj je bilo in radi tega je zardela deklica, ko se je ustavila. Morda se je sramovala za trenutek, dasi je bila slika, ki sem jo gledal, veličastno lepa.

Mladika 1927.

Kakih sto metrov pod nama je sedel na visoki vrbi mož. Dolge, valujoče, bele lase mu je obsevalo solnce v srebrno. Ni bilo vej na drevesu, le iz vrha ji je rasel šop mladik in mu obkrožal glavo kot venec. Mož je bil v modrikastem, delavskem jopiču. Vsa slika je odsevala v tolmunu, ki je v polmeseču obkrožal drevo.

»Peti bo začel sedaj. Zapazil naju je,« je rekla Tina. »Včasih je res, kot da je malo bolan. Takrat najrajši poje o Napoleonu. Poprej je služil v Trstu v gledališču. Ko je nenadoma umrla za bratom tudi

M. Gaspari: Otok ob Vrbskem jezeru.

žena, je prišel na oder in začel peti o Napoleonu. Ploskali so mu vsi — drugi dan pa je izgubil službo. Mnogo let je prešlo od takrat! Hodila sva potem po deželi, kjer je prepeval ljudem, vedno na novo, vedno iz sebe. Tudi sedaj uhaja od dela v gozd in prepeva po več ur.«

Mož na vrbi je dvignil roko v pozdrav, vrgel dolge lase čez rame in zaslišal sem nenavadno pesem, ki je bila tisti dan druga, da sem si jo zapomnil in jo deloma pišem v spomin:

»Živel nekoč Napoleon
 in rekel je: „Hej, svet bo moj,“
 in glas njegov kot grom neba
 je gnal v smrt ljudi nebroj.

Jaz pa pevec sem Strnad,
jaz imam svojo Tino rad,
v zeleni kronici sedim,
Napoleona ni, jaz še živim.«

Odbijal se je glas v skalovju, ki se je dvigalo onstran potoka, potoval preko šipkov in preko orjaških hrastov v daljo do črnine macesnov in borovcev in se izgubljal v kotlinah nevidnih tolmunov. Stari je prepeval kitico za kitico, vsako na novo in govorile so o nekih dneh, ki jih še ni, a bodo prišli kmalu; ki so že tik pred zarjo, tik pred novim solncem. Že med petjem je stekla Tina do njega.

»Očka, lepo te prosim, pojdi delat,« je hitela govoriti, ko sem pristopil. »Paznik je hud. Zmerjal me je radi tebe.«

»Moje hčerke ne bo nihče zmerjal,« se je razsrdil mož na vrbi.

»Ali, očka, dobri moj, pojdi z menoj! Ljubčka ti bom dala, če greš.«

Pevcu so se poteze razjasnile. Skočil je na tla. Ovila se mu je krog vratu, ga poljubila na lica in ga božala po laseh. Raznežil se je. Velike oči so se mu zasmejale. Prijel je hčerko z močnimi rokami in jo dvignil visoko proti solncu. To mu je razsvetlilo pol obraza, da še je v sinjini neba, v katerega je gledal, izrazito črtal obrobek obličja. Hčerka mu je visela lahno v rokah in se smejala neprestano.

»Ubogí angelček moj, tebe ne bo zmerjal nihče. Naj ga slišim jaz! Ubogo dete, kedaj bo konec najini bridkosti, in vendar je tu lepo, zelo lepo. Zdi se mi, da sem močan, da bi gledal lahko samemu solncu v obraz.«

Tako lepa je bila slika, da sem jo užival z nemim občudovanjem. Položil je otroka nazaj na trato, odtrgal šipek z robidovja in ga ji vteknil v lase z veliko nežnostjo in resnobo. Nato smo odšli.

»Veste,« je govoril meni, »nekoč sem bil bari-tonist in prepeval mnogo od Italijanov, Francozov,

Nemcev in drugih. Vam je pravila hčerka? Da! Takrat pa jim nisem hotel več peti, kajti vse mi je bilo plehko v dno srca. Vzljubil sem cigansko pesem, ki je edina prava, le verujte, dasi ne pozna not. Zdi se mi, da se mi smejete. Ne, ne, saj se ne smejete! Pa da, je še ena pesem prava, pesem novih dni. Čudni časi so sedaj! Kamenje razbijam in vendar verujem v nove dni. Ni še dovolj krvave zarjice, ali ko je bo dovolj? Molčíte? Napoleon je bil silen v svoji dobi. Vsak iz-med nas pa je lahko Napoleon, če le pride pravi čas. Pravi čas pa prihaja. Le naredite sedaj zaključek in vedeli boste, kaj mislim. V kamenju sem spoznal življenje in odslej verujem vanj, dasi sta mi mrtva žena in sin. Tina, kmalu bo zarjice dovolj in nato pride novo rojstvo! Ti pa boš angelček v njem. Nič ne bodo več sirovi takrat ljudje s teboj.«

To in mnogo drugega je govoril, dokler nismo prišli do delavnic. Nič ni bil paznik zadovoljen, da sem šel tudi jaz v gozd. Brez besede je pokazal dekletu s prstom proti baraki. Odšla je pomivat posodo. Njen oče je sedel vrh kamnoloma, prijel sveder in kladivo in začel dolbsti rovček za novo mino. —

Teden pozneje je pridrevil kamijon v vas. Urno sem bil na njem in ukazal vozniku, naj ga nažene z vso silo. »In ko je zarjica rumena, in ko je zarjica rumena,« sem ponavljal z drevečim ropotom kolesja. Skočil sem na cesto in tekel pod kamnolom. Na dnu je ležalo razdejano telesce male dekcle Tine v mlakuži krvi. Visok je bil padec s skale. Kri pa je bila rdeča kot lisa, ki sem jo gledal v gozdu na poti. Položil sem roko na srce — nič, žila — nič, in vendar je še v tistem trenutku zagorelo v pogledu. Nato sem videl, kako je zašlo solnce in kako je prepregla zarja pol doline. Visoko nad seboj sem videl na kamnolomu pevca. Divje je kričal in vihtel kladivo krog sebe. Krog njega pa je stalo kakih dvajset delavcev in mu s krampi branilo, da ni ušel iz kroga. Na licih so jim ležale sence kot pred viharjem. — —

V dolini tihi . . .

V dolini tihi sanjajo poljane,
v dolini tihi vlada svet pokoj,
utrinjajo se zvezde v noč, pojo lesovi
samotno pesem smrek in hoj . . .

V dolino tiho plovejo spomini
in iščejo vso noč brez nade,
kje sred tišin cipres in črnih križev
ležijo pokopane sanje mlade . . .

V dolini tihi . . . daleč tam za morjem . . .
v bučanju rek, zorenju žit,
opoju rož in vriskanju škrjančkov — —
Kam, želje, v noč? — Vaš čoln leži na dnu razbit . . .

Skoz drn in strn.

France Bračun.

Tam na holmcu stoji župna cerkev Marije koprivniške. Kakor pastirica, opasana z belim predpasnikom, je sredi pohlevnih ovčič — skromnih hiš. Tam za cerkvijo pa je božji vrtec, kjer spiš in počivaš, ti, moj oče. Ti si me prvi vodil ob roki v prirodu in mi odpiral njeno knjigo — list za listom. Hvala ti. Sedaj hodim sam in berem v tej knjigi in iz nje tebi v spomin pišem te slike in črtice.

Ko se razcvita trnoljica.

Na mah je zabučal jug nad goro, talil snežne zamete ter nanizal kopico zaplat na prisojne obronke. Leska je prašila in jelša. Jetrnik je razvil sinjasto cvetje in teloh pognal zelene čaše. Zažvrgolel je ščinkavec, zapela sinička in zažvižgal kos. Na noč pa je vriskal skovir v gozdu in plašil predice na preji.

Pa je ponehal jug. Nebo je zastrla mračna koprena. Noč in dan je sipala na zemljo mrzle kosmiče in zagrnila svet vnovič v sneg in led. Izginili so cveti. Utihnili sta ščinkavec in sinička, onemela sta kos in skovir.

Pa je zopet zatulil jug v gori. Stresal je sneg z drevja, pripogibal vrhe in lomil veje. Na novo je dolbel luknje v sneg po prisojnih rebrih. Valil ga je v plazove, da so šli s hruščem in treskom v globine. Snežnica je preplavljala pota in kolovoze, izpodjedala zamete ter drla naprej v struge hudournikov.

Ko pa se je pomiril jug in se je vteklo vodovje, ko je žarkeje posijalo solnce ter sušilo razmočena tla, je zopet zažgolel ščinkavec in žvižgal kos, je iznova zapela sinička in ukal na noč skovir. In zopet so plamikale v še golem listovcu sinje jetrnikove zvezdice in je zelenelo ob seči skromno telohovo cvetje.

Takrat pa sta se opogumila tudi zvonček spodaj v še napol zasneženi muži in žafran više gori na pašniku. Raztalila sta sneg krog sebe, prevrtala ledeni krov in se povzpela iz mraza na solnce. Prepletla sta mužo z belimi in pašnik z vijoličastimi cveti.

Takrat pa sta zaznala tudi volčinov grm ob jasi in grčavi dren v rebri, da je prišel čas cvetja. Oblekla sta, prvi vonjavo rožno krilo, ki je vabilo od blizu in daleč k sebi na obisk sladkosnedne goste, drugi bahavi zlati plašč. Tik volčina se je košatil med še golim grmičjem pljučnik v rdečem in modrem cvetju ter se blestele vetrnice; pod drenom pa je žoltel lapuh in so se belile marjetice.

Bila je baš doba pred pomladjo, a ne še pomlad.

Tedaj pa, ko se je prebujala priroda iz zimskega spanja in si je nadeval svet vsak dan več pestrih barv, je bilo tudi v gozdu od dne do dne življenje živahnejše in je bilo več in več petja v njem. V golem grmu far-

ških kapic tik kolovoza je zagostolela taščica, niže doli ob potočku je zacvrčala pastirička, iz gozda je odmeval nizek grivarjev bas, nad lesom pa se je kazala postovka ter mlela v svet pod seboj.

Solnce zatone v škrlatnem morju in somrak objame najvišje vrhe v okolici, zvezdice zamigljajo, kos zapoje na brezi. Miš pošumlja v listju in nad gozdom zadoni skovirjev grohot. Tedaj nekaj tleskne v bližini kopinovega grma ob jarku, ptič prhutne nad vrbe, šine kakor lastovica nad jelše, vesla okorno kakor vrana naprej, se prekopicne kakor priba v zraku, zavije naglo kakor grlica krog košate bukve ter izgine v onstranski jarek. Čuden zamolkel »kvoarr« zadoni od nekod v tišino. Sledi mu oster, rezek in sikajoč vrišč. Zvoki se ponavljajo in oddaljujejo, zamirajo za gričem ter zadonijo na uho zopet od nasprotne strani. Senci se pripodita nad hraste, plavata tiho in leno druga ob drugi, zavijeta kakor vihra v glasnem vrišču druga za drugo krog roba, švigneta druga nad drugo čez vrbe in jelše ter izgineta iznova za orjaško bukvo na obzorju.

Odkod in kam zagonetni ptici? Da bi sloki ne bili tako zatopljeni v igro in bi mogli odgovoriti in pripovedovati, bi slišali čuda o daljnih solčnih krajih, kjer poznajo sneg in led le najvišje gore. Slišali bi o večnozelenih gozdih, kjer rodi oljka, o gajih, kjer rumenijo citrone in se rdečijo pomaranče, o logih, kjer suštijo palme, o vrtovih, koder se izprehajajo globoko zastrte gospe.

Mnogo sveta sta prepotovali ptici, mnogo izkusili, mnogo pretrpeli, preden sta se združili v veselem svatovskem poletu v blede svetlobi pojemajoče lune. Pozabili sta na tolste ličinke in tečne govnjače v kameljih otrebkah, na blisk in tresk ter točo svinčenege zrnja, ki ju je ogražalo povsod na potu in preprečilo povratek marsikateri tovarišici; pozabili sta na vremenske nezgode in na tisoč drugih neprilik...

Iznova se pojavita ptiča nad hrasti, se spustita nizzdol nad vrbe, preletita jarek, se zapodita med jelše ter se izgubita kakor misel v goščavi. Skoro nato pa jo pribriše sloka sama iz lesa, zakrene nad vrhe, obleti v krogu jelševje, se zažene med veje ter se izgubi v mraku. Samica se je odtegnila samcu ter se mu skrila v redko podrast. Tu jo izsledí, ko se mu je oglasila na vprašujoči »kvorr«. Bliža se ji našopirjen kakor puran, kadar vozi kočijo. Dolgi kljun si pritiska ob prsi, poveša peruti do tal, napihuje vrat ter razprostira rep, da se svetlikajo konci peres v srebrnem lesku. Tako teka za njo in piska vreščavo; samica pa se mu umika, počene tu pa tam za trenutek ter ga draži z glasnim »psit-psit«. Po mahu se podí čudoviti ples, po suhem listju in veli travi, da šumota in

prasklja. Čim dlje traja, tem hitrejši je tek, tem glasnejši je vrišč, ki se poleže in preneha, kjer sameva v jelševju tiha breza.

Sinji sopar je prepregel že vso kotlino, preplaval vrbe in jelše ter zažgnil hraste na griču, da so kakor nejasne pošasti. Luna kaže zemlji rdeč krajec. Tišina je objela drago, ki jo moti le tupatam posamezen zvok v dokaz, da še ni konec življenja v mračnem dolu. Tam, kjer se neha jelševje, leži ozka dolinica. Baš

toliko svetlobe še pada na kraj, da razločimo ob robu gozda venec vetrnic, zraven njih na muravi pa je mnogo lopatic. Pravkar je smuknila senca skozi belo cvetje. Sedaj se pomika naprej med zlatičnicami, drži kljun tik pri tleh ter ga zasadi zdaj tu, zdaj tam, predse ali poleg sebe v mehka tla, ne da bi se le za trenutek ustavila. Na mah pa obstane ptica, potisne kljun globoko v zemljo, posluša pazno ter motri pozorno z velikimi očmi okolico. Koj nato pa potegne prazen kljun iz zemlje, ga bliskoma zasadi do korenine tik sebe v prst, copota z nogama, šopiri perje na glavi ter iztrga deževnico v tako krepkem zamahu iz tal, da se le s težavo obvaruje padca. Še oprta na rep in peruti otepa z glisto, da jo omami, na kar jo pogoltne.

Tedaj pricaplja iz gošče tovarišica na isti kraj. Pridno iščeta oba ptiča živež, izvrtata nebroj luknjic v mokrotni svet, pobirata polžke, ličinke in žužke, največ pa pokončata glist in črvov. Tako lovita do jutra. Če odleti eden tiho z mesta, mu sledi drug v pravtako brezslisnem poletu. Komaj pa prevleče siv priblešček greben na vzhodu in pogasi zadnje lučce na nebu, se dvigneta sloki nad drevje, se zibljeta, padata, plavata ter švigata v veseli igri nekoliko časa nad povirjem, dokler ne završita svatbe pod grmom, ki je bogato okrašen z nežnobelim cvetjem.

Dvoboj.

»Iic-iic-iic« kliče veselo sinička. Škrjanček vriska in se dviga vedno više, da izgine med belimi ovčicami na nebu. Na laških topolih ob cesti ščebetajo škorci kakor za stavo, da se niti precej glasna dvojica rjavoglavih vrabcev ne more več sporazumeti in odleti na veseli živ in čiv niže dol na vrbo ob potočku. Od daleč ti udarja na uho prešerni smeh zelene žolne.

Na robu še golega leševja, ki ima dolge abranke, obsekava stari Luka podrti lesniko s kosirjem. Baš je hrsknila zadnja veja pod udarcem ter se zrušila s truščem med vrhovino na tla. Luka odloži kosir, izvleče vivček in mehur ter si natlači pipico. Potem cmaka zadovoljno in puha sive oblačke v sinji vzduh. Ozira se po svoji njivi, ki jo je jeseni posejal z ozimino. Nekoliko je že ozelenela, odkar so izginile zadnje zaplate snega. Pa, vražjek, kaj neki znači tistale čudna krpa sredi njive? Zdaj se je zgenila ter zrastle kvišku. Zajec je, dolgopeti, za njim je še eden in — bormeš — za tem še eden! Lapa presneta! Pa bo treba letos zopet navesiti cunj in pobeljenih loncev v zelnik in med fižol, ko se je zaredilo požrešne mrcine toliko, da se zbira kar v družbe ob belem dnevu!

Dolgošci pa se malo zmenijo za Luka in njegova modrovanja. Prvi se je že zopet stisnil k tlom, položil uhlja po hrbtu in jo briše urno po razgonu naprej. Ko dojde drugi na njegovo mesto, voha tam pazljivo okrog, zraste pa na mah v stožec, ko zasliši šum za seboj. V naslednjem trenutku pa si sedita že oba tekmeča nasproti in se obdelavata s tako vnemo, da dlaka kar leti na vse strani. Slednjič pa se le domislita, da sta zapustila pravzaprav iz čisto drugega razloga že pri belem dnevu topli in varni ležišči, ter stečeta zopet mirno drug za drugim za zajko, ki ju je medtem že izdatno prehitela ter se pase daleč tam na tretji njivi. Z nosom ob tleh ji sledita debeloglavca in jo v kratkem dohitita. Toda, kakor hitro se je loti prvi, je že drugi na mestu in zopet dežuje zaušnic od obeh strani v veliko zadovoljstvo opazujočega Luka in v še večje veselje vrablje dvojice, ki komaj čaka na vrbi, da poneha srditi dvoboj. Ej! Zajčja volna je izborna blazina za gnezdo v votli vrbi! Komaj se je odstranila trojica, sta že vrabca tamkaj ter se otovorita z blagom, da komaj vlečeta. (Dalje prihodnjic.)

Za Cezarja.

Angleški spisala baronica Orczy. — Z dovoljenjem pisateljice prevel Jos. Poljanec.

Trinajsto poglavje.

»Iz Nazareta more biti kaj dobrega?«
Jan 1, 46.

Dea Flavia je stala zraven visoke stolice, na kateri je na vrhu, in sicer v višini njenih rok, ležala gruda ilovice. Prsti so se ji zagrebali v mehko snov ali so brzeli ob njeni površini, kakor je pač zahtevalo delo.

Zdaj pa zdaj je prenehala, stopila korak ali dva od stolice, nagnila glavo na stran in skrbno ogledovala delo.

Nekoliko korakov od nje, na drugem koncu sobe, je sedelo mlado dekle na vzvišenem odru; rame so ji bile gole, glava pokonci in nepremična; bila je model za nameravani kip. Dea Flavia, oblečena v preprosto haljo iz mehkega, belega blaga, ki ji je padala naravnost z ramen nizdol, je bila videti posebno mlada in dekliška v tem trenutku, ko je bila prosta vsega sijaja in brez strežajk, ki so jo vedno obdajale, kamorkoli je šla.

Soba, v kateri se je vdajala umetniškemu nagnjenju, je bila velika in prazna; po stenah so bile stukature in lične, fantastične podobe boginj in živali, skupine dirkačev in gladijatorjev, ki jih je naslikala večša roka. Soba je dobivala svetlobo edino od zgoraj, kjer se je skozi široko odprtino v stropu videlo nebo brez oblakov. V sobi je bilo malo, skoraj nič oprave in po tleh iz izpreminjastega mozaika ni bilo preprog. Samo po kotih so ob steni stali visoki glinasti lonci, polni cvetic, poznih poletnih lilij in rož ter velikih vej z listjem, na katero je prihajajoča jesen že pritisnila svoj prvi poljub, ki izpreminja zeleno barvo v zlato.

»Drži glavo pokonci, dekle, malo više,« je rekla Dea Flavia nestrpno, »sediš kakor grd pokvečen kup, ki ni ničemur podoben. Mar misliš, da sem za to plačala toliko vsoto zate, da boš ves dan spala tam na podstavku?«

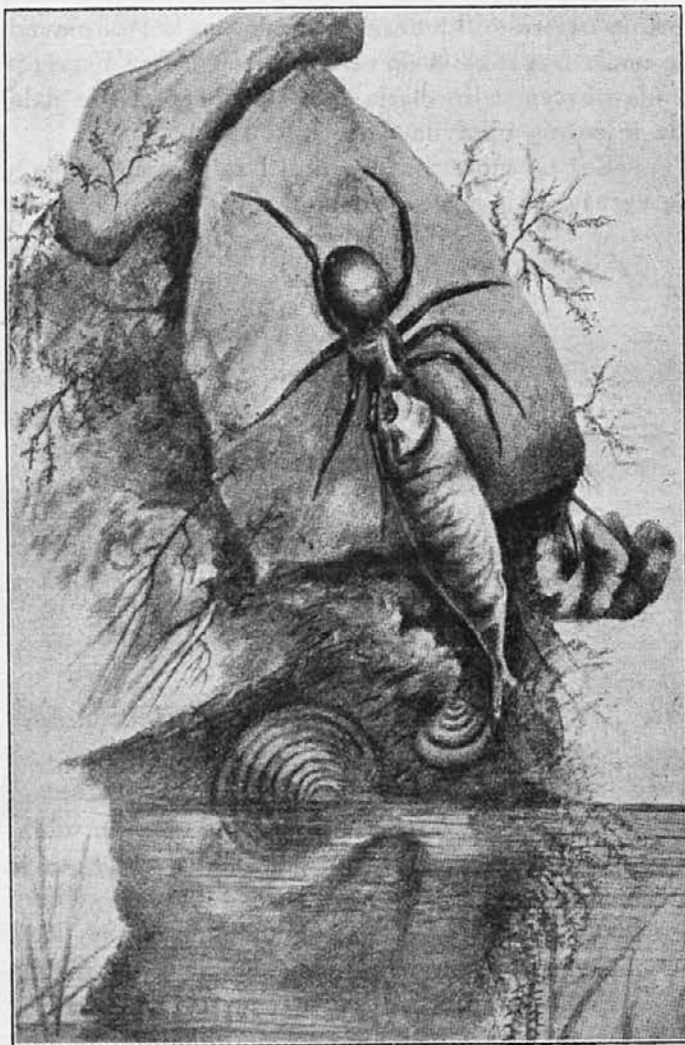
Dekle se je predramilo iz zaspanosti, sunkoma zgenilo, vzravvalo rame in vzdignilo brado, iz ust pa se ji je izvil hitro zadušeni vzdih utrujenosti.

Zrak je bil zunaj in znotraj soparen zaradi bližajoče se nevihte. Zadnje dni je bilo strašno vroče. Vremenski preroki — tiste čase jih je bilo mnogo v Rimu — so bili prerokovali, da ne bo dolgo trajalo, ko bo Jupiter poslal grom in blisk; v dušečem ozračju je bilo dekle zaspano, na čelu Dee Flavije pa so se prikazale ob koreninah majhnih lepih kodrov kapljice znoja.

Delala je z voljo, ampak s čudnimi, nemirnimi kretnjami liki človek, čigar duh ni pri delu. Kratki, nepotrpežljivi vzdihji so se ji v presledkih trgali iz ust in na čelu so se prikazovale in ginile nejevoljne gube.

»Pokonci brado, dekle... rame naravnost!« je zdaj pa zdaj na kratko opominjala zaspani model.

Tedaj se je iz sosednega kota prikazala Licinija s palico v roki, da podpre opomin in pokaže dekletu, kako se mora držati pokonci, ker njena ljubljena gospodinja tako želi.

Pajek vleče ribo iz vode. (Glej stran 31.)

»Pusti jo, Licinija,« je rekla Dea Flavia jezno in nepotrpežljivo, ko se je dekle že petič zvilo v kopicico, da se ji je nos malone dotikal kolen in so se ji težke veke povesele na oči. »Saj nič ne pomaga... danes je nekaj v zraku. Sama ne morem delati... Oho! Zdi se mi, da se bliža nevihta.«

Z nejevoljno kretnjo je vrgla orodje po tleh, nato pa je začela nervozno uničevati delo tega jutra, gnetla brez namena ilovico, da je zopet postala kepa brez vsake oblike.

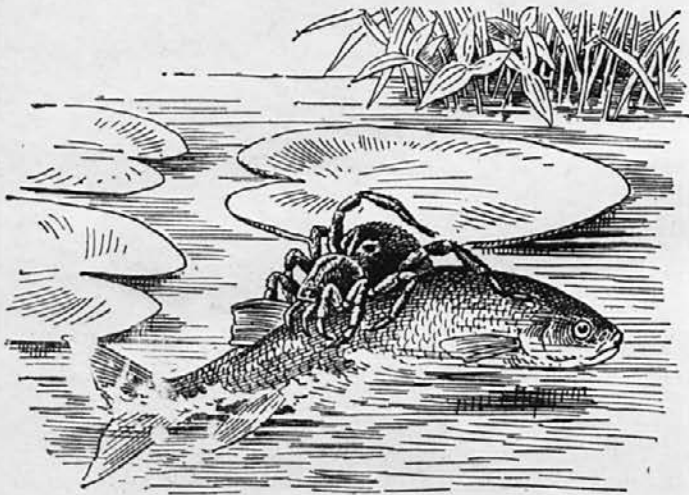
»Ta lena, nepokorna deklina ti je pokazila vse veselje,« je rekla Licinija godrnjavo, »ampak jo že naučim —«

»Ne, ne, dobra Licinija!« jo je prekinila Dea Flavia in se utrujeno nasmehnila. »Danes je ne uči ničesar... Zrak je preveč dušeč za resen nauk. Pošlji jo proč in mi prinesi vode, da si umijem roke.«

Ko je Licinija s temačnimi grožnjami odvedla prestrašeno dekle, je Dea Flavia olajšano vzdihnila. Roke so ji bile pokrite z ilovico in tako je mirno čakala, da se vrne Licinija z vodo. Ves ta čas se ji je čelo še bolj mračilo in nemirni, skrbni pogled v očeh ji je postal še bolj izrazit.

Starka se je kmalu vrnila s posodo vode in z belim prtom čez roko. Ljubeznivo in skrbno kot po navadi je umila Dei roke in jih otrla z brisačo. Dea Flavia je stala povsem mirno, zrla razmišljeno predse in dala, da je sužnja opravila delo.

»Kaj pa morem sedaj storiti zate, draga moja?« je vprašala Licinija skrbno.

Pajek jezdi na ribi in jo omamlja. (Glej stran 31.)

»Nič, Licinija, prav nič,« je odvrnila Dea in vzdihnila. »Samo pri miru me pusti... Želim si tihote in samote.«

Sedaj je bila na starki vrsta, da vzdihne, kajti ta nenavadna slaba volja njene ljubljene ji ni bila všeč. Kadar je bila Dea Flavia v svoji domačnosti, je bila vedno vesela in dobre volje, čeblljala je o vseh mogočih rečeh, pripovedovala zabavne zgodbe stari dovilji in se lahkosrčno igrala z mladimi sužnjami, kadar ni bila zaposlena pri umetniškem delu. To pomračenje gladkega, belega čela je bilo prav nenavadno in nejevoljne, nestrpne kretnje so bile pri njej tako nenavadne kot tisti sanjavi, razmišljeni pogled, ki je pričal o skrbnih, nemirnih mislih.

Dea Flavia sama ni mogla doumeti tega svojega razpoloženja. Zvesti starki ne bi bila mogla zaupati, tudi če bi bila hotela, kajti v resnici sama ni vedela, kaj naj bi ji zaupala.

Njene misli so jo mučile. Bile so silne in so se trdovratno povračale k onemu trenutku, ki je prejšnji dan bliskoma minil — k onemu trenutku, ko je stala pred rimskim prefektom in mu zrla v globoke, temne

oči, ki so ji takoj poklicale v spomin viharno morje, ki se je iznenada umirilo. Bilo ji je, kakor da ji nobena reč ne more ne sedaj ne pozneje pregnati iz glave spomina na njegov pogled in trdi glas, ki se je omehčal in postal neskončno mil, ko je dejal: »Saj sem ti povedal, da je umrl na križu.«

Še sedaj je slišala ta glas, ko je v tem hipu zabobnelo iz daljave votlo grmenje preko hribov. In najsi se je še toliko trudila, kamorkoli se je ozrla, ji je silil pred oči privid, ki ga je bil prefekt pričaral, prikazen človeka, visečega z iztegnjenimi rokami na križu, čigar moč je bila še večja od rimske.

V tistem hipu je bila silno razkačena. Prefekt je bil izgovoril izdajske besede in ona ga je zasovražila, ga sovraži še sedaj zaradi vdanosti, ki jo je po vsej priliki gojil do nekoga drugega. Kakor bi trenil, ji je spomin za tem pokazal drugo prikazen: mogočne rame, ki so se ponižno sklanjale pred njo, privezovale vrvice njenega čevlja — preprosto izkazovanje spoštovanja, ki pritiče Cezarjevi hčeri — in zopet ji je skeleča bol togote prešinila srce, ko se je spomnila, da se mu ni zdelo vredno pritisniti ustnice na njeno nogo.

Obraz in postava tega moža jo je preganjala, saj je bil obraz in postava človeka, ki ga je zasovražila. Da! Sovražila ga je zaradi izdajstva proti Cezarju, zaradi njegove vdanosti do onega upornika v Galileji. Sovražila je vsako besedo, ki jo je izrekel na tisti svoj naduti, zapovedujoči način, ko se je smehljal njenim grožnjam in mirno govoril o neumrjčnosti. Sovražila je glas, ki ji je venomer zvenel v ušesih, glas, s katerim je govoril, da je njegova duša od Boga — Enega, čigar cesarstvo je mogočnejše od rimskega.

A vendar se je nejasno — saj je bila še mlado dekle — v njej vzbudila ženska, moč in želja, ki navdaja vsako žensko dušo, da si osvoji ono, kar se ji vidi najteže doseči. Sovražila je možaka, in vendar je v njenem najglobljem dnu srca vzklikala želja, da bi brzdala in imela njegovo srce, da bi skalila prefektovo vedrost, ki je bivala v njegovih globokih očeh, da bi zanetila v njih strast, ki bi iz tistega ponosnega duha naredila golj sužnja njene volje.

Pravkar je ni navdajalo nič drugega kot poganško poželenje, da bi vladala in strla srce, če treba, ako bi ga drugače ne mogla podjarmiti.

Spomin ji je razplamenel jezo. Videla ga je, kot ga je bila videla prejšnji dan, ko ji je drzno prekrizal voljo in jo s pikrim jezikom porogljivo bičal. In kakor prejšnji dan jo je tudi sedaj rdečica ponižanja žgala na licih in njen ponos se je vzdignil v strastnem uporu zoper onega moža, ki ji je vedno zoprval in je možato izjavil, da je zvest in vdan človeku, ki ni bil Cezar.

Ta zvestoba in vdanost je pritikalala samo Cezarju in njegovi moči; poleg njega je bila edinole še hiša Cezarja; vse drugo ni nič drugega kot uporno izdajstvo. Vznemirjeni izraz na obrazu Dee Flavije je po-

stal temačnejši in skrila je vroča lica v roke, kajti ponižanja, ki ga je bila doživela prejšnji dan od tega moža, jo je bilo še sedaj sram.

»Ti že strem voljo,« je zamrmrala, ko so ji srdite, žgoče solze prišle v oči. »V sramoto pripravim tvojo možatost in ne bom mirovala, dokler te ne bom videla, kako se plaziš kot nizek suženj Cezarju pred nogami, ki te brne v lice. Cezar in Cezarjeva hiša ne prenašata nobenega tekmeca v srcu rimskega patricija.«

Roke so ji padle izpred obraza. Vrgla je glavo nazaj in zrla naravnost predse v najtemnejši kot.

»Jezus iz Nazareta ti je rekel?« je izustila počasi in kakor bi govorila nekomu nevidnemu. »In dejal

je, da se na tvoj poziv odreče svetu in pretrpi smrt, mučenje in sramoto zaradi tebe? ... Pa bodi! In jaz ti kljubujem, Galilejec! Jaz, Dea Flavia Augusta iz cesarske hiše Cezarjev! Zavoljo tistega človeka, ki ga sovražim in zaničujem, zaradi tistega človeka, ki mi je zoprval in me osramotil, zavoljo tistega človeka, čigar srce, zvestobo in vdanost si izmeknil Cezarju, zaradi njega se ti postavim po robu ... in tisto srce si hočem osvojiti in ono bo Cezarjevo in moje — moje — zakaj hočem ga najprej streti in zmeti in ga potem iztrgati tebi!«

Toliko da je izgovorila, je iz daljave onstran hribov in Kampanje odgovorilo zamolklo grmenje.

(Dalje prihodnjič.)

Med dvema cestama.

Med dvema cestama, med svetlima,
senožet žametna leži. —
Med dvema radostima belima
samo od sebe se živi.

Temè sedijo onstran v hosti gosti,
na travnik smrekov gozd želi ...
Naj mlečna cesta straži me v radosti,
sam Bog me varuj žalosti!

Pogačnik Jože.

Naše prijateljice.

Inž. Ciril Jeglič.

Uvod.

Pomladi in solnca hoče in potrebuje vsak človek. Pa mnogi iščejo solnca tam, kjer ga ni. Takšnim ubogim je pesem domačih vrtov neznaná pesem in ne vedo za srečo in blaženost, ki jo uživa srce, zaljubljeno v cvetlice. Ti, ki si želiš pokojne domačnosti in zveste, dobre duše, ki prijazno kliče v dragi dom domači, ali si že spoznal skrivnost in prisrčnost slovenskega veselja:

»Fajgelček, nageljček, rožmarin
— iz tega ti pušlec naredim!«

Čudovitejše od slovenske besede je slovensko srce: trdo na pogled in kakor da ne zna govoriti; a se po cvetlicah, svojih ljubljenkah, razodeva. Ali si že slišal srečo, ki te pozdravlja s cvetočih oken kmečke domačije? Tam za tistimi okni prebiva tihi čudež blagoslovljenega zadovoljstva, tam v zavetju zelenja in cvetja vriskajo, molijo srčne skrivnosti v majniško jutro in temni večer:

»Sijaj, sijaj, solnce,
oj solnce rumeno!«

Zares je nekaj naših slovenskih domov, kakor jih ne najdeš nikjer več na svetu: v oknih cveto vodenke, pelargonije in begonke, po belih stenah se

preliva krasota nageljnov in fuksij, in košate, prebogate rože spenjavke, ki so ovenčale vse ostreže in prepletle nadglavje hišnih vrat, se spenjajo in po brajdi previjajo nizdol v domači vrtič, kjer šolenčki cveto, sijajne astre in kresnice, ognjeni floksi in klepetavi »gramofončki«, a v senci na rosnih vejicah rdeči srčki drhte, omamljeni od vonjive resede. Pri taki hiši vse leto rožni majnik prebiva in domače dekline nikoli ne pozabi na svoje drage prijateljice: zjutraj, brž ko je hlev opravljen, hiti vodenkam prilit, opoldne, ko od vsepovsod kliče toliko nepočakanega dela, se zvesto pri njih pomudi — e, in čeprav malo zarentačijo skrbna hišna mati! — in še zvečer, ko se vsa trudna vrne s travnika, je Micka — Bog ji odpusti — že spet pri svojih rožicah. Pa takšno

dekline prav sladko spi,
na prsih ima rožce tri:
prva je lilija,
druga je gartroža,
tretja je nageljček.

To je tisto naše dekline, ki je ponos domovine, zdravje, po katerem hrepeniš, vesela zarja in glorijska tvojemu srcu, izmučenemu in razočaranemu od lažnive lju-bezni.

Ah, ni tako povsod po naših vaseh. Marsikod greš skozi selo: ne enega zalega vrtiča ne vidiš nikjer; hiše so zanemarjene, okna prazna, tam v kapelici je Mati božja žalostna brez rož. In dekleta ob nedeljah samo čakajo in oprezujejo, kdaj kdo pride po cesti, da jih povabi v gostilno: »Alo, punce, gremo!« — Če hodil po zemlji si naši in pil nje bolesti, se ti često odkrijejo slučajji, ki niso slučajji: v vaseh, kjer je slednja hiša in kočja zastražena s skrbno negovanim vrtičem, je navzlic najtežjim življenjskim razmeram zadovoljnost in duševno blagostanje doma, ljudje streme po napredku in med njimi ni pijancev, ne nesrečnih Amerikancev; tisti pa, ki greše ali pobegnejo od doma, se kmalu vrnejo vsi skesani. Od duha domačih cvetlic tudi duša vse drugače vzraste in zacvete, pa vse drugače požene korenine v svojo rodno domačijo. Komur gre zares od srca: »Ti si, gartroža, moja ljubica!« mu gre še bolj od srca ljubezen do bližnjega in radevolje podjarmi svoje osebne koristi višjim ciljem.

Zelenja in cvetja je treba — in še prav posebno — tudi v naše meščanske domove. Je res, hudi in kruti so časi, ki jih mora sedaj preživljati marsikatera uradniška družina. Ampak tudi takole pozimi v borni družinski sobi uradnika ima zelenje skromnega rožmarina ali tradeskacije, rdeči cvet ciklamke in živahnost neutrudnih primul, prečudno, zmagovalno moč. Po božji postavi bi vsakdo moral imeti svoj vrt, kjer bi mu odmevalo vse njegovo najdražje, ves njegov ljubi dom, vse njegovo bitje. Pa mnogi, premnogi nimajo vrta, in kakor da zanje ne velja nebeški blagoslov... Pripelji pomlad v domačo sobo! Prijazen vrtec v domači sobi naj ti nudi vsaj nekaj tistega najnujnejšega, po čemer bi moralo žejati slednjega človeka. Že mlada srca meščanskih otrok bi morala ogreti vrtnarska misel ter jih za vse življenje požlahtniti z vrtnarskim duhom.

Zlahtne cvetlice ljubijo zlahtni ljudje. Pri mnogih narodih se je zlasti po vojni začelo buditi mogočno hrepenenje po cvetlicah. Vrtnarski duh preraja dušo v dobro, plemenitejšo in dovetnejšo. Vrtnarski duh preobrazuje srce in dušo celega naroda. Vzgojitelji mladine in kulturni delavci se znova in vedno bolj prepričujejo, da ljubiti cvetlice ni prazna in brezpomembna reč. In je čudno, da je sedaj tako nekam mrtvo v nas Slovencih. Kakor da smo pozabili, kar je bilo nekdanj lepo... Kakor da je zavržena tista naša častitljiva in blagoslovljena dediščina iz starih, dobrih dni. Vstani, mladost! Kje si, ti pravo, tiho in dobro slovensko srce, ki hrepeniš z zelenjem majniškega jutra, ki kličeš solnce in plakaš za usehlím cvetom, ki ljubiš s stanovitnostjo in vonjivostjo fajgeljnov in resede in dihaš svojo zvestobo v nageljnov cvet? Vstanite, novi, goreči apostoli, in povejte ter oznanjujte: nazaj k naravi! Dajte trudnim, bolešno razsanjanim ljudem utehe in žive moči, pokličite

slepce, ki v reklamnem trušču brodiijo za pouličnimi maškarami, prebudite dušo gluščem, ki se uče lju-bezni iz oštarijskih gramofonov!

S poživljenim hrepenenjem pojdimo in se veselimo pri cvetlicah! One naj bodo naše zveste prijateljice! Ali ni blaženo srce, ki se je učilo prijateljstva pri cvetlicah? Naj iz slednjega našega doma zeleni in zacvete prav krepka zavest, da smo in ostanemo slovenski ljudje, slovenskega srca, ki zmeraj poje in zvesto ostane cvetlicam. Nihče na svetu ti ni tako prijatelj in nihče ti ni tako hvaležen kot cvetlica.

Neka slepa deklica, ki je po srečni operaciji izpregledala, je tedaj priznala: »Najlepše, kar ima svet zame sedaj, ko ga gledam živega in resničnega, najlepše na njem se mi zde cvetlice. Le tako čudežnih si jih nisem predstavljala niti v najsvetlejših sanjah!«

Ni toliko važno, da se pravočasno preoblikujejo naši čevlji na »šimi«, frizura na »bubi« itd., marveč je stokrat bolj važno, da se pravočasno preobrazijo naše duše. Postrezljivi časopisi dajejo vse mogoče recepte za ženski svet, v naših šolah se uče že otroci prečudnih umetnosti in mlade deklice poznajo silne stvari, vse skrivnosti takozvane »modne linije« prestudirajo in za vse se navdušujejo, najmanj pa za tiho, dobro življenje v domači izbi. Ali, kjer v domači hiši, v domači družini nič več ne zeleni in ne cvete spomin iz kmečkega doma, nagelj in rožmarin, tam je tako mnogokrat življenje brez duha... In bi bilo dobro, če bi se mladi slovenski ljudje še bolj kot za modno linijo zanimali za takšno linijo, ki seže v srce in ga drži in priveže, za tisto staro, blagoslovljeno linijo, ki se spočenja in raste iz kmečke grude ter veselo in korajžno pelje do nebes. —

Pod naslovom »Naše prijateljice« sem zbral v sledečih poglavjih nekaj najhvaležnejših lončnih rastlin, primernih za cvetoči vrtec v domači sobi, za okras oken in balkonov. Izmed množice odličnih sobnih lončnic sem izbral le nekatere, po naših krajih najbolj razširjene in priljubljene, ki jih pa mnogi ne znajo pravilno gojiti; morda marsikdo ne bo našel med opisanimi vseh tistih svojih dragic, ki so mu najbolj pri srcu.

Sicer pa tej zbirki ni namen, da bi obsegala vso množico lepih in dragocenih sobnih rastlin. Hočem le za prvo potrebo podati nekoliko življenjepisa o posameznih lepoticah obenem z nekaterimi praktičnimi navodili za uspešno oskrbovanje sobnih rastlin, kolikor mi pač dopušča ozki okvir tega spisa. Primernejše se mi zdi, da sem vzel manj rastlin, pa da o teh obširneje spregovorimo. Potrebno je namreč, da rastline, katere gojimo, čim točneje poznamo; čim več bomo vedeli o njih, s tem zvestejšim zanimanjem se bomo zanje zavzeli in one nam bodo tem hvaležneje vračale svoje prijateljstvo. Saj bomo

kljub temu utegnili še premalo povedati posamez o zalih ljubljenuk, ki zaslužijo, da bi se jim človek še vse bolj posvetil v čast in slavo.

Tudi osnovni nauki iz splošnega vrtnarstva v tem spisu ne morejo tvoriti popolne celote. Pritegnil sem le nekatera poglavja, ki se mi zde vredna posebnega poudarka. Zato pri tej priložnosti opozarjam na Humekovo knjigo »Domači vrt«, ki smo jo dobili pred par leti; tam se lahko pouči ljubitelj vrtnarstva tudi o vseh osnovnih pravilih za uspešno vzgajanje in oskrbovanje cvetlic. Nekaterim bo pa še lahko poslužil stari Koprivnikov »Domači vrtnar« (od Družbe sv. Mohorja), kjer ga še hranijo. To sta poleg mesečnika »Sadjarja in vrtnarja« sedaj edini slovenski knjigi, ki med drugimi vrtnarskimi nauki podajata tudi nekoliko navodil o kulturi sobnih rastlin.

Pričakovati je, da dobimo Slovenci v doglednem času tudi kakšno dobro in obširnejšo knjigo posebej o vzgajanju in oskrbovanju celokupnega sobnega rastleinstva. Za sedaj pa naj še pričujoči sestavki pomagajo buditi zanimanje in smisel za cvetlično vrtnarstvo. Naj bo to delce posvečeno vsem, ki so dobre volje, in posebej našim dekletom, da bodo vse vzljubile pomlad v domači hiši, zeleno in zmerom veselo cvetočo pomlad, ki naj z nami živi vse svetle in žalostne dni!

1. Nekaj splošnih navodil o lončnih rastlinah.

Kaj rastline potrebujejo?

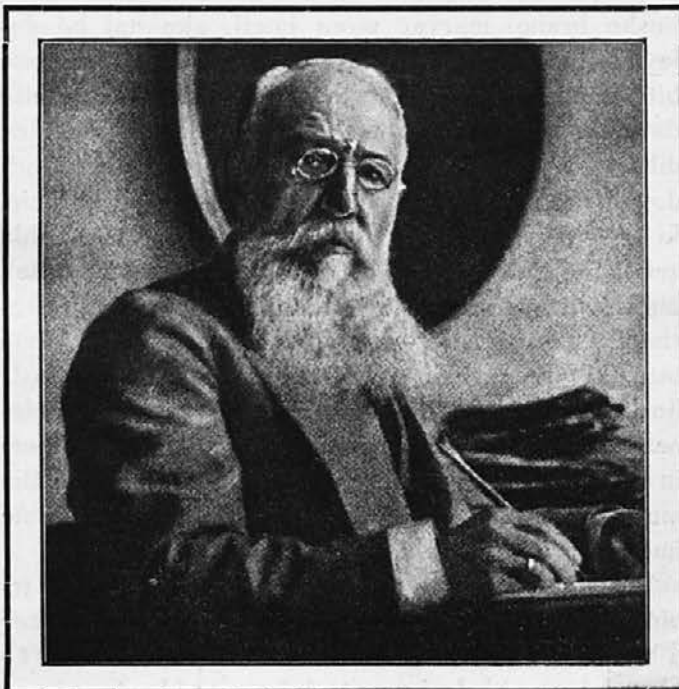
Če hočemo imeti veselje s sobnimi rastlinami, morajo biti lepe in zdrave. Zdrave in lepe pa ostanejo le tiste rastline, ki jih pravilno oskrbujemo in negujemo.

Najprikladnejše mesto za vsako rastlino je zunaj v svobodni prirodi. Seveda pa ljubeznive krasotice, ki jih sedaj pri nas gojimo kot lončnice, večinoma niso doma iz naših krajev in mnoge se ne morejo kar tako zadovoljiti z našim podnebjem. Nekatere rastline hočejo imeti čim več solnca, druge uspevajo bolje, če so zavarovane pred hudimi žarki, nekatere ljubijo obilo vlage, druge si izbirajo suha, propustna tla, nekatere prenesejo najostrejšo zimo, druge spet uniči prva slana. Mnoge lepotične rastline so doma iz Amerike, Azije in najoddaljenejših krajev sveta in skoraj vse so vrtnarji požlahtnili tako, da so postale mnogo nežnejše in zahtevajo dokaj več negovanja kakor divje cvetlice, ki rastejo n. pr. po naših travnikih. Rastline, ki nam kraste stanovanja, so podobne jetnicam, in kruto, neusmiljeno ravnaš, če tem jetnicam hvaležno ne nudiš vsaj nekaj tistih življenjskih pogojev, ki so v njih ustvarili moč zdravja in lepote.

Vsaka rastlina brezpogojno potrebuje za svoje življenje razen primerne svetlobe, toplote in zraka tudi toliko vlage in takšno zemljo, kakor se prilega njeni naravi.

A koliko je med nami prijateljev in prijateljic, ki pravijo, da imajo radi cvetlice, toda v zaprti sobi samosilniško odkažejo rastlinam z najrazličnejšimi potrebami in lastnostmi isto mesto, jim dajo enako zemljo, jim površno in vsevprek enako zalivajo itd. Potem se pa pritožujejo, da je le njih stanovanje, ki ima eno preveč, drugo spet premalo solnca, krivo, če jim nežne cvetlice žalostno umirajo.

Z rastlinami moraš zvesto sočustvovati, moraš poznati njih življenje in potrebe. Nobeno življenje ni tako tiho, hrepeneče in samo lepoti posvečeno kakor življenje cvetlice, ki gleda in blagoslavlja tvoj dom in te prijazno z okna pozdravi, kadar se vračaš domov. Vsa srečna je, ponosna in vedno lepša, ako

† Nikola Pašić. (Glej stran 30.)

najde v tebi zvesto tovarišico in dobrega prijatelja. In kdor svoje cvetlice zares ljubi, se bo tudi rad potrudil, da jih čim natančneje spozna in z vso veselo skrbnostjo neguje.

Kakšno prst hočejo lončne rastline?

Živali in človek sprejemajo vase kot hrano že izgotovljene organske tvarine (ogljikove vodane, tolšče, beljakovine itd.) in le rastlinsko telo prede-luje razne rudninske snovi, pline in vodo v organske snovi, ki so potrebne za obstoj vseh živih bitij. Drobčkana zrnca listnega zelenila (klorofila), ki jih najdemo v celicah zelenih rastlinskih organov, so tiste čudežne kemijske tvornice, kakršnih ne premore ne učeni Pariz ne iznajdljivi Njujork. Pa sediš ob oknu, kjer ti cvetlice rasto, hrepene in zelené v pomlad, ter se morda niti ne spomniš in ne slutiš, kakšne čudežne moči dihajo, se pnô in snujejo pred teboj. V klorofilnih zrnih, ki dajejo listom zeleno

barvo, se s pomočjo solnčne svetlobe presnavljata plinasti ogljikov dvokis, ki ga je rastlina vsrkala z listi iz zraka, in voda, ki jo je rastlina sprejela iz zemlje po koreninah, v sladkor in škrob. Želoderc rastline so njeni zeleni listi.

Iz zraka dobiva rastlina ogljikov dvokis, iz zemlje pa vpijajo korenine razne v vodi raztopljene rudninske soli, ki morajo vsebovati dušik, fosfor, žveplo, kalij, apno, magnezij in železo. Dobra zemlja ima več ali manj vse za rastlinsko prehrano neobhodno potrebne rudninske soli. Ako pa posameznih hranilnih snovi primanjkuje, jih je treba dodati z naravnim ali umetnim gnojem; največkrat zmanjka v zemlji dušika, fosforovih soli, kalija in apna.

Toda ni dovolj, če je zemlja založena z rastlinsko hrano, marveč mora imeti, ako naj bo delavna, tudi ugodno strukturo (zlog). Zlasti ne sme biti zemlja zbita in zaprta; toliko rahla mora biti, da lahko prihaja zrak do korenin, ker tudi korenine dihaajo. Za lončne rastline prikladna zemlja mora biti dovolj propustna, da voda ne zastaja okrog korenin, ki bi v preobilni vlagi pričele gniti. Zračna, rahla zemlja, v kateri je dovolj črne sprstenine (humusa), nudi tudi vse pogoje za živahno udejstvovanje koristnih mikroorganizmov, nevidnih, majčkenih živih bitij, ki presnavljajo zemljo in pripravljajo za rastlinske korenine užitno hrano; samo v enem kubičnem centimetru dobre kulturne zemlje žive milijoni in milijoni koristnih bakterijev in glivic. Dobra zemlja mora biti godna, zares »živa« in delavna ter ne sme imeti zoprnega zadaha.

Nekatere lončne rastline so glede prsti prav izbirčne in občutljive in marsikatera hira le zato, ker ji nismo postregli s primerno prstjo. Vsaki rastlinski vrsti daj prst, ki se prilega njeni naravi! Prst naj bo dovolj uležana in godna, prezračena in zdrava ter naj vsebuje zadosti za dotično rastlino potrebnih hranilnih snovi. Ne uporabljaj premlade, nezadostno preperete ali bolne prsti, ki je slabo prezračena ali kisla! Prst, ki jo hraniš za svoje rastline, spravi in ravnaj z njo tako, da ostane primerno sveža, naj ne bo ne presuha in ne premokra.

Vrtnarji imajo v zalogi vedno več vrst prsti, iz katerih si potem napravljajo razne mešanice. Za lončnice se jemljejo v poštev tele vrste:

a) Prst iz gnojakov (gnojna prst). Vrtnarji jo dobivajo iz ostankov konjskega gnoja, ki so ga spomladi vložili v toplo gredo; jeseni gnojake izpraznijo, gnoj zlože na kup in večkrat dobro predelajo in tako dobe v dveh letih izvrstno, mastno in jako redilno prst dokaj rahle sestave. V takšni zemlji prav dobro uspevajo, če dodamo primerno količino peska, mnoge, zlasti pa hitro rastoče rastline. Prst podobne kakovosti si lahko napravimo tudi iz govejega in drugega živalskega gnoja, ki ga v kupu tako dolgo predelujemo, da sprsteni.

b) Tudi kompostnica je zelo dragocena in vsestransko uporabljiva prst, ako smo jo skrbno priredili. Za kompost ali zmesni gnoj služijo najrazličnejši odpadki z vrta in iz gospodinjstva, smeti in trebež, blato, zdrobljena stara zidina itd.; nikakor pa se naj ne mečejo na kompost rastline, okužene s kakšno boleznijo (gnilobo, rjo, plesnobo). Ob dozorevanju postaja kompost čedalje bolj temen, humozen in grudičast, in pri pravilnem obdelovanju dobimo v treh do petih letih zrelo kompostnico. Kompostnica je kakor prst iz gnojakov navadno zelo bogata z redilnimi snovmi ter jo večinoma lahko prištevamo med težke vrste prsti.

c) Listovka. Najboljša listna prst se nabere pod mehkolistnim gozdnim drevjem, zlasti pod bukovjem; hrastovo listje ni primerno. Zrela in prhka gozdna prst tudi ne vsebuje škodljivih kislin in je vsa prepletena z vlakenci drevesnih koreninic. Dober je tudi gozdni humus, ki ga dobimo v gozdih, mešanih z iglastim drevjem. Na umeten način si pripravimo listno prst, ako na senčnem kraju spravimo listje na kup, ga dobro pretlačimo in večkrat predelamo, z gnojnico pa ne zalivamo. Sveža, še ne popolnoma prhka listovka ima v sebi razne škodljive snovi; umetno pripravljena dozori navadno v treh letih. Na vsak način mora biti listovka dobro predelana in ne sme imeti zatohlega, plesnivega ali celo kislega zadaha; v slabo prezračeni kupih se brž pokaže belo nitje gnilobnih in plesnobjih glivic. Listovka ima le malo hranilnih snovi, a mnogo sprstenine. Je to rahla prst, ki je za nekatere lončnice (gloksinije, orhideje, praproti, mlade palme) nenadomestljiva; z uspehom se uporablja pri presajanju mladih rastlin in kot primes težki zemlji. Približno enake vrednosti kot listovka je prst, ki jo dobimo iz votlin starih lipovih dreves, vrbovih dupel itd.

č) Vresnica. Kjer so gozdna tla prerasla z vresjem in borovničevjem, si lahko nagrahimo spomladi in jeseni polno sprstenine, ki je nastala iz prnečih nadzemnih in podzemnih delov omenjenih rastlin; najboljša, zrela vresnica se često usede v kotanjicah in po jarkih. Ta prst je lahka in zelo rahla, v sebi ima malo hranilnih snovi, a mnogo (do 50%) sprstenine. Presejano in z mivko pomešano rabijo vrtnarji pri setvi finih semen, nepresejana pa služi za dodatek k težjim zemljam ter je potrebna zlasti za takšne lončnice, ki imajo zelo tanke koreninice, n. pr. acaleje in erike, pa tudi mirte, kakteje, aravkarije in mnoge druge.

d) Tudi barska ali šotna prst z osušenih močvirij je za vrtnarja dragocena, zlasti pri kulturi hortenzij, kamelij, rododendrona itd. Šotna prst se mora pred uporabo dobro prezračiti, zato jo skozi leto in dan pustimo na zraku, da še nekoliko sprhni; da izginejo vse škodljive kisline, je dobro dodati nekoliko apna.

e) Za mešanje z lahkimi, humoznimi zemljami služi prst iz ruševine, ki si jo pripraviš na tale način:

Na suhi, rodovitni ledini, in sicer na ilovnatih tleh, narežeš z lopato travne rušine (važe) in kos za kosom naložiš na kup, tako da je hrbet ruše s travo navzdol obrnjen. Med letom ta kup presekaš, prekoplji, polivaj z gnojnico ter ga vsakega pol leta temeljito predelaj; v dveh letih dobiš iz kupa izvrstno prst. Prst iz ruševine vsebuje sicer malo humusa, a zelo bogata je z važnimi rudninskimi snovmi. Pred uporabo je ni treba sejati, dovolj je, če jo zdrobimo, ker v grudicah se nahajajo še napol strohneli rastlinski ostanki, ki napravljajo zemljo rahlo in luknjičavo. Prst iz ruševine, ki spada med težje vrste prsti, je posebno dobrodošla, kadar presajamo rože, lovor, razne palme, evonymus, vijolice itd. Za nadomestek nam služi lahko tudi k r t i n k a, ki jo nabere mo na travnikih, kjer rije krt, ali pa dobra in ilovnata vrtna zemlja.

f) Droben pesek (mivka ali sviž) je neobhodno potrebna sestavina za vsako cvetlično prst. Vse setve in mladi sejančki, pa tudi mnoge starejše rastline zahtevajo za uspešen razvoj peščeno prst. Zato vsaki lončni zemlji in mešanici dodamo tudi primerno množino peska (seveda ne preveč!), ki zemljo rahlja, da ostane propustna za zrak in vodo. Najboljši je rečni pesek (mivka ali sviž). Pesek iz jam vsebuje često škodljive železove spojine ter ga moramo pred uporabo temeljito izprati; neizpran rumenkast in rjavkast pesek ni uporaben.

Samo ena vrsta prsti brez primesi druge je rastlinam redko po volji. Ko napravljamo mešanice, lahko pri navadnejših cvetlicah eno vrsto prsti, ki nam manjka, često brez škode nadomestimo z drugo prstjo, ki je slične kakovosti in sloja. Glavno pravilo bodi, da rastlin, ki zahtevajo rahlo, lahko mešanico, ne posadimo v težko, mastno kompostnico, in obratno. Treba je torej predvsem vedeti, katere vrste prsti so težke oziroma rahle in lahke, katere imajo v sebi mnogo rudninskih (redilnih) snovi in katere vrste imajo siromašno hrano. Humus sam na sebi ni redilen in zato moramo pri saditvi rastlin, ki v težki, prerodovitni zemlji ne uspevajo (n. pr. mlade palme, dracene, praproti), dodati kompostnici tudi primerno množino rahle, prhle listovke ali vresnice.

Vobče zahtevajo vse lončnice v mladosti lažjo zemljo, a starejšim rastlinam ugaja težja prst; saj pa je tako tudi v prirodi pod milim nebom: mladi sejančki imajo svoje korenine le na površju, v rahlem humoznem sloju, a starejše, ojačene rastline črpajo hrano iz spodnjih in težjih zemeljskih plasti, kjer je rudninskih snovi dovolj.

Katere mešanice prsti pa se posameznim rastlinskim vrstam najbolje prilagajo, nam kaže tale razpredelnica:

	gnojvka	kompost-nica	prst iz ruševine	listovka	vresnica	barska prst
Abutilon	1/3	—	1/3	1/3	—	—
Acaleja	1/3	—	—	1/3	1/3	—
Agava	1/3	—	1/3	1/3	—	—
Amaryllis	1/3	1/3	—	1/3	—	—
Aralija	1/3	1/3	—	1/3	—	—
Aravkarija	1/3	—	1/3	1/3	—	—
Asparagus (špargelj)	1/3	1/3	—	1/3	—	—
Aspidistra	1/4	1/4	1/4	1/4	—	—
Aucuba	1/4	2/4	1/4	—	—	—
Begonija	1/4	1/4	—	2/4	—	—
Calla (kala)	1/4	1/4	1/4	1/4	—	—
Ciklama	1/4	—	—	2/4	1/4	—
Cinerarija	1/3	1/3	—	1/3	—	—
Clivia (klivija)	1/3	—	1/3	1/3	—	—
Dracena	1/4	1/4	—	1/4	1/4	—
Erika (vres)	—	—	—	1/3	2/3	—
Evonymus	1/3	1/3	1/3	—	—	—
Ficus (figovec)	1/4	—	1/4	1/4	1/4	—
Filodendron	1/3	—	—	1/3	1/3	—
Fuksija	1/4	—	1/4	2/4	—	—
Gloksinija	1/3	—	—	1/3	1/3	—
Heliotrop (vanilija)	1/3	1/3	—	1/3	—	—
Hijacinti	1/4	1/4	1/4	1/4	—	—
Hortenzija	1/4	—	—	1/4	—	2/4
Juka	1/4	—	2/4	1/4	—	—
Kakteje	1/4	—	1/4	2/4	—	—
Kamelija	1/4	—	1/4	—	1/4	1/4
Lavor	1/4	—	2/4	1/4	—	—
Mirta	1/3	—	1/3	1/3	—	—
Nagelj	1/4	1/4	1/4	1/4	—	—
Oleander	1/4	1/4	1/4	1/4	—	—
Palme	1/4	—	1/4	1/4	1/4	—
Pasijonka	1/3	—	1/3	1/3	—	—
Pelargonije	1/4	1/4	1/4	1/4	—	—
Praproti	1/4	—	—	2/4	1/4	—
Primula	1/4	—	1/4	2/4	—	—
Rododendron (ravš)	1/4	—	—	1/4	—	2/4
Roža	2/4	1/4	1/4	—	—	—
Tradescancija	3/4	—	—	1/4	—	—

Lahko si kar vnaprej prirediš tri ali štiri mešanice, s katerimi izhajaš za svoje potrebe. Če kupuješ takšne mešanice pri vrtnarju, se ti lahko v naglici zgodi, da dobiš kot »ljubitelj« z enega in istega kupa mešanice pod prav različnimi imeni. Prst je spraviti v zavetje, pod senčnim drevjem ali pa na zračnem prostoru pod kako streho, kjer ni prehudega dežja in žgočega solnca. Za presajanje naj se prst ne seje preveč na drobno, ker takšna predrobna prst le nerada propuščava vodo in tako nastajajo v njej škodljive kisline.

Prav dobro je, če primešamo zemlji, katero uporabljamo za presajanje, nekoliko apnovega prahu (1/15 l na 10 l prsti). Tudi dodatek v prah stolčenega lesnega oglja (1/15 l na 1 l prsti) koristi vsem rastlinam, ker ohrani zemljo rahlo, zračno in toplo.

(Dalje prihodnjič.)

Po okrogli zemlji.

Angleški imperij.

J. B. Šedivý.

Sredi oktobra l. 1926 se je začela v Londonu konferenca zastopnikov vseh dominijev in kolonij ogromne britanske države. Otvoritvena služba božja, ki so z njo pričeli konferenco, morda ni bila za angleške državnike nikdar tako iskreno mišljena kakor tokrat. Veliki angleški imperij dela namreč londonskim državnikom vedno večje skrbi. Velika Britanija, središče te ogromne države, trpi kljub zmagi v svetovni vojni in nemških reparacijah težko gospodarsko krizo, in nezaposlenost stalno narašča, čeprav je že več ko milijon delavcev brez dela in zaslužka. Dominiji si skušajo pridobiti neodvisnost in se popolnoma osvoboditi od angleškega varuštva. Kolonije zahtevajo, da se jim priznajo pravice dominijev.

V svetovni angleški državi živi nad 400 milijonov ljudi. Na čelu države je kralj, ki pa nima pravice, vmešavati se v državno upravo. Nadzorstvo nad vso državo ima londonska vlada. Največ svobode imajo dominiji, ki imajo svoje parlamente. Dominiji si sami dajejo zakone, ki pa dobé veljavo šele tedaj, ko jih potrdi angleški kralj. Kralj lahko tudi zavrže kak zakonski predlog, ki ga je sprejel parlament dominija. Drugače pa se niti kralj niti londonska vlada ne sme mešati v notranje zadeve dominijev. Dominiji bi bili pravzaprav brez pomena za London in za Veliko Britanijo, če ne bi premetena angleška diplomacija našla na stotine načinov, da so posamezni ali celo vsi člani vlad poedinih dominijev nezavestno samo orodje v an-

gleških rokah, ki služijo v prvi vrsti samo angleškim koristim. Čim bolj pa se dviga izobrazba voditeljev angleških dominijev, tem bolj se izgublja angleški vpliv. Avstralija, ki ima najboljšo socialno zakonodajo, je delala celo velike preglavice angleškim kapitalistom, ker jih je moralno prisilila, da so morali v marsikateri stvari ugoditi zahtevam angleških delavcev.

Ustavo dominija ima Newfoundlandija, Avstralija, Nova Zelandija, Južna Afrika in Irska. Večini izmed njih je dala Velika Britanija ustavo dominija zato, ker se je bala, da ne bi storile isto, kar Zedinjene severoameriške države, ki so se kot angleška kolonija odrgale od Anglije in se proglasile pod vodstvom Jurija Washingtona leta 1776 za neodvisne. Do svetovne vojne se je trudila londonska vlada, da bi bila čim tesneje spojena z dominiji. Zato je londonska vlada sama skrbela za njihovo obrambo, in sicer ne samo na morju s svojim brodom, temveč tudi na kopnem. Vlada v Londonu je vodila zunanjo politiko za svoje dominije in je nadzorovala njihove mednarodne trgovske pogodbe. V svetovni vojni pa je londonska vlada nujno potrebovala pomoči svojih dominijev. Pridobiti si jo je mogla le s popuščanjem in z novimi pravicami, ki jih je priznala dominijem. V tej sili je britanska vlada privolila v marsikaj, o čemer v mirnem času ni hotela niti slišati. Posamezni dominiji so si snovali lastne armade, gradili vojno brodovje, sklepali mednarodne trgovske pogodbe brez ozira na angleško vlado in zahtevali, da se zunanja politika angleškega imperija vodi v sporazumu z njimi. Vsi dominiji pa so začeli energično zahtevati večjo neodvisnost. Razen Irske noče za sedaj

noben dominij izstopiti iz okvira angleškega imperija, a vsi zahtevajo takšne pravice in take dolžnosti, za katere se sami odločijo.

Največ sporov med dominiji in Veliko Britanijo je gospodarskega značaja. V svetovni vojni ni mogla Velika Britanija obdržati svoje premoči na svetovnem trgu. Izgubila je mnogo tržišč in odjemavcev za svoje proizvode, a še dosedaj ni našla drugih in boljših. Zavoljo tega je v Angliji tako velika nezaposlenost. Angleška vlada je mnenja, da bi se razmere zboljšale, če bi dominiji z zakoni zaščitili »domače«, t. j. angleške proizvode, in če bi zaposlili izseljenke iz Anglije. Temu naziranju pa se protivijo dominiji, češ, da so dolžni najprej zaščititi industrijo in trgovino svojega dominija, ki je šele v povojih in zato tem bolj potrebna posebne pozornosti. Prav tako se branijo dominiji dajati kake ugodnosti angleškim izseljencem na škodo svojega delavstva. Iz vsega tega je jasno, da hočejo dominiji popolno neodvisnost v svoji gospodarski politiki in da se nočejo ozirati v gospodarskem življenju ne na Veliko Britanijo ne na ostale dominije. A to je baš najbolj občutljivo mesto britanske vlade.

Spore med posameznimi dominiji je dosedaj reševala londonska vlada. Nekateri dominiji pa menijo, da jim kot neodvisnim državam ne sme nihče vsiljevati posrednika in da si lahko v ta namen izberejo, kogar sami hočejo. Londonska vlada pa brani načelo, da so spori med posameznimi dominiji notranja angleška zadeva in da se zato ne sme noben dominij obrniti na mednarodno razsodišče v Haagu ali pa na Svet Društva narodov.

(Konec prihodnjic.)

Jubileji in življenjepisi.

P. Hugolin Sattner — 75 letnik.

29. novembra 1926 je poteklo 75 let, odkar je zagledal v Novem mestu na Dolenjskem France Sattner, najstarejši sin poštnega uradnika, luč sveta. Oče je bil po rodu Nemeč, mati Alojzija roj. Jutraš pa Slovenka. Oče, navdušen goslač pri ondotnem cerkvenem zboru, je jemal svojega sina s seboj na kor in tako že v otroku budil ljubezen do cerkvene glasbe. Ko je bil France drugošolec (1863. l.), ga je jel poučevati pater Inocencij Gnidovec, profesor matematike, klavir, leto pozneje se je Sattner priprijel tudi violine in postal altist v cerkvenem pevskem zboru in kot četrtošolec je prvič igral na Mirni o priliki majniškega izleta orgle. Po mutaciji je kot petošolec postal tenorist in igral v gimnazijskem orkestru violino in violo.

Novo mesto je imelo ta čas dvoje godb, meščansko in vojaško. Sattner je stanoval tik vojašnice in poslušal ves dan godbo in občeval z boljšimi godci kot očetovimi godci osebno in z njimi tudi muziciral. Dijaki so imeli lasten zbor in orkester, kateremu je bil Sattner duša, in vsako nedeljo so jo po maši mahnili na kapiteljski hrib in prepevali.

Leta 1867 je dovršil France šesto gimnazijo in stopil v noviciat frančiškanskega reda v Nazarje pri Mozirju in dobil samostansko ime Hugolin. 7. in 8. gimnazijski razred in prva dva letnika bogoslovja je dovršil v Gorici, kjer je bil organist in zborovodja. Vsak dan je preigral Beethovne sonate. Bogoslovne studije je Sattner dokončal v Ljubljani, kjer je deloval rajni Anton Foerster kot voditelj šenklaškega kora. V to dobo spada prva Sattnerjeva kompozicija, himna za procesijo sv. Rešnjega Telesa. Še kot bogoslovec je od l. 1872 naprej orglal v ljubljanski frančiškanski cerkvi in 26. julija 1874 pel pri frančiškanih v Ljubljani novo mašo. Še isto leto v jeseni je bil nastavljen v Novem mestu za učitelja na ljudski šoli in učitelja petja na gimnaziji. Petje je našel v razsulu, a v kratkem času je zbral nov mešan zbor in zaeno pridno komponiral. Leta 1876 je soustanovil v Ljubljani Cecilijino društvo, katerega predsednik je še danes. Kaj je to društvo storilo za napredek slovenske cerkvene glasbe, je znano; od Riharja pa do Sattnerja, Premrla in Kimovca je bila dolga in trnjeva pot. Od l. 1881 do 1883 je bil profesor na novomeški gimnaziji, kjer je pri-

redil več pevskih akademij z dijaki. Leta 1890 so ga prestavili v Ljubljano, kjer je skupno s pokojnim p. Angelikom Hribarjem (umrlim leta 1906) skrbel za petje v frančiškanski cerkvi. O potresu je postal župnik fare Marijinega oznanjenja in prenovil ves samostan in sezidal krasno, dvonadstropno frančiškansko knjižnico. Pri vsem delu pa je pridno komponiral cerkvene in svetne pesmi. Leta 1901 je dal napraviti v cerkvi pri Oljski gori železne stopnice, da so imele tudi pevke dostop do cerkvenega kora, in tako položil temelj seda-

Skladatelj p. Hugolin Sattner.

njemu Sattnerjevemu zboru, ki slovi po vsej Sloveniji kot najboljši cerkveni pevski zbor. 75 letnik je Sattner, a njegova zravnana, ponosna postava in njegova neumorna delavnost in prožnost duha teh visokih let ne kaže; vprav mladeniško čil vodi še danes vsako nedeljo po tri zборе pri treh mašah in prireja cerkvene koncerte, da širi lepo cerkveno glasbo tudi z zgledom.

Ime p. Hugolina Sattnerja bo v zgodovini slovenske glasbe napisano z zlatimi črkami. Ne le, da je napisal nbroj člankov, kritik in razprav o slovenski glasbi, tudi kot komponist je delal neumorno pridno. Od preproste posvetne in cerkvene pesmi za mešani ali moški zbor pa tja do opere »Tajde« je dolga doba 55 let. In Hugolin nikdar ni počival, in kar moram posebej poudariti, nikdar obtičal v svojem razvoju. Vedno je šel z duhom

časa naprej in vsako njegovo delo kaže mogočen korak, da, skok naprej. Miru in svojem ustvarjanju Sattner ne pozna; vedno še uči, vedno je nov, vedno išče neizhojenih potov. Samo najmodernejših potov po iziskanih in nenaravnih harmonskih domislekih ne hodi. To pač zato, ker je Sattner v prvi vrsti melodik. Hipermoderna glasba zametuje melodijo, in baš melodija je tisto blažilno, večno lepo v Hugolinovih skladbah. In tega mu ne more nihče vzeti. Njegove skladbe je zalagala Glasbena Matica, Jugoslovanska knjigarnā in frančiškanski samostan. Pesmi, samospeve, zборе, kantate, oratorij, opero — vse ima Hugolin, vokalno in instrumentalno, preproste in težke, simfonične skladbe. Šmarnice, božične, evharistične, postne, svetniške pesmi najdeš poleg latinskih maš. Njegova »Missa Serafica« slovi po Nemčiji in Franciji, njegov »Te deum« se poje preko meja Slovenije. In vse to ogromno ustvarjanje je blagoglasno, zajeto iz najgloblje čustvovanja, pisano za srce in za uho, ne pa samo za razum. Hugolin je nežen in ima obenem silno moč v svojih delih, ki potegnejo človeka za seboj. Njegove pesmi povsod radi pojo in ni ga slovenskega komponista, ki bi ga pevci rajši in bolj pogosto peli kot Hugolina. Iz srca vro njegove kompozicije in zato gredo k srcu. So to slovenski domači nageljni, samo da je vrtnar hodil v šolo po svetu. Zato je Sattner kot komponist svetovnjak v formi, v srcu pa mehko čuteča slovenska duša.

Sattnerjeve kantate »Oljki«, »Soči«, »V pepelnici noči«, njegov prvi slovenski oratorij »Assumptio« so za nas do njega povsem novo ustvarjanje širokega razmaha. V instrumentaciji je Hugolin samouk, in vendar ga noben Slovenec ne nadkriljuje. To je pač naravni dar. »Nevihto« je sedaj rokopisno instrumentiral za koncert v Mariboru. Njegova »Jeftejeva prisega« pa je neusahljiv vir neizčrpne melodike. Sattner komponist ni suhoparen slovničar, ampak živahen tvorec žive besede. Ni stoječa voda, ampak živa reka, ki vali svoje valove nevzdržno naprej, preko skal in zopet po ravninah, skozi gozdove in soteske, pa zopet čez travnike in livade.

V Sattnerjevih delih ne najdeš plehkosti, narejenosti, suhoparnosti, vse je globoko občuteno, privre iz duše in je plemenito. Zato ni vsakdanji, ker je vedno plemenit; zato ni obrabljen, ker je vedno oduševljen; zato je nežen, melodičen in resničen, ker nikdar ne dela po naročilu. In pri vsem tem ni

imel Hugolin nikoogar, ki bi se nanj naslonil. Sam in prvi je oral ledino, in zasadil je plug svoje umetnosti tako globoko v našo glasbeno zemljo, da jo je vso preoral in prekopal. In zato rasto rože njegovih skladb tako bogotno, bogato in plemenito. Na solncu so rojene in v solncu žive.

Sattner je pa tudi prvovrsten dirigent in učitelj. Njegov cerkveni zbor, ki se je ob 75 letnici prekrstil v »Sattnerjev zbor«, šteje 35 pevk in pevcev. Od obrtnika do advokata, od profesorja do gimnazijca, od prodajalke do operne pevke, od trgovčeve soproge do studentke na konservatoriju — vse poje pod njegovo mojstrsko taktirko. 9 sopranov, 8 altov, 8 tenorjev in 10 basov šteje njegov zbor. Vse stranke združuje moč Sattnerjeve osebnosti pod okriljem lepe slovenske cerkvene pesmi. Vsi njegovi pevci so ena sama družina, ki ne pozna razpoke častilakomnosti ali samoljubja. Zlasti pri pevcih kot jih zahteva Sattner: poj na prvi pogled iz ust, imej dober in šolan glas in pokori se brez besed zahtevam dirigenta. Skoro vsak pevec je solist in vendar do nastopa ne ve nihče, kdo bo pel solo, ker pri vaji morajo vsi vse peti — zato vsi vse znajo in Sattner za solopevce nikdar ne pride v zadrego. »Danes pa tega ni.« »Nič ne de, bo pa ta pel, saj vsi znamo.« Kateri dirigent more še tako reči?! Hugolin je kot pevodja ledenomiren, nedostopen, resen — a obenem prijazen in ves prežet od glasbe. Kapelniških razvad ne pozna in nervoznost je zanj nepoznan pojem. Kako ukroti svoj zbor, ki poje v fortissimu za 100 pevcov, do komaj slišnega pianissima: »Prosim, ne vpijmo!« »Še bolj tiho, vpitje ni umetnost!« »No, saj znamo, če le hočemo.« In pianissimo je tu. Njegove skušnje so nepozabne za vsakogar. »Kdor je enkrat raztrgal par podplatov pri gledališču, ne pusti več teatra,« pravijo; istotako smemo reči: Kdor je pel enkrat pod Sattnerjem, mu vsako nedeljo nekaj manjka, ako ne more na kor.

In ti pevci bi dali za svojega »gospoda svetnika« vse. Devet dni zapored je bilo treba v sredi zime vstajati ob pol petih in peti latinsko mašo vsak dan, potem pa ves dan opravljati svoje posle pozno v večer. In če niso prišli vsi, 25 jih je bilo gotovo vsak dan! To je požrtvovalnost in nemalo navdušenost za stvar in za pevodjo edino sladko tolažilo: »Naš zbor drži skupaj!«

Vsak petek od šestih do sedmih je skušnja. V sobi za vaje ima Sattner orgle na dva manuala. In to uro de-

lamo brez oddiha. In koliko se naučimo! Več kot drugod v enem letu se naučiš pod Hugolinom v enem mesecu. Sattner svojo pevsko družino vzgaja. Kako lepo jo navaja, kako očetovsko skrbi zanjo! Vsak mu potroži svoje gorje, za vsakogar ima prijazno besedo, pa nikdar ni preveč zaupen. So meje, ki jih Hugolin pod nobenim pogojem ne prestopi. Do tu in ne naprej! Njegov mir kot dirigent vpliva na vse pevce kot hladilo. Zato ne poznajo Sattnerjevi pevci nervoznosti pred nastopom. »Znamo in pod Hugolinom smo varni,« pravimo in pojemo.

Sattner je mož neumornega dela in pridnosti, je kot redovnik človek, ki ima popolnoma v oblasti samega sebe — in v tem tiči njegov uspeh. Obvladaj samega sebe, da boš obvladoval druge! To vrlino ima Sattner kot človek pred drugimi, Bog pa mu je naklonil bogate talente — in tako imamo Slovenci v p. Hugolinu Sattnerju človeka-umetnika, kot nam jih je malo rodila slovenska mati.

Adolf Robida.

† Nikola Pašić.

Te vrstice pišemo Nikoli Pašiću v spomin neposredno po njegovi smrti, komaj da so pokopali moža, ki je bil brez dvoma po vsej državi in tudi po inozemstvu tako znan kakor noben drug prebivavec naše države. O političnih osebnostih ni lahko govoriti, dokler ni nepristranska zgodovina. »sodnica mrtvih«, izrekla o njih svoje končne sodbe. Dokler žive politiki sredi sodobnikov, uživajo na eni strani dostikrat pretirano priznanje in slavo, na drugi strani pa večkrat tudi prehudo grajo in obsodbo svojega dela. Preden bo minilo leto dni, bodo imeli skoro brez izjeme vsi naročniki Mladike v rokah zgodovino srbskega naroda, ki jo piše za Mohorjevo družbo prof. S. Kranjc. Tam bodo opetovano brali o Pašiću, saj je bil Pašić skozi več kot pol stoletja ena izmed najbolj merodajnih osebnosti v srbskem političnem življenju. V Mladiki se bomo danes omejili samo na par misli, ki se človeku nehote porodijo, ko vidi pred seboj zaključeno tako izredno življenje, prebogato sijaja in uspehov, a prebogato tudi žrtev in trpljenja, preden je postal iz sina preprostega trgovca v Zaječaru ob bolgarski meji dolgoletni nekronani vladar Srbije oziroma pozneje Jugoslavije. Kajti življenje Nikole Pašića je res redek primer poti »od pluga do krone«, primer, kakršnih najdete v svetovni zgodovini malo.

Rodil se je baš na dan, ko praznujejo pravoslavni sv. Nikolaja, dne 19. decembra 1845. Učakal je torej skoro polnih 81 let. Že njegovo ime morebiti ni brez pomena: Pašić očitno pomeni paševega potomca. Zakaj je njegova rodbina nosila to ime, danes ne moremo z gotovostjo reči. Brezdvomno njegovi predniki niso bili kaki turški paše, čeprav so se priselili v Zaječar iz Makedonije, pač pa so morebiti imeli izrazite vladarske lastnosti, radi katerih jih je potem narod tako imenoval. Ob času Pašičevega rojstva se je bila Srbija komaj dobro otresla turškega jarma; večja mesta so bila še takrat v turških rokah, med drugimi tudi Belgrad. Zato Pašić ni dovršil srednje šole v poznejši srbski prestolici, ampak v Zaječaru, Negotinu in Kragujevcu. Leta 1868 je odšel na tehniko v Curihu, kjer se je usposobil za inženirja. Pašić je pripadal torej tistemu stanu izobražencev, iz katerega se jih razmeroma silno malo posveti politiki.

Pri Pašiću pa je bilo to povsem drugače. V Curihu namreč ni studiral samo tehnike, ampak se je zraven prav živo zanimal za javno življenje. Danes lahko mirno rečemo, da je bilo bivanje v Curihu za Pašića odločilnega pomena. Tam se je namreč mladi mož, ki je prišel iz malih srbskih razmer, kjer so vladarji vladali več ali manj absolutno, seznanil v napredni švicarski republiki z idejami zapadne demokracije o svobodi, enakosti in bratstvu vseh ljudi. Ti nazori so vplivali nanj tem močneje, ker jih je čul od najradikalnejših njihovih zastopnikov: od ruskih revolucionarjev, zlasti od Bakunina. Danes se nam zdi nekako čudno, da je bil Pašić, ki se je pozneje po svojem premoženju lahko meril z mnogimi samostojnimi knezi v Evropi, v mladih letih če ne »komunist«, pa vsaj socialist.

Demokratska načela v politiki, ki jih je videl Pašić kot visokošolec v zapadni in osrednji Evropi, je hotel po povratku v domovino uveljaviti tudi v Srbiji. To pa ni šlo tako lahko. Iz pokrajine, kjer je pred pol stoletjem še vladala turška zaostalost, ne boš napravil preko noči moderne demokratske države. A Pašić je bil narava, ki se ni dala ukloniti. Širil je svoje nazore s časopisjem, s sestanki in z agitacijo. Ko so ga radi tega odpustili iz državne službe, je šel v občinsko službo v Požarevcu in zraven je pa seveda pridno širil med ljudmi svoj demokratski program, na podlagi katerega je bil 1878 triintridesetletni mož prvokrat izvoljen v narodno skup-

ščino. Tu je ustanovil 1880 klub radikalnih poslancev, ki mu je bil potem z majhnimi presledki predsednik do smrti, torej skoro pol stoletja. Tudi za predsednika skupščine je bil dvakrat izvoljen, a kralj ga ni hotel potrditi.

A trnjeva pot se za Pašiča z vstopom v parlament ni končala; bolje bi bilo reči: šele začela se je. L. 1883 je bil zaeno z mnogimi drugimi somišljeniki obsojen na smrt, ker je bil obdolžen sokrivde na tako zvani »zajedarski buni«. Baš takrat je Pašič sodeloval pri graditvi železniškega mostu med Belgradom in Zemunom in jo je srečno popihal na avstrijska tla, pozneje pa v Bolgarijo, kjer je bival šest let, dokler se ni smel l. 1889 vrniti v domovino. Pa tudi sedaj mu še ni bila pot poslana z rožicami: bil je ne samo obsojen na mnogoletno ječo, ampak je tudi dejansko preživel več časa v okovih. Na dvoru ni užival zaupanja, dokler ni padla l. 1903 dinastija Obrenovičev.

Pod kraljem Petrom Karagjorgjevičem je dosegel Pašič vrhunec svoje moči. Pod njegovim vodstvom se je Srbija odvrnila od Avstrije in naslonila na Rusijo, izvojevala je prvo in drugo balkansko vojno (1912/13) in svetovno vojno, katere posledica je bila ustanovitev naše države. Tudi v Jugoslaviji je bil Pašič v celoti okroglo pet let ministrski predsednik (od 1. januarja 1921 do 27. julija 1924 in od 6. novembra 1924 do 15. aprila 1926), torej mnogo dalj časa nego vsi ostali naši ministrski predsedniki skupaj. Nad vse bridek pa je bil njegov odhod s stolice ministrskega predsednika: s tega mesta ga je pahnil boj zoper korupcijo, naperjen predvsem zoper — njegovega edinega sina! Vse je kazalo, da si je Pašič že opomogel od tega strahovitega udarca, ko ga je 10. decembra 1926 iztrgala smrt iz političnega vrvenja.

Če bi se sedaj kratkō ozrl nazaj na Pašičevo življenje, mu moramo priznati, da se je v življenju mnogo boril in da je mnogo trpel za uveljavljenje načel svobode, enakosti in bratstva v javnem življenju. Dosegel je ogromne uspehe, a je zanje tudi ogromno tvegat in izpostavljat nevarnosti tudi glavo. Če človek bere zgodovino političnih bojev v Srbiji v minulemu stoletju, sreča vse polno mož, ki so trpeli okove in preganjanje v boju za notranjo državljansko svobodo, ki so ga bili proti absolutističnim vladarjem. Pokazalo se je, da Srbi niso bili svobodoljubni samo proti zunanjim tlačiteljem (Turkom), ampak tudi proti

lastnim ljudem, ako niso spoštovali svobode narodove.

Seveda je imel pa veliki mož tudi senčne strani — kdo jih pa nima? Po našem mnenju bi bil Pašič dosti bolje storil, če bi se bil v Jugoslaviji umaknil v zasebno življenje. Kajti nihče ne more zahtevati od moža, ki se bliža osemdesetim letom, da bo stal v javnem življenju popolnoma na višku svoje dobe. Bati se je, da bo tak starček nekaka ovira, ki bo branila sposobnejšim, da bi zavzeli njegovo mesto. (N. pr. Protič!) Pa tudi srditost, s katero se je stari mož branil iti v pokoj, kaže človeka nezlomljive energije in samozavesti, ki se ne more vmisliti v vlogo, da bi — ne vladal.

V podrobnosti se ob tem kratkem spominu ne spuščamo, ne sódimo ga: sodi naj zgodovina, on pa naj počiva v miru po viharnem življenju!

I. D.

Drobtine.

Kako lovijo pajki — ribe.

Prirodoslovci in rejci rib že dolgo vedo, da nekatere žuželke napadajo in žró majhne ali mlade ribe. Znale so razne žuželke, ki imajo to lastnost. A pajki? Pač poznamo pajke, ki uničujejo ptiče in živijo v tropičnih pokrajinah Južne Amerike. Da bi pa pajki tudi lovili ribe — to je pa že bolj čudno slišati.

In vendar je res. Ameriški raziskovavec rib, E. W. Gudger, je to opazoval in v posebni knjigi tudi opisal take pajke.

V tej knjigi pripoveduje, kako je hodil neki profesor Spring ob vodi in je nenadoma zapazil nekega pajka, ki je »objemal«
ribo in se krčevito držal na njenem hrbtu. Napadena riba je vsa preplašena nemirno plavala sem in tja in se skušala iznebiti čudnega roparja. Mahala je s plavutami — a vse zaman — črni razbojnik se je držal kakor klop in se ni premaknil. Slednjič je riba opešala in se skrila pod velik list, ki je plaval na vodi, da bi se tako pajek snel z nje. A tudi to ni nič pomagalo. Tedaj je pajek priveslal s svojo žrtvijo do roba jarka in pričel vleči ribo navzgor. Čez kakih šest do osem minut je spravil ribo res na zemljo, a je potem planil spet v vodo z njo, ker je bil breg preveč strm. Riba je bila že vsa onemogla, ko jo je pajek na pripravnejšem kraju spet potegnil iz vode. — Vse to je opazoval dotični prirodoslovec, pa je v tem trenutku prijel ribo in pajka in ju dal v posodo z vodo. Tedaj je pajek ribo izpustil. Riba je začela počasi plavati. Pajek je pa prežal ob

strani nanjo in pazil na vsako njeno kretnjo. Opazovavec je potem odšel. Ko se je povrnil čez nekaj časa — je osupnil: riba je še živela, pajek je bil pa mrtev! Pajek je bil dolg 2 cm in je tehtal 84 g; riba pa je bila dolga 8 cm in 396 g teška. Ta pajek je bil povodni pajek in je spadal v vrsto pajkov dolomedes.

Neki drugi opazovavec pa poroča: Videl sem pajka, ki je bil velik kakor človeški prst, in se je hipoma spustil z drevesa v vodo in zgrabil 7 cm dolgo ribico. Ribica se je branila in plavala v krogu sem in tja, se slednjič večkrat potopila — a pajek je le ni izpustil. Potem pa je nenadoma zagledal ribico in videl, da je bila mrtva. Kakor je opazovavec sklepal, je pajek ugriznil ribico pri glavi, jo ranil in potem vlekel proti bregu. Veja, s katere je bil planil pajek na ribico, je bila 3 do 4 m visoko nad vodo. Pajek je s tem dokazal, da zna opazovati kot kak inženir in preračunavati razdaljo. Čudno pa je, da je mogel pajek zdržati pod vodo. Vendar so ti pajki ustvarjeni za življenje v vodi in se morejo tudi potapljati, kadar jim gre za življenje. Opazovali so, da more biti tak pajek 6 do 8 minut pod vodo. To pa zato, ker imajo ti povodni pajki nekakšen kožuh in voda ne more do kože. — Če so ti pajki prav zelo lačni, tedaj napadajo tudi večje živali v vodi. Nekdo je opazoval, kako mu je tak pajek usmrtil več 5 do 6 cm dolgih rib. Komaj je napadel eno ribo, že je planil na drugo. Opazovavec je pajka odstranil, a vse ribe so poginile že čez nekaj ur.

O nekem drugem pajku — po imenu tarantel —, nevarnem tudi človeku, poročajo, da prebiva na bregu majhnih potokov, kjer ima svoj srebrni gradič. Tu sedi in preži na žuželke in — žabe. Ta pajek pač dobro pozna življenje žab, zakaj njegova pajčevina ima dva dela: en del je na bregu, drugi pa se dotika vode. Ko pridejo paglavci (nedorasle žabice) v bližino pajčevine, plane pajek na enega, drugi se preplašijo in zabredejo sami od sebe v pajčevino. Tako si ta pajek izlahka pripravlja veliko gostijo.

Čudovit otok.

Ta otok se imenuje Nias in je na zahodni strani otoka Sumatre, je 120 km dolg in 40 km širok. Na otoku Nias je tako, kakor je bilo v pradavni dobi človeštva. Na strmih gričih so sredi pragozda vasi. Hišice imajo visoke, strme in ošiljene strehe. Do hišic prideš po strmih stopnicah — do 200 jih je in več! — a še vedno nisi prav

Tlakovana pot skozi vas na otoku Niasu.

v vasi. Krog te je namreč še jarek in krog njege visoka, živa bambusova meja. In če prideš tudi čez to mejo, so ovire še in še. Če slednjič vendarle dospeš v vas, si poln začudenja.

Hiša starešine. Pred njo kamenite klopi.

V dveh vrstah stojijo hišice, sredi je 20 m široka cesta. Hišice so lesene in precej borne, a ena je večja in višja, to je domovanje poglavarja. Poglavar otoka Niasa je obenem bog tega otoka in njegovih prebivavcev. Ima do 500 sužnjev. Če se mu ne pokorijo, jih enostavno pobije in vrže za mejo, da jih požro psi. Pred svojo »palačo« ima poglavar velikanske kamenite stebre, izmed katerih jih nekaj stoji, nekaj pa leži. Tisti, ki stojijo, pomenijo moške prednike poglavarjeve družine, ležeči pa ženske. Imenitne so pogrebne slovesnosti v tej vasi. Nešteto žalnih žena ječi in vpije krog mrliča, ki ga nočejo (navidezno) dati iz rok in jim ga moški pogrebci dobesedno strgajo iz objema. Čudoviti so na tem otoku vojniki: na glavi imajo širok klobuk s perjanico, pod nosom ščetine iz bi-

volove kože, krinko z dolgo, vihrajčo brado, krog života debel, usnat oklep, v desnici dolgo sulico, v levici ščit, za pasom nož in meč. Tak vojak je grozen že na pogled, a obenem našemljen kakor pustne šeme. Pri pogrebu kakega mogotca, n. pr. svojega poglavarja, plešejo ti strašni vojniki krog velikega kupa svežnjev. V svežnjih so človeške lobanje, ki so jih naročili za umrlega, da bi njihove duše pomagale mrliču na onem svetu. Sploh imajo prebivavci otoka Nias veliko opraviti z duhovi, dobrimi in zlemi, in imajo v svojih hišah vse polno strašnih malikov in izrezljanih kipov s spakedranimi, groznimi obrazi.

Prebivavci otoka Nias so tako svojevrstni po načinu življenja, da niso prav nič podobni drugim divjakom. Oni so pravi predstavniki pradavne dobe Indijancev in naloga raziskovavcev je, da se v dobi zrakoplovov, avtov in radija поблиže seznanijo z njimi in jih primerjajo z našo sedanjo kulturo.

Nove knjige.

Na Koroško! Gradivo zbral Natorog il Šanzop (beri narobe!). Založila Jugoslovanska Matica. Maribor, 1926. Natisnila tiskarna sv. Cirila.

Poljudno pisana knjižica je to, izdana ob šesti obletnici koroškega plebiscita, z namenom, da v nas vzbudi ljubezen in sočutje do bratov onstran Karavank, da vzbudi v nas ljubezen do zibelke slovenstva, do naše lepe Koroške, ki »krasna je tako, tako vsa čudovita s svojimi resnimi, skoraj grozečimi gorami in s svojimi sanjavimi melanholičnimi jezери, da jo srce mora ljubiti in oboževati.« (Ks. Meško.) —

V luči zgodovine, geografije in folkloristike nam pisatelj tako plastično predstavlja ta del naše slovenske zemlje, da njegov opis res izzveni v prisrčen akord: Ljubimo Koroško! — Istočasno je izdala Jugoslovanska Matica v Ljubljani drugo zanimivo brošurico: **Koliko je Slovencev na Koroškem?** V njej Slovenicus na podlagi Wutte-Streitovega zemljevida župnij krške škofije iz l. 1925 in letopisa krške škofije za l. 1926 natančno in objektivno dožene, da znaša število Slovencev v celokupni nejugoslovanski Koroški nad 114.000 in da je uradno označenih župnij na Koroškem 115, v katerih prebivajo Slovenci.

M. M.

Nove razglednice: Slovenka, Lepa Vida, Mlada Breda, Pomlad, Slovenec in Kmečka svatba, ki jih je naslikal Maksim Gaspari, so izšle. So izmed najlepših, kar jih je izdelal Gaspari. Naj bi segali ljudje po teh, namesto po mnogih tujih neumetniških spakah. Založila jih je Učiteljska tiskarna, dobivajo pa se po vseh knjigarnah in trafikah.

Pomenki z najmlajšimi.

Bratje in sestre, pozdrav!

Še ptice pojo po Slovenskem. Saj Bog obuja vsako leto nov zarod! Tudi nov pesniški zarod! Še drevesa brste. Tudi »Mladika« poganja brste, še celo prav krepko!

Kaj ni res lepo hoditi po gozdu in poslušati ptice? Kaj ni res prijetno biti vrtnar ali ratar? Pa orjimo torej skupaj!

Drugače poje kos kot ščinkavec, drugače škrjanec kot prepelica. Drugače cvete hruška kot jablana, drugače češnja kot marelica. Negodnik še ne ve, kako in kaj bi. Zato bom rekel kosu, naj bo kos, škrjancu, naj bo škrjanec, sraki pa, da ni rojena za petje, ampak za kaj drugega. Cvet raste sicer iz sebe; rekel mu bom, da naj bo kot mu je Bog dal. Pa cvet rabi svetlobe, da se more razviti, drevo rabi prave zemlje, da se more razkošati. Češnja ne more uspevati v visoki gori, kjer ne poznajo tople pomladi, in tepka ne sme rasti na njivi. Luč bi rad bil, da bi brstje moglo vzcveteti, da bi cvetje moglo ploditi. Ne znam čarati, da bi leska rodila hruške-mednice, da bi nepesnik ustvarjal, ali pogoje lahko izpolnim, da bo, kar je sadnega drevja, res plodilo.

Luč naj bom, kažipot naj bom — sicer ne nezmojljiv, ali vsaj ne nalašč zapeljiv. Pomenkovati se moramo,

ker več oči več vidi, in počasi pride naprej, kdor sam išče poti. Naj bo lastno »odkrivanje« mnogih pesniških zakonov marsikomu prihranjeno. Kar imam, to dam.

Če se menimo v družbi in celo javno, moremo govoriti le o stvareh, ki zanimajo vso družbo. Splošno veljavne in več ali manj vsem namenjene stvari moremo obravnavati v »Mladiki«; pač pa tako, da bo iz povedanega vsakdo mogel dalje misliti in uvideti lastne hibe. Iz splošnega mora vsakdo sam sklepati nase. Sodelovati morate na ta način. To bo občestveno in uspešno delo in — vas navadi lastne kritike. Pravijo, da mora vzgojitelj tako vzgajati, da postane sčasoma gojencu nepotreben. Tudi jaz tako! Če bo pa komu treba kaj povedati, kar velja samo zanj, to se pove zasebno, ne v javnem listu.

Še nekaj! Merilo vrednosti kake pesmi niso one pesmi, ki se dandanes tiskajo. Različna društvena ali stanovska glasila, ki nimajo umetniških ciljev, upravičeno natisnejo marsikaj, kar pa še ni zato dobra pesem. »Mladika« pa mora biti le posloven list, zato more staviti le zares dobre pesmi. Naj torej nihče ne misli, da je sploh za nič, kar ni za javno razstavo v »Mladiki«. Za njegov razvoj je morda važna stvar, toda za občestvo nima pomena. Umetnost je namreč socialna.

Če porečem kdaj kako trdo, pa brez zamere, srce je mehko! Ljubezen in dobra volja rodita vedno, čeprav morata tudi potrpeti. Z ljubeznijo dam, z ljubeznijo sprejmitel!

Pa da bo prej iz brsta cvet in iz negodnika plodni »mladikar«, da se tem prej iz nebojlnega mladica v razoru razvije žgoleči škrjanec pod visokim nebom: začnimo!

Julka Mat. Vglobi se še v fine lirike, da dobiš bolj občutljiv čut za razliko med pesmijo in prozo. Pesem ne pripoveduje, ampak ubrano zvoni. Pa naj te ne motijo pri pisanju literarni spomini, vsak verz naj bo tako prisrčno doživet, da ga ljubiš. Še piši!

St. Reb. Vaš prevod iz angleščine je dober pre—vod, a vendar še ni pesnitev, ker ni ubran.

Rastko. To so šele prvi poetični zasnutki, spočeta, a ne še porojena pesem. Ponudi se pri eni misli!

Žajfer Žan. Poznaš Kettejeve pravljice? Morda s to vrsto poskušaš? Za poslano naj ti povem tole: Verz, ki ni nujno potreben, je odveč. Da se ti bo pesniški čut razvil, studiraj pesmi! Pa jezik znaš premalo,

Povhe: S teboj vred ljubim narodne motive in verujem, da bo le gruda prerodila našo pesem. Ali pogreta in premešana jed ne diši. Pišeš:

Večer.

Solnce se je skrilo za goro,
zarja vstaja,
noč prihaja,
luna se pripelje na nebo.

Sred poljane tiha vas leži.
Fante mlade,
polne nade,
čuj! Njih pesem se do zvezd glasi.

Tam na oknu pa sloni nekdo:
Mara bolna.
Duša polna
je bridkosti in oko solzno.

Oblikovno je pesem lepa, zato jo smem navesti. Ali zveza med pojocimi fanti in dekletom ob oknu je iz spomina, ni notranja. Zato je pesem rarejena, ni pa ulita, ni organizem, no, živa ni. Rad bi, da bi ti in mnogi drugi ob tem primeru začutili, da je pesniško ustvarjanje veliko več kot zgolj »pesnenje«, neskončno več pa kot golo cingljanje. — »Motto« si doživel in vzneseno povedal, le v govorniškem, ne pa v pesniškem slogu. Imaš pa dobro misel: Pravo fantovstvo je — korajža! Piši »Narodne«, a — iz lastnega srca iztrgane!

Anton Krepek. Plemenito in spodbudno pišete, ali Vi le pripovedujete. Ritem šepa. Pisal sem. Če hočete peti, se morate literarno šolati.

T. P. »Daljni spomin« so že drugi predstavili iz kitajske lirike v slovensko. »Beli sijaj« — omlačenega ne mlati in vsebina pesmi — veš, to je zakon — mora biti vsaj možna, da bi se lahko res zgodila.

Serafina. Kako je topla tvoja lira!

Ko večer na zemljo lega,
tiho in počasi,
zbirajo se moje misli
daleč v rodni vasi.

Če bi bile vse tako preprosto lepe kot ta začetek »Večernega sna«, bi te bil zares vesel naš urednik. Pa ne smeš pisati razblinjeno, nejasno; ker imaš dar preprostega in mehkega — Gregorčičevega — izraza, boš tudi našla preprosto lepo, jasno vsebino.

Uta.

Bi vzela kist, v rdečem žaru
da te otmem, divjih trt,
o uta krasna, v jesenskem čaru
kot te zrem: zreš na vrt,

kjer vse že hira,
počasi umira.

Prva dva verza — vzorna, koliko vsebine! — pesem mora biti težka od velikih misli — a drugo, ne čutiš, kako je, rekel bi, odveč, ker ne seže nikamor v globino.

Samec. Več jasnosti bi želel. Tvoje slike so težke in premalo konkretne. Lirična pesem je jasna, nazorna, kratka in tem globlja, čim bolj preprosta. Lirika ne sme praviti o svojem doživetju, ampak ga oblikovati in potem v srečni uri uliti. »Istra« je med podanimi najboljša. A drži se, brat, gornjega. Pozdrav!

Av gust Žavbi. Žal, nič dobrega!

J. B., Novo mesto. »Srečanje« je ljubko. Drugo ni še godno in — ni pristno. Pošten in vesel bodi v pesmi in življenju! Kako bi se pa krstil, če objavimo?

J. Poznič. Imate čut za lepoto, prepričan sem, da Vi pesmi izvrstno občutite, a pišete jih slabo. Glejte, primer: »Za klobuk bo dján v nedeljo cvet mladosti.« Nič ne razumem.

V. Ambrožič. Take kot »Srečni mrtvi«, »Vseh mrtvih god« bi bile kot priložnostne pesmi za »časopis« dobro berivo. »Mladika« pa ne more priobčiti, ker Vaše ljubko preproste, domače misli niso dovolj pesniško povedane.

Za danes dovolj! Studirajte navedene primere! Zaradi lastnega napredka! Drugič kaj načelnega zraven! Zdravil!

Naše slike.

Bernardo Strozzi: **Kuharica.** O Bernardu Strozzi, čigar sliko kuharice prinaša ta številka, je »Mladika« že govorila (glej sedmi letnik, str. 111). Zopet upodablja kos najpreprostejšega življenja, temno kuhinjo in kuharico, ki skube razno perutnino. V levem kotu visi nad živahnim ognjem velik kotel na težki verigi; tam vre voda, s katero bo dekle perutnino poparila. Po kuhinji so raztresene race, fazani, gosi, s stropa visita dva ogromna purana. Kuharica je okrogla, črnolasa in črnooka Italijanka malo mikavnega obličja; v naročju drži debelo gos, a gleda naravnost iz slike, kakor da jo je kdo med delom poklical. Vsa ta navlaka je zopet priča Strozzijevega naturalističnega stremljenja: upodobiti čim več najobičajnejših predmetov, ki izključujejo že po svoji naravi vsako višjo idejo. Zato je med mrtve živali postavil še krasen vrč, ki gotovo ne sodi v to okolico, za dekle naslikal pisano preprogo in v desnem kotu spredaj prazno košaro. Celo kuharice ni upodobil pri živahnem opravku, marveč kakor predmet med ostalimi predmeti, kot portret, ki modelu najbrže ni bil popolnoma po volji, če ga je kdaj videl.

Poslanica o pomlajevanju.

Prezgodaj ostarelemu prijatelju v pobudo napisal dr. A. B.

Ko sem po najinem zadnjem svidenju pred letom dni doma pripovedoval o Tebi, dragi mi pobratim izza dijaških let, kako nepričakovano si se pojesnil, je hotela ženica, ki Te visoko ceni kakor menda nikogar, brž poizvedeti vse podrobnosti jesenskih izprememb pri Tebi. Tako sem ji poročal o Tvojem čelu, ki da se Ti je zelo povečalo navzgor in nazaj, o Tvojih nekdanj črnih kodrih, ki so na sencih čisto zimsko beli, o bledikatem in gubastem obrazu, o okornih kretnjah, o umerjenem govoru brez nekdanje prešernosti in zvonkosti, o pogledu, ki izgublja ognjevitost in prisrčnost in izraža bolečnost in nezaupnost — morda radi napredujoče naglušnosti, o preudarnosti in malosrčnosti namesto nekdanje objestnosti in drznosti. Sočutne poteze, ki so se izprva pojavile na ženinem obrazu, so se polagoma razlezele v hudomušen izraz in pripomnila je, da sem bržkone sebe opazoval v zrcalu, ker vsi naštetih znaki bližajoče se zime na Tebi da pristojajo v višji meri meni, ki da sem vrh tega še čemerer in siten, sploh popoln stavec, ki naj se vendar spametujem ter bolj skrbim za svoje zdravje in življenje, kakor se spodobi človeku, ki ima veliko kopo še neizvršenih dolžnosti na glavi.

Človek, ki je že srečal Abrahama, kakor midva, zorni moj dečko, ni posebno občuten za domače »pridige«, a ženine besede so me le zadele v živo in obtičale v meni kakor trn, ki se je zalomil pod kožo. Kaj če so ženini očitki utemeljeni? Nisem se sicer še zavedel ostarevanja, saj poznam več

plešcev, ki so drugače prav krepki in mladeniški, saj je v modi, da izpreminjamo šar svojih las in brk že sredi moške dobe in da si dajemo rasti tretje zobovje že v zgodnjih letih. Vendar zadeva je pereča in nujno zahteva razčiščenja, saj star biti je hudo, še hujše za starega veljati brez upravičenosti.

Brat osel.

Kako in kdaj človek ostari? V te misli zatopljen sem korakal na Grad in ugotavljal, da je človek nekaka kemična spojina duševnosti in telesnosti. Duševna sestavina sama pač ne more ostarevati že radi svoje narave, pač pa zadeva ostarevanje telesno stran človeka, tisti del našega jaza, ki mu je pravil duhoviti asiški svetnik »brat osel«. Prišedšemu na Grad, mi je ta moj brat osel vzbudil prav resne pomisleke: bil je ves zasopel in celo poten po tako kratkem in lahkem sprehodu! Vendar se nisem še upal izreči končnoveljavne sodbe o njem. Pogled na Krim, ki ga imam v dobrem spominu radi lepo uspelih izletov, mi je navdahnil misel, da prekusim vrednost svojega osla na tej zelo pripravni in priročni gori.

Kmalu nato sem se odpravil na Krim sam, da bi nemoten opazoval in ocenjeval sposobnosti in vrednost svojega osla. Uspeh te preskušnje je bil, kar Ti hočem odkritosrčno priznati, zelo klavrn, da ne rečem porazen. Bil je takrat vroč pomladni dan in zgrešil sem tudi večkrat pot, kar se redno dogaja skoraj vsakemu obiskovavcu izanskega očaka, toda da sem spravil osla na vrh, kamor sem dospel še pred kratkim časom brez znanega truda, je bilo treba neznankega napora in prav angelskega potrpljenja. Osel se je potil že ob vzhodu

ter silil v vodo, navzgor je hropel, kašljal in se dušil kakor jetičnik ter iskal sence in pod vsako bukvičo ali hojo je hotel polegati in dremati, na vsaki strmini se je nerodno spotikal in opletal, kakor da je vrtoglav. Na vrh dospel, je pokazal naravo pravega kraškega osla, trmasto je odklanjal vsa sicer všečna krepila, ki sem mu jih pripravil, leno se valjal po solnčni trati in meni grenil uživanje razgleda. Trmo je trdovratno držal še naprej, niti doma ni maral dobre večerje, tako da je žena pomilovalno in zmagoslavno pripomnila: »Kar ti pravim že več časa! Nisi in ne boš več za taka mladeniška podjetja. Doma se drži in ženo poslušaj!«

Kdo bi se prepiral z dobrohotno ženo? Molče sem poslušal prijazne nasvete, kako naj neugujem brata osla z vsa skrbnostjo in nežnostjo, da se mu bo še ljubilo nositi me katero leto po tej zemlji. V duši pa je rasel silen odpor proti neprijetnemu položaju in iskal sem izhoda iz mučne zagate.

Priznal sem sam sebi žalostno dejstvo, da je moj osel zelo propadel in strahotno nazadoval v svoji splošni sposobnosti in uporabnosti, nisem pa mogel in hotel pritrditi ženinim nasvetom, da se naj sprijaznim z usodo starca. Saj sem komaj začel izvrševati svoje življenjske načrte, pa naj že končujem? Kajpada! Vse poskusim prej in tvegam vse, da si odženeim starost.

Na misel so mi prišli razni pomlajevalni poskusi, zlasti oni, ki so v poslednjih letih napravili toliko trušča po dnevnem časopisju. Ker poznam njih dejansko vrednost iz strokovnih virov, nisem več upošteval tistih pripomočkov. Takega pomlajevanja, da mi postane osel srborit in pohoten,

ne rabim in ne maram, pač pa hočem gibčno, vztrajno in predvsem poslušno živinče!

Ogledoval sem si svojo oslovsko plat bolj natančno. Sram me je oblivala, ko sem ugotavljal premnoge nedostatke in hude okvare in priznaval, da mi osla ni toliko oglodal zob časa, kolikor sem ga spridil sam po lastni nemarnosti. Poslušaj, kako sem odslej popravljaj svoje zanikrnosti in osla mladil!

O hrani.

Kako naj bo debelušasto živinče okretno in živahno? Koliko moči se izrablja sproti že radi mrtve teže, ki jo nosi osel neprestano v svoji odvišni tolščici, koliko slabotnejši, za delo manj sposobni so udje in drobje, ki jih je prerastla ali zalila mast. Odtod hitra upehanost že pri lahkkih naporih, odtod težnja po laagodju, odtod mehkužnost in lenobnost.

Pitan vol spada v mesnico, ne pred plug! Kaj naj ukrenem s svojim trebušastim oslom, da me prezgodaj ne spravi pod rušo?

Odgovor mi je bil lahek, izvršitev pa znatno težja. Osel je očitno dobival doslej preveč krme ali predobro krmo ali oboje skupaj, gotovo več hrane, kolikor je je mogel izrabiti, zakaj zamaščenost je največkrat izraz preobile hranitve. Glede omejitve v množini hrane nisem imel zunanjih zaprek, saj se da ta stvar tako urediti, da se toliko ne opazi v večji družini, koliko pravzaprav ješ. Večja ovira je bila stara razvada, globoko utemeljena v oslovski naravi, ki hoče jesti do sita večkrat na dan. Polagoma sem izvedel, kar velevata navadna pamet in zdravniška izkušnja: osel je dobival krmo samo dvakrat na dan in le enkrat toliko, da se je mogel nasititi. Uporni osel, ki je zelo spreten v trebušnem govorništvu, je izprva glasno razgrajal, kesneje samo še godrnjal, a naposled umolknil, uvidevši, da so vse pritožbe zaman.

Druga zadeva glede kakovosti hrane je bila težavnejša, ker ne spada v moje območje, saj jaz ne znam in bi tudi ne utegnil kuhariti. Jaz bi rad krmil svojega osla zgolj z rastlinjem, ker je rastlinska hrana oslu bolj primerna in ker so mesojede in mrhojede živali za delo neuporabne, lene, trmaste in potuhnjene, sploh neukrotne. Moja sicer izvrstna ženica ima predsodke glede kuharske umetnosti ter je napravljala hrano, kakor je videla pri svoji materi in kakor jo popisujejo slavnoznanje kuharske knjige, ter trdi, da je brezmesno kuharjenje zamudnejše in dražje. Kakor tolikrat v življenju,

ni obveljala ne moja ne ženina, ustalil pa se je v hiši tih sporazum, da se hranimo pravzaprav z rastlinjem, meso nam je le bolj za ocvirke, priprava jedi pa je skrajno preprosta, kakor v kmečki hiši v oddaljenih hribih. Moj osel je nekaj časa debelo gledal »svinjsko kuho«, a kmalu se je privadil pretežno rastlinski hrani, da nima niti skomin po prejšnji. Blagodejne posledice omejene in predružačene hranitve niso izostale, osel je izgubljal trebušatost in lenost.

Pri Tebi, stari moj dečko, je prehranjevalna zadeva obratna. Moj osel se je postaral radi obilja, Tvoj osel hira bržkone zavoljo stradanja. Težko je zadeti zlato sredo, a Ti očitno zanemarjaš svojega osla. Daj oslu, kar je oslovega. Ob pičlem osatu Ti obnemore zaradi pičlosti in osatnosti; ali mu dajaj pičlo detelje ali obilo osata! Učenjaki so izračunili, koliko hranilnih vrednot je treba za obstoj in delo vsaki živi. Ako si v dvomu, stopi na tehtnico vsak mesec; ako nazaduješ s težo, dodajaj pri hrani, ako preveč napreduješ, pa si pritrđuj! Tako se kmalu uravnotežiš; kot pravilo velja, da tehtaj odrasel toliko kilogramov, kolikor meriš centimetrov nad meter. Pripominjam pa, da so sušci povprečno bolj dolgoživi od debeluharjev in da vsi ljudje, ki so dosegli izredno starost, pripisujejo svojo dolgoživost pičli hranitvi.

O delu.

Iste, če ne večje važnosti za pešanje oziroma uspevanje osla je zaposlenje. Rja na plugu je znak nedelavnosti in — starosti. Za vsa živa bitja velja poseben življenjski zakon: kar dela, se ne obrablja, marveč ohranja in krepi, kar ne dela, propada. Zobje so sijajen primer tega življenjskega zakona; kdor jih rabi, za kar so, namreč za grizenje in žvečenje, si jih ohrani zdrave in čvrste, kdor jih v te naravne namene ne rabi, mu propadajo navzlic zobnim krtačkam, pomadam, prahom in ustnim vodam ter zobozdravniški pomoči. Kakor z zobmi je z vsakim posameznim delom in vsem telesom. Osel mora delati, in sicer resno in redno delati, sicer propade in ostareva mlad!

Dandanes je ta zadeva precej težavna, ker je premnogo poklicev, ki ne zahtevajo skoraj nič telesnega dela ali pa zelo enostransko, in še to v zaprtih prostorih in nezdravem ozračju. Dasi imam pri svojem poklicu že nekaj gibanja na prostem, dasi se ukvarjam tudi z vrtom, vendar je vse to mnogo premalo mišičnega dela za mojega osla. Svoj čas je moral človek

ali peš ali na konju, če je hotel kam priti, dandanes imamo toliko udobnih občil na razpolago, da smo se odvadili hoji, ki je najbolj zdravo gibanje. Cepil in žagal bi drva, pa so mi predraga v primeri s premožom. Telesne vaje tega ali onega sestava, ki naj jih človek opravlja v sobi, so sicer dobre in priporočljive, ako ni drugih možnosti, a meni nič kaj po godu, ker mi ne ugaja zaprti zrak. Zato sem se odločil, da bom več hodil, in sicer ponajveč navzgor. Polagoma sem oblezel bližnje in daljne griče in hribe. Stari moj osel se je le malo upiral, ker sem ga le zelo oprezno navajal na daljše, napornejše in naglejše pohode, da ni čutil stopnjevalne razlike. Časih se je že kujal, zlasti ob soparnih dnevih, toda z dobrohotnim, a odločnim prigovarjanjem sem ga navadno spravil tja, kamor sem hotel. Opazil sem, da je še najrajši ubogal, ako sem ga pred pohodom in med pohodom zelo pičlo krmil in tudi z vodo skoparil. Tako sem svojega osla pripravil, da me je brez oslovskih nagajivosti nesel na Stol in Triglav po strmih potih, in sicer v tolikem času, kakor je označen na planinskih deskah. Vsekakor uspeh, ki opravičuje upanje, da se mi zanemarjeni osel opomore!

Pri Tebi, premladi moj starec, je ta zadeva hujša ko pri meni. Tvoj osel nima prav nikakega dela, ko čepiš pri svojem zgolj duševnem delu v zaprtih prostorih in se komaj vsake kvatre oddaljš od svojega bivališča, ko Te nujni opravki kam kličejo. Pri tolikem zanemarjanju Ti osel gine in ostareva. Izgovarjaš se s časom, ki ga nimaš za take oslarije. Verjemi mi, da se Ti čas, ki ga porabiš za oslovo nego, obilo povrne, zato si ga vzemi! Samo spanja si nikar ne krči, ki je za Tvoje možgansko delo že tako prekratko. Izpod 7 ur je spanja premalo, kar je čez 8 ur, je zdravemu človeku odveč! Sicer pa vedi, da je po gibanju na prostem zraku spanje mirnejše in izdatnejše!

Napravljaj si drva sam, žagaj, kolji in cepi jih, da jih boš imel vedno v zalogi. Za vrt ne najemaj nikogar, kar je moškega dela, opravljaj sam! A nog ne pozabi, vsaj dvakrat na teden napravi daljši izprehod, najrajši na kako strmino. Pazi, da umeriš svoje korake tako, da se Ti osel nikdar ne zasope ali preveč ne razgreje, sicer se Ti utegne upreti, da ga dolgo ne spraviš nikamor ne zlepa ne zgrda. Osel naj niti ne čuti, da ga vežbaš za hujše napore, pa Ti bo krotek in ubogljiv kakor kužek. Čudom se boš čudil že čez nekaj mesecev, če že ne tednov,

kako so se oslu okoreli udje in sklepi zgibali, kako se je mlahavo mišičje okrepilo, kako se je slabotno srce ojačilo, kako lahko mu je dihanje tudi po daljših in napornih potih!

Mestna mladina se strastno oklepa sporta. Jaz vidim v tem stremljenju, ki naj je pametno in umerjeno, zdrav odziv človeške narave zoper toliko škodljivosti mestnega življenja. Okle-niva se tudi midva mladinskega gesla: Čim več gibanja v prirodi in tekmujeva ne toliko v naglosti, kar je svojsko le mladim, pač pa v vztrajnosti, kar je primerno najinim letom!

Z gibanjem na prostem zraku zavedaš več muh hkrati: prvič giblješ, kar je nujno potrebno za ohranjanje in osveževanje mišic, torej delovne moči; drugič pa se napajaš s svežim zrakom, ki je izmed vseh potrebščin najbolj potrebna, saj je zračni kisik glavni pogoj vsemu življenju; tretjič si oplajaš duha z najlepšimi užitki, ki jih nudi mati priroda povsod, posebno pa na gorskih vrhovih.

O bolehanju in utrjevanju.

Odkar se pozna, tožiš o mnogoterih nadlogah in boleznih, ki Te tarejo in starajo. Od nekdanj da že trpiš na večni »pošasti«, kakor pravijo najini rojaki vsakovrstnim zasliženjem in vnetjem v sopilih od nosa do najdrobnejših dušnikov v pljučih. Tudi revmatičen da si neprestano, zdaj Te trga v plečih, drugič Te drži v križu, tretjič Te zbada v strani, zadnjič Ti je stopilo v bedro, da si se valjal po postelji kar več tednov. Tudi želodec da se Ti večkrat kuja, glava da Te pogostoma boli, da spiš zelo slabo in ne vem, kaj še vse Te nadleguje, sploh da si Ti nekak zbornik vseh bolehnosti, ki da spadaš kot neizčrpen predmet za proučevanje znanih in neznanih boleznih na kakšno kliniko. Zato meniš, da je treba počen lonec skrbno povezati, sicer se razsuje.

Moj odgovor najprej glede Tvojega sklepa: Prispodoba ne velja, ker oslu se zlomljena kost lepo uraste tudi v poznih letih. Po pljučnici ali kateri drugi oslovski bolezni okreva osel redno in popolnoma. Znane so celo take bolezni, ki odpravljajo stare bolehnosti; po legarju se prejšnji slabiči stalno okrepe.

Glede stvari same pa, namreč Tvojega neprestanega in vsestranskega bolehanja, se mi ne zdi Tvoj položaj tako obupen, niti resno nevaren; nekoliko siten je in nič več. Z bolehnim oslom je križ, ki se da odpraviti s pametnim ravnanjem. Po vsakem obolenju je osel bolj mehkužen in občut-

ljiv radi prestane bolezni, še bolj ga skvari preobzirno in preveč sočutno ravnanje z njim. Škoda je dvojna, osel je zrahljan po bolezni in razvajen po Tebi, zato ima manj odporne moči zoper ponovno obolenje. Ko se to nekaterikrat pripeti, je osel trajno bolehen in — Ti z njim, ker si mu pustil, da je tolikrat obolev in se prepustil njegovemu oslovskemu vodstvu, z oslom sta zamenjala vloži, osel Ti je gospodar, ti si mu hlapec — pravi oslov osel!

Ne verjameš? Ne pojmuješ te globeke življenjske resnice? Preudari in poskusi tole preskušeno vodilo, ki Ti ga dajem kot človek, ki živi od bolezni in bolnikov. Najprej ponavljam geslo slovitega zdravnika - pesnika - dušeslovca: Drzni se biti zdrav! Težko je, ko Ti osel resno oboli, javlja svoje bolečine in onemoglost in Tebe prevzema skrb ali bojazen za njegov obstoj, da ohraniš mirnodušnost ter ravnaj po pameti. Ne daj se begati, ne oboli z oslom, marveč ohrani se zdravega, predvsem pa ne kloni! Naj osel pogine, če že ne more več živeti, Ti pa se zavedaj, da ne pogineš z njim. Ta zavest Te ohrani mirnega, razsodnega in od oslovega položaja neodvisnega. Tako obvladuješ položaj, pa naj si bo še tako kočljiv ali brezupen; sredi najhujše bolezenske stiske Ti ostane duh veder in najbolj sposoben, da vodi — oslovo usodo in jo prečkrene na bolje! Ne vdaj se boli, strahu in obupu!

Sevé, krepkega duha je treba, jasne razuma in klene volje! V izobraženem svetu je dandanes mnogo znanja, a vse to je razrvano in razmetano, kakor v razvalinah; volje, prave, resnično močne volje pa sila malo, ker novodobni človek ve vse, le o sebi, svojem bistvu in namenu najmanj, zato tudi ne zna in ne more prav hoteti! Oslovski sla vodi novodobnega človeka, zato mu gre tako narobe tudi z zdravjem. Ti pa, ki imaš pravilni nazor o življenju in človeku, ki si že nešteto krat izpričal nezlomljivo svojo voljo, vzemi osla v roke, da Te uboga tudi glede zdravja. Ukaži mu, da mora biti zdrav, to je Tebi uslužen in Tvojim namenom vedno na razpolago! Pa bo.

Prav brez sile ne pojde, a silo rabi zelo oprezno in po pameti. Življenjska modrost obstoji v tem, da zadeneš zlato sredo med siljenjem in popuščanjem. Daj oslu, kar mu je resnično treba: primerne krme in dovolj, a ne preveč počitka; navajaj ga na delo, trdo in vztrajno delo, a ne zlorablaj ga preko njegovih moči; utrjuj ga in

krepi, da ga ne bo začelo bosti na strani ali v hrbtu, če zjutraj zagleda meglo, da ne bo takoj prhal in kašljal, če slučajno stopi na mokra tla, da ga ne bo trgalo ne vem kje, če popihne sapica preko njega!

Osla je lahko utrditi v mlajših letih, a se dajo doseči tudi v kesnejših letih prav zadovoljivi uspehi. Vedeti je treba, da ima osel prav zanesljivo varovalo zoper vsakovrstne vremenske in drugačne neprilike v — svoji koži. Ker mu kožo zanemarjamo, zato je ves osel tako občuten in mehkužen. Neža kože je pol zdravja! Le snažna koža more opravljati svoje posle točno, zato skrbi za zadostno snago. Še večjega pomena je utrjevanje kože, to je usovršenje kože, da nas varuje mraza in vročine, vlage in suhote. Nihče ne more trajno živeti pod steklom, nihče naj se ne zanaša na obleko in obuvalo, zoper vremenske in podobne neprilike nas varuje samo utrjena koža. Kožo je treba polagoma in zelo oprezno privajati na zrak in vodo. Zračne kopeli, izprva kratke in v mirnem ozračju, vplivajo zelo ugodno. Še bolje se utrjujemo z vodo. Umivanje, polivanje, pršenje in kopanje z nesegeto vodo so nekateri načini, da kožo privadiš na prenašanje mraza. Moj prijatelj je bil koncem svojih studij blizu groba, napovedali so mu smrt zaradi jetike prihodnj spomlad. Nekaj zdravnik mu je svetoval, naj se koplje vsak dan na prostem. To je delal vestno tudi jeseni in pozimi. Ko je reka zmrznila, si je dal izsekati zadostno luknjo v ledu, da je mogel skočiti v vodo. V prihodnji pomladi je bil že čvrst, da je pozabil jetiko, danes, dasi že v letih, je orjak in mladeniško čil, koplje pa se še vedno vsak dan pred kosilom na prostem.

Posebno pazi na noge, da jih imaš vedno tople. Ako so Ti noge tople, ne prehladiš se tako zlepa. Ne zanašaj se toliko na obuvalo, noge Ti morajo biti gorke po naravi! Hoja, to je nožno delo, najbolj naravno segreva noge. Hodi spat s toplimi nogami. Za silo si napravi, ako so Ti noge preveč mrzle na večer in jih ne utegneš s hojo ogreti, toplo kopel za noge. Po topli kopeli jih oblij z mrzlo vodo, krepko oteri in posuši, potem zlezi v posteljo. Nikar ne rabi tople opeke ali drugih ogreval v postelji, z njimi se samo mehkužiš. Ako Te zebe v noge podnevi, ko večinoma čepiš pri delu brez gibanja, stopi zjutraj iz postelje v posodo z mrzlo vodo vsaj za trenutek, potem pa si noge oteri in se obuj, tisti dan Te ne bo zeblo. Priporočam Ti tudi, da hodiš, ko prilika

nanese, bos po slani ali snegu ali da malo pobredeš po vodi. S tem zelo enostavnim ravnanjem si ogreješ noge za stalno in pozabiš, kaj je »pošast« in nešteto drugih bolezni.

Tudi moj osel je bil že precej rahel in piškav; znatno pa se je utrdil, odkar ga navajam na vodo in na zrak. Vsekakor pričnem prihodnjo pomlad z njim ostreje ravnati, da bo neobčuten za vremenske izpremembe. — Utrjevanje, ki je pravzaprav borenje proti lenobnosti, udobnosti in mehkužnosti, je edini izhod iz neprestanega bolehanja in prezgodnjega ostarevanja!

Sklep.

Ob zaključku svojega predolgega in morda premalo jasnega pisanja podarjam, da so vse izražene misli plod mnogoletnega opazovanja in proučevanja življenja ter moje življenjske izkušnje. Človek je toliko zdrav, kolikor sam po pameti hoče; človek je toliko star, kolikor ga je resna volja. Vsa življenjska sila je v volji, ki je čisto drugačna kakor oslovska sla. Osel dobro služi, a slabo gospodari; v današnjem svetu prevladuje oslovstvo.

Omenjam še, da me žena ne zbada več s starostnimi pridevki kakor pred letom dni. Zaupam Ti tudi, da sem se prav resno namenil in odločil: vsaj dve desetletji hočem in moram delati, da končam svojo življenjsko nalogo. Svojo tričetrtstoletnico bi pa rad praznoval s Teboj vrh Triglava, ki si me spravil ob prvi četrstoletnici prvič v Zlatorogovo kraljestvo. Bog daj Tebi in meni krepke, vztrajne volje!

Mati.

Negovanje živcev.

Za duševno življenje človeka so možgani od vseh delov telesa največje važnosti. Od njih se razprostirajo po vsem telesu živčna vlakna in vlaknenca. Živci so orodje, po katerem prihajajo v dušo poročila lastnega telesa in vnanjega sveta, iz duše pa razni pojavi in naznanila telesu in vnanjemu svetu. S pomočjo živcev n. pr. zve duša o bolečini v zobu, o topli peči, o vonju cvetke, o veseli pesmi ptice. Živci pa obrnejo tudi oko k lepim barvam, uho k lepemu petju in spravijo roke in noge v gibanje. Tako vidimo, da služi en del živcev duši za spoznavanje, drugi del pa njenim željam in potrebam, zato razločujemo občutne živce in gibne živce.

V današnjih časih hitrice in vrvenja so živci preveč napeti; nalačamo jim

toliko dela, da ga več ne zmorejo. Ker pa se vsako prenaporno delo maščuje, nam tudi živci odpovedo in zbole. Saj vsi neštetokrat slišimo, da je nervoznost najbolj razširjena bolezen našega časa. Radi bolnih živcev pa trpi tudi vse duševno življenje in tako mineva smisel in veselje za življenje sploh. Zdravljenje in negovanje bolnih živcev je tako dolgotrajno, da se mi zdi nujno potrebno opozoriti naše matere na pravilno nego in krepitev živcev pri zdravem otroku, ki bodo mogli potem, ko bodo trdni in odporni, dokaj prenesti.

Pri dobro rejnih otrocih je prvi vzrok nervoznosti prezgodnje učenje. Pogosto se zgodi in je tudi čisto navaden pojav, da otrok s pravilnimi znamenji in gibi iznenadi svojo okolico prav zgodaj. To je povod za ljubečo mater, da začne prezgodaj z raznovrstnim učenjem, kar pospešuje tudi še z vsemi mogočimi sredstvi. Pri tem pa ne premisli, da so otrokovi možgani še premalo razviti in potrebujejo bolj kot vsak drugi del telesa nege in tudi varstva pred vsemi škodljivimi vplivi. Tako prezgodnje in prisiljeno učenje je za mlade živce vse prenaporno; možgani — ker prenapeti — bi se nepravilno razvijali, s čimer bi bilo onemogočeno ali vsaj ovirano njihovo poznejše delovanje.

Prav nazorne potrdilo tega so nam kmečki in mestni otroci. Mesten otrok je že zaradi okolice, ki ga obdaja, zelo zgodaj »vseveden«. Kakšen učenjak je navadno tak gosposki fantek ali punčka v primeri s kmečkim »štorem«! Vse to opazujemo najlaže v šolah. Toda skoro redna pot je pa potem ta, da ta neokretni kmečki fant, ki je prinesel v šolo spočite, zdrave živce, naenkrat oživi in prehititi vse one, ki so bili nekdanj toliko pred njim.

Nič manj neprevidno ne ravna tista mati, ki pozneje, ko so otrokovi živci že bolj razviti, sili k napornemu, samo duševnemu delu, ga trapi z vsemi mogočimi jeziki in glasbili. Prav tako je tudi pozneje, ko začne otrok čitati, ako mu dovoljuje mati vsakršno čtivo in poleg tega še kino in gledališke predstave. Preobilica novih in silnih vnanjih vtiskov otopi mlade živce. Saj pravi že Salomon: »Bolje, da imaš živega psa nego mrtvega leva.« Saj so zahteve v šoli že tako dovolj velike; zato ne preoblagaj otroka še doma z izrednim učenjem!

Znano je, da so vsi močni stresljaji možganov (kot udarec, sunek, padec) škodljivi. Razumna mati ne kaznuje otroka z udarci na glavo, z zaušni-

cam in podobnim. Nikoli ne uspava dojenčka z guganjem zibelke in ne dovoljuje telovadnih vaj, ki povzročajo silni dotok krvi v glavo.

Znana ter sto in stokrat izgovorjena resnica je: Alkohol je strup za živce! Otroci naj ve, da tudi prošnje v tem oziru nič ne izdajo. Tudi kava in čaj zelo slabo vplivata na živce. Kako živce oslabi vzbujenje, vé vsakdo iz lastne izkušnje. Sem spada v otroški dobi strah pred kaznijo, posebno pred telesno, pred raznimi živalmi in čestokrat tudi pred izrodki domišljije. Mati naj kaznuje dosledno; nikoli naj ne čaka s kaznijo, da bi s tem otroka oplašila. Palica naj nikoli ne zadene tresočega se otroka; vselej pa naj zlasti nekoliko odrasli otrok spozna, da vodi materino kaznujočo roko ljubezen in samozataja.

Usoden more postati strah pred tvorbami domišljije, pred samoto in temo. V prvih letih otroci o tem prav nič ne vedo, pozneje se jim to zlo ponajveč privzgoji s pripovedovanjem in čitanjem takih »pravljic« ali z žuganjem »bav bav te vzame« in »črni mož pride póte« itd. Mati bodi sama v tem oziru previdna in nadziraj tudi druge člane družine, da ti otroka ne oplaše! Če pa je tvoj otrok boječ in plašljiv, ne pomaga ne zasmeh ne žuganje in ne kazni. Le počasi, z navado in z jasnimi dokazi ga odvadiš. Takega otroka ne pošiljaj samega v temno klet ali na podstrešje, tudi ga ne sili, da bi spal v samotni sobi. Pomagaj otroku s svojo bližino premagati strah in če to dolgo ponavljaš, ga gotovo ozdraviš. Prav različno stališče zavzemajo otroci proti živalim. So otroci, ki hočejo vsako žival videti in se poigrati z njo; drugi zopet, ki bližine katerekoli živali — najmanj lajajočega psa — ne preneso. Mestni otrok obstane v »spoštljivi« razdalji od rogate krave, dočim kmečki otrok pase celo čredo krav. Saj je res, da imamo živali, katerih naj otrok ne spoznava od blizu, n. pr. kače. Vidimo pa tudi, da je ta strah pred živalmi privzgojen, kar nalezljiv. Le poglejmo naše mamice, kako se vedejo vpričo pajkov ali netopirjev! Ali je čudno, če je otrok prav tak?

Vse bolj živo stopajo v otrokovo življenje skrbi in vzbujanja v šoli: šolske naloge, šolska naznanila, konec leta itd. Kakor rdeča nitka se vlečejo skozi vsa šolska leta. Malmu lenuhu so ti dogodki prav koristni. Ni pa prav, če mati marljivega otroka iz samega častihlepa žene do skrajnosti njegovih moči. Revez ves vzbujen vedno primerja sebe z dru-

gimi, na drugi strani pa sam zapade častihlepju, kar mu v življenju dela vseskozi težave.

Ne smemo pozabiti tudi še velikega sovražnika zdravih živcev pri dorasčajoči mladini: nečistosti. Krepki živci so neposredno plačilo za čisto življenje, globoka pobožnost pa najboljše poročilo za lepo življenje. Razumna mati pripravlja otroku z vzgojo k pravi pobožnosti važno sredstvo in varstvo za dobre živce.

Nežne otrokove živce pa ni treba samo varovati raznih škodljivih vplivov, nego jih je treba tudi krepiti. Otrok naj živcev sploh ne čuti. Vsa pravila o zdravstvu so obenem tudi pravila za krepitev živcev: pravilna prehrana, previdno utrjevanje telesa, gibanje v svežem zraku, enakomerno menjavanje dela in počitka in zadostna mera spanja. Toda še eno je potrebno: vedrost duha in srca! Prav zares potrebujejo otrokovi živci solnčnih žarkov v pravem in prenesenem pomenu. Večno nerganje nad otrokom, to je pusta in vlažna megla. Vse naj sicer, mati, vidijo tvoje oči, toda malenkostne slabosti navidez prezri in jih ob svojem času popravi, a celo skoz oblake svarila in kazni naj sveti tvoja materina ljubezen!

A. Lebar.

Kuharica.

Uredništvo »Mladike« mi je tudi letos odkazalo skromen kotiček, da postrežem cenjenim naročnicam s kuhinjskimi navodili.

Vsi ti recepti so preizkušeni doma z večkratnim kuhanjem, zato upam, da so pravilni. Vendar se utegne zgoditi, da najdejo cenjene naročnice še kje kako nedovršenost. V tem primeru jih prosim, naj mi v »Mladiki« take nedostatke sporočijo. Želim tudi, da se oglasijo dekleta in mlade gospodinje, kadar potrebujejo kak nasvet glede kuhe in gospodinjskih del. Pripravljena sem jim ustreči in odgovoriti na vsa taka vprašanja. Dobro in lepo bi bilo, da bi se gospodinje po domače pogovorile v »Mladiki« o svojih težnjah. Zato pridite in brez okolnosti povejte, karkoli Vas moti v gospodinjstvu in v čemer še niste izurjene! Zmeraj boste dobrodošle.

Rožnata juha.

Osnazi, operi in zreži tri rdeče korene, tri srednje debele krompirje in eno čebulo ter to vse stresi v lonec, prideni še vejico zelene in zalij z $2\frac{1}{2}$ l vode. Ko je kuhano, pretlači vse skozi sito ali cedilko in zlij nazaj v lonec; prideni za jajčno velikost sirovega

masla, osoli in pusti, da še nekaj minut vre. Nato juho zlij na zrezan, opečen kruh.

Fižol z zelenjem in rižem.

Skuhaj v loncu $\frac{1}{4}$ l namočenega fižola v pol litru vode in ga osoli; posebej pa skuhaj za krožnik na debelo narezanega in poparjenega svežega zelja. Ko je zelje skoraj skuhano, mu prideni dve pesti riža ter kuhaj vse skupaj še četrtr ure; prideni še skuhanega fižola in prežganje, katero napraviš iz ene žlice masti in pol žlice moke; ko vse skupaj še dobro prevre, daj kot prikuho ali samostojno jed na mizo.

Ostalo meso s papriko.

Zreži na tenke dele $\frac{1}{4}$ kg kuhanega ali pečenega mesa. Razgrej v kozi za žlico masti in ji prideni drobno zrezane čebule in zelenega peteršilja. Ko se nekoliko zarumeni, prideni zrezano meso in ga duši 2—5 minut, priliž dve žlici juhe, prideni ščep popra in kuhaj še 2 minuti; prideni še žlico drobno zrezane paprike iz kisa in 1—2 kuhana, olupljena in na kocke zrezana krompirja. Ko vse še prevre, postavi kot samostojno jed na mizo.

Krompirjevi slaniki.

Deni na desko 12 dkg moke, 10 dkg kuhanega ter nastrganega krompirja, 6 dkg sirovega masla in prav malo soli. Napravi iz tega testa za prst dolge in debele paličice, pokladaj jih na pomazan pleh, pomaži vsako po vrhu z raztepenim jajcem in potresi s soljo in kumno ter speci v srednje vroči pečici.

Hlebčki iz riža in ohrovtu.

Liste srednje velike ohrovtove glave operi ter jih skuhaj v vreli osoljeni vodi napol mehko. Kuhane odcedi in ožmi, položi jih na desko in na drobno sesekljaj. Posebej pa duši $\frac{1}{4}$ l riža v žlici masti, ki si v njej zarumenila pol drobno zrezane čebule, zalij ga z vročo vodo in ga kuhaj 15 minut. Nato prideni k ohrovtu riž, sol, eno jajce in ščep popra. Vse skupaj dobro premešaj, stresi na desko, kjer napravi majhne hlebčke, ki jih po straneh potresi z drobtinami, in speci v vroči masti. Na mizo jih postavi kot samostojno jed s krompirjevim guljažem.

Hlebčke iz riža, ohrovtu in ostalega mesa tudi lahko napraviš. Meso, pečeno ali kuhano, drobno zreži in ga prideni ohrovtu (mesa naj bo za 1 do 2 žlici). Za te hlebčke lahko porabiš ostali dušen riž.

Krompirjevo vzhajano testo za štruklje.

Stresi na desko $\frac{1}{2}$ kg moke, 30 dkg olupljenega, kuhanega, odcejenega in skozi sito pretlačenega krompirja, drobno jajce, $1\frac{1}{2}$ dkg v nekaj žlicah mlačnega mleka razmočenega drožja, 5 dkg sladkorja, 3 dkg masti ali dve žlici olja in nekoliko soli. Iz vsega tega napravi testo, ki ga ugnetaj četrtr ure. Na desko pogrni prtič ter ga potresi z moko, nanj pa položi testo, ki ga pokrij z večjo skledo in ga pusti čez noč na hladnem vzhajati. Drugi dan testo razvaljaj in ga nadevaj.

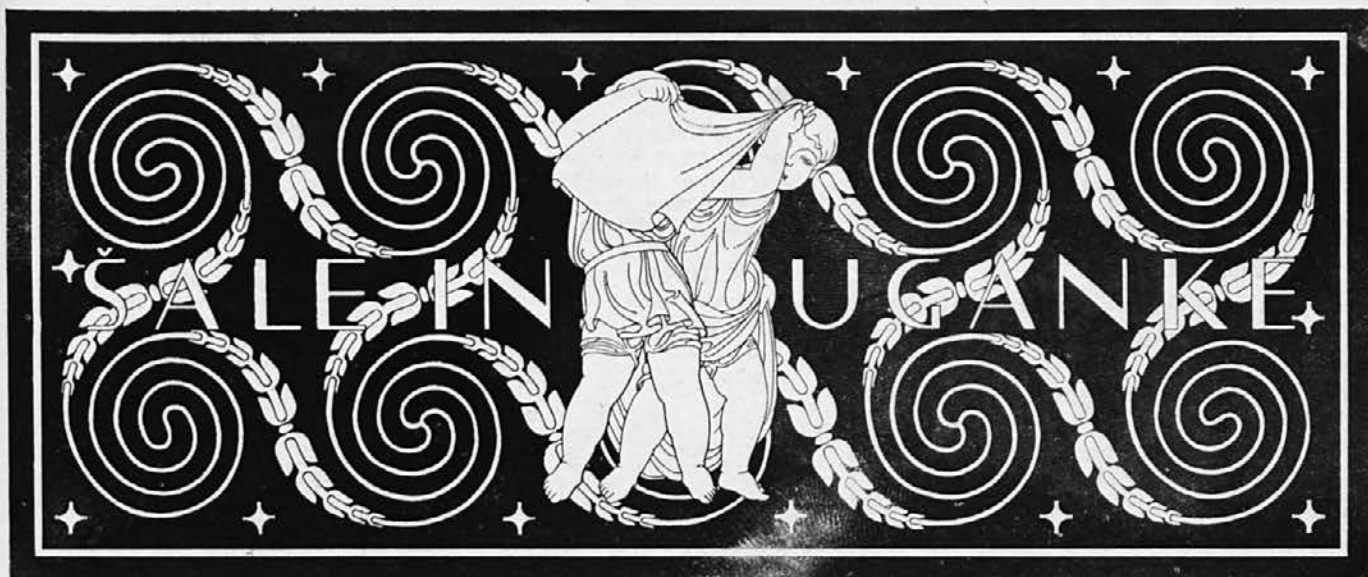
Tirolski štrukelj iz krompirjevega vzhajanege testa.

Olupi štiri srednje debela jabolka, odstrani jim pečke in jih nastrgaj na repnem strgalniku, primešaj jim prgišče zrezanih orehov, veliko prgišče v maslu ali masti precvrtilih krušnih drobtin, nekaj na drobno zrezanih smokey, ščep cimeta, nekoliko na drobno zrezane limonove lupine, dve žlici sladkorja, eno žlico rozin, vse pa poškopri z žlico ruma. Ko vse dobro premešaš, potresi nadevo enakomerno na razvaljano testo. Štrukelj zvij od dveh strani proti sredi, tako da nastaneta dva zvitka, položi ga na pomazan pleh in postavi na gorko za četrtr ure, da nekoliko vzide; nato ga pomaži z jajcem in peci v srednje vroči pečici tri četrtr ure. Pečen štrukelj razreži in postavi gorkega ali hladnega na mizo.

Silvestrov kolač.

Mešaj $\frac{1}{4}$ ure 10 dkg sirovega masla, 10 dkg sladkorja in 2 rumenjaka, nato prideni $\frac{1}{4}$ l gorkega mleka, 45 dkg moke, nekoliko soli, $1\frac{1}{2}$ dkg v treh žlicah mlačnega mleka razpuščenega drožja (vzhajanege) in žlico ruma. To vse dobro stepaj četrtr ure. Nato prideni na drobno zrezane lupine od polovice limone in sneg dveh beljakov ter stepaj še nekaj minut, prideni še 5 dkg rozin, 5 dkg »vamprlov«, 3 dkg olupljenih in na listke zrezanih mandeljev, ščep cimeta ter gvirca. Vse prav dobro zamešaj, in stresi polovico tega testa v dobro pomazan model, k drugi polovici pa zamešaj žlico kava. Nato stresi vrh prvega, vse razravnaj in postavi na gorko, da vzhaja. Vzhajano postavi v pečico in peci $1\frac{1}{2}$ do 2 uri v srednje vroči pečici. Preden streseš kolač iz modela, ga polij z dvema žlicama ruma ter ga pusti v modelu še nekaj minut, nakar ga stresi na krožnik in potresi s sladkorjem.

M. R.

Za smeh.

Prijazno sosodstvo.

»Gospa, prišel sem Vam uglasti klavir.«

»I, saj Vas nisem naročila.«

»Vem, gospa, ampak Vaš sosed me je poslal.«

Zamotano.

»On ni tako neumen, kakor mu lice kaže.«

»Seveda ne; zato ker mu lice ne kaže, da je tako neumen, kakor je res.«

Maščevanje.

K znanemu pesniku in dramaturgu pride mlad literat, ki je hotel občinstvu javno čitati svoje pesniške proizvode, po svet, kako naj se na odru vede pri nastopu in odhodu.

Na nesrečo pa začne mladi literat dramaturga moriti s čitanjem svojega izdelka od začetka do konca.

»Ali mi zdaj, ko poznate moje delo,« pravi končavši literat, »izvolite dati svoja navodila?«

»Na oder stopite,« pravi resno dramaturg, »popolnoma naravno in neprisiljeno.«

»In kako naj odidem?«

»To je pa bolj sitno in kočljivo. Takoj ko svoje delo prečitate, pozdravite občinstvo skromno s poklonom in se lepo tiho po prstih umaknite z odra.«

»Zakaj pa po prstih?«

»Zato, da ne zbudite občinstva.«

Cvetlični dan.

G a š p e r : »Jaka, kakšen pa si?«

J a k a : »Ali ne veš, da je bil včeraj cvetlični dan 'Dobrodelnih žena'?«

G a š p e r : »Kaj pa imajo cvetlice in dobredelne žene opraviti s tvojimi buškami?«

J a k a : »Mojā, kot navdušena dobrodelna žena. me je, ker sva ga predolgo vrtila, obsula s cvetjem, pa pozabila vzeti rože iz loncev.«

Zahtevna kuharica.

K dvornemu svetniku v pokoj, čigar žene baš ni bilo doma, vstopi nova kuharica in ga povprašuje:

»Ali gospa sama nakupuje?«

»Nikoli.«

»Koliko prostih dni bom imela na mesec?«

»Štiri.«

»Ali je gospa stiskava?«

»Ne.«

»Ali kosite gospod in gospa kdaj zunaj?«

»Redkokdaj.«

»Ali imata gospod in gospa dosti obiskov?«

»Razmeroma malo.«

»Ali mora kuharica nositi premog iz kleti?«

»Da.«

»Ali imate ličarja za parkete?«

»Da.«

»Ali mora kuharica nositi avbico?«

»Če hoče.«

»Ali imate pse ali mačke?«

»Ne.«

»Otroke?«

»Še manj.«

»Oprostite, gospod, da imam toliko zahtev. Taka sem pač.«

»To je Vaša pravica. Toda dovolite mi zdaj, da Vas tudi jaz nekaj vprašam?«

»Seveda.«

»Ali znate gosti na harmonike?«

»I, ne! gospod!«

»Potem Vas pa ne moreva rabiti, kajti midva hočeva le tako kuharico, ki zna na harmonike. Kaj hočete, taka sva pač. — Pa z Bogom!«

Gospod Brihta.

Brijatelj: »Poglej, poglej, nov bankovec!«

Brihta: »Kam pa denejo stare?«

Prijatelj: »Banka jih uniči.«

Brihta: »Škoda! Koliko ljudi bi lahko srečnih napravila z njimi.«

Najboljši dokaz.

Podjetnik: »Gospod knjigovodja, ker imam važno delo, recite vsakemu, da me ni v uradu.«

Knjigovodja: »Gospod šef, saj ne bodo verjeli.«

Podjetnik: »Bodo, bodo! Le tako napravite kot tedaj, kadar me res ni doma.«

Knjigovodja: »Kako?«

Podjetnik: »Dremajte!«

Nadobudna mladina.

Šolski upravitelj: »Gospodična učiteljica je obolela in tri dni ne more učiti; zaradi tega dopusta ne bo šole.«

Otroci (zlete iz šole in kriče po vasi): »Do pusta ne bo šole, živio!«

Uganke.

Urednik: Peter Butkovič-Domen,
Zgonik, p. Prosek, Italia

1. Konjiček.

(Domen, Zgonik.)

Šteje 8 točk.

Allegro

2. Vraza.

(Branko Sodnik, Ljubljana.)

Šteje 3 točke.

Z V sem jaz orjak,
s P pa ptič čudak.

3. Enačba.

(Mirosljub, Kočevje.)

Šteje 5 točk.

$$(a - b) + (c - d) + [(e + g + i) - (e + i)] \\ + (j - k) + (m - n) + [(o + p) - o] = x$$

a = slovenski pevec, b = morska prikazen, c = duhovnik-prirodoslovec, d = rabi voznik, e + g + i = ptica-plovka, e + i = ptica-plovka, j = naredi pek, k = število, m = doba človeškega življenja, n = ostra konica, o + p = vprašalni zaimek, o = priprava za tepež.

4. Drama.

(France, Središče.)

Šteje 7 točk.

- XI. Remec, Užičkarji.
- XII. Finžgar, Naša kri.
- XII. Cankar, Jakob Ruda.
- I. Lah, Noč na Hmeljniku.
- I. Pregelj, Azazel.
- IV. Ogrinec, V Ljubljano jo dajmo!

5. Otrok.

(Domen, Zgonik.)

Šteje 9 točk.

RINDALMIR

IZUZOOZOO

BZA
TEL
ITK

DOMEN

6. Spremenitev.

(Hrovatin Boris, Ljubljana.)

Šteje 3 točke.

5 1 8
5 1 8

Spremeni to število v sto s tem, da premestiš dve paličici!

7. Podobnica.

(J. B., Šentviška gora.)

Šteje 4 točke.

od
ro se it

8. Računska naloga.

(Miklavič Oskar, Livek.)

Šteje 9 točk.

Dva ugankarja sta stavila tole stavo: Drugi dobi za vsako nerešeno uganko polovico tega, kar prvi za rešeno. Prvi je rešil tri četrtine ugank, za kar je dobil 75 lir. Koliko ugank je rešil, ako je razlika med nerešenimi ugankami in med zneskom za rešeno uganko eden.

9. Opera.

(Rado, Št. Vid nad Ljubljano.)

Šteje 8 točk.

- III. Grofica Marica Reda F in G
- II. Netopir Red C
- V. Večni mornar Red F
- II. Boris Godunov Reda B in E
- VI. Netopir Reda A in D
- VII. X Izven
- VIII. Y Izven
- VII. Večni mornar Red D
- V. Figarova svatba Red D

10. Črkovnica.

(Mirosljub, Kočevje.)

Šteje 10 točk.

a	a	a	a	a	a	a	a
a	a	a	a	a	a	a	a
a	a	a	b	c	c	č	
č	d	d	d	e	e	e	e
e	e	e	g	g	i	i	i
i	i	i	i	i	i	j	j
i	k	k	k	k	k	l	l
l	l	l	l	l	m	m	m
m	m	n	n	n	n	n	n
n	n	o	o	o	o	o	o
o	o	o	o	p	p	p	p
p	r	r	r	r	r	r	r
r	r	r	s	s	s	s	s
s	t	t	t	t	v	v	v
v	v	v	z	z	ž	ž	ž

pokrivalo
mesto v Abrucih
gorovje na Ogrskem
padavina
zvezdocvetka
nasprotno od suhega
prapor
verski znak
škodljivo železo
del časopisa
velik prostor
sorodnik
del telesa
triglavska stena
rudnina

Debelo obrobljene črke dajo voščilo.

Zastavljavcem in reševavcem ugank.

Naše uganke pod uredništvom Domnovim so vzbudile veliko zanimanja, da jih nikakor ne sme Mladika opustiti. Ker pa so včasih te „zanke“ res tako težko zapletene, da marsikdo reši sicer mnogo ugank, ne pa toliko, da bi dosegel pravico do nagrade, zaradi tega bo letos vse bolj pravično urejeno, in sicer takole: Vsaka uganka je ocenjena zase po številu točk, kakor je pač težka. Vse uganke za vsako številko se ocenijo s 66 točkami. Nagrade bo delila Mladika vsako četrletje, in sicer po pet nagrad. Kdor bo v treh mesecih dosegel določeno število točk z rešitvijo ugank, četudi najlažjih, si bo pridobil pravico do nagrade. Število točk se deli v pet vrst. Za januarke, februarke in marčne uganke razpisujemo tele nagrade:

za 66-60 točk	1. nagrada:	srebrna ura,
" 60-50 "	2. "	lep dežnik,
" 50-40 "	3. "	pisalna garnitura,
" 40-30 "	4. "	mizarsko orodje,
" 30-20 "	5. "	ura budilka.

Rešitve je pošiljati poslej do 20. vsakega meseca na naslov: G. višji šolski nadzornik Josip Novak, Vižmarje, p. Šent Vid nad Ljubljano. Ta gospod je prevzel točno urejevanje vseh rešitev. Vse točke od treh mesecev bodo za vsakega reševavca seštete in deljene s 3. Kdor doseže le 20 točk, ima že pravico do žrebanja. — Urednik (Peter Butkovič) pa se priporoča zastavljavcem ugank za nove in bo prav lepo risane tudi nagrajal.

Opozorilo. Vse zastavljene uganke pošiljajte izključno uredniku ugank (Petru Butkoviču), vse rešene uganke pa Josipu Novaku. Pošiljanje uredništvu ali upravi Mladike povzroča zamudo časa in troške; v bodoče se ne bomo na take ozirali.

Uredništvo Mladike.